

42

1959

planinski vestnik

planinski vestnik 12 1959

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XV | DECEMBER

V S E B I N A :

DVA NAGOVORA	529
KURIR LUKA Dr. Metod Mikuž	532
MOJE GORE Andrej Stegnar	535
MANIFESTACIJA MLADIH PLANIN- CEV V ZAVRSNICI Ivan Virnik	539
NA DOBROVLJAH SMREKE CVETO Stane Terčak	541
UPOR POD TRIGLAVOM Tone Svetina	561
SEJE IZVRŠNEGA KOMITEJA UIAA	566
REDNA LETNA SKUPSCINA UIAA	566
JOSIP WESTER - 85-LETNIK . . .	567
V SPOMIN HEINRICIHU ROISSU .	568
PISMO O TRANSVERZALI	569
V TRENTI, V TRENTI Ludvik Zorut	572
DA MI JE BITI SKALA	572
Darinka Veselič	572
MLADI PIŠEJO	573
DRUŠTVENE NOVICE	576
IZ OBČNIH ZBOROV	576
IZ PLANINSKE LITERATURE . . .	581
RAZGLED PO SVETU	586
NASLOVNA STRAN Prvi sneg, Jalovec izpod Mangria — Foto: Jaka Cop	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto — po potrebi v snopicih po dve številki skupaj / Članke posiljavate na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica 3, poštni predel 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in kličeje izdaje Tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600,-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150,- (naročnina za inozemstvo din 800,-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

LESNINA**Ljubljana**

je poznana po kvaliteti svojih izdelkov in bogatem assortimentu, ki ga vključuje v svoj program, da še tako izbranemu okusu lahko nudi:

- kuhinjsko opremo
- spalnice
- kombinirane sobe
- pisarniško pohištvo
- šolsko pohištvo
- delovne kabine
- gostinsko pohištvo
- weekend hišice
- lesno galerijeo in drugo

Za Vaše probleme glede opreme vsakovrstnih notranjih prostorov smo Vam vsak čas na razpolago za pojasnila in nasvete

Potrošniki, ustanove, podjetja — Vaš okus boste zadovoljili samo s proizvodi »Lesnine«, kvaliteto pa si boste zagotovili z enoletno garancijo.



Vabilo na naročbo

Letos je minilo dve sto let, odkar je znameniti botanik A. Scopoli, prvi med turisti, pristopil na Grintovec. Ob tej znameniti obletnici je Planinska založba izdala 352 strani obsegajoče delo s 25 originalnimi risbami akademskega slikarja Tomaža Kvasa in 18 slikovnimi prilogami raznih avtorjev:

Boris Režek — STENE IN GREBENI

RAZVOJ ALPINISTIKE V SAVINJSKIH ALPAH

To veliko delo zajema celotni razvoj alpinistike od Scopolija, pa do konca druge svetovne vojne l. 1945. Vmes obravnava razmere v tedanjih časih po gorskih dolinah, gospodarstvo in ljudi. V prvi dobi so si sledili pristopi na vrhove v velikih razmakih, dokler ni l. 1874 dr. Johannes Frischaufov pričel s sistematičnim raziskovanjem Savinjskih Alp in jih odkril svetu. Za njimi so vedno pogosteje prihajali drugi obiskovalci, ki so za vodnike najemali zvezene domačine, ki jih je našel Frischaufov, in postavljene so bile prve koče ter zgrajena najvažnejša pota.

Do l. 1883, ko je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo, so med turisti še prevladovali Nemci, toda že v nekaj letih, ko je to novo društvo pričelo z delovanjem, so bili Slovenci v večini. Razvnel se je narodnostni boj proti prisvajanju našega alpskega sveta, ponemčevanju in gospodarskemu zasluževanju gorskega prebivalstva.

Ob ustanovitvi SPD se je v Savinjskih Alpah pričelo tudi plezalstvo. Po Nemcih so tedaj že pred prvo svetovno vojno nastopili Drenovci z Bogumirom Brinškom; po vojni pa se je bolj in bolj uveljavljala novi plezalski rod, ki je končno dvignil letno in zimsko alpinistiko v Savinjskih Alpah na mednarodno višino.

Avtor, ki je v tem vrhunskem razvoju pomembno sodeloval, je bil kot najboljši poznavalec Savinjskih Alp v prvi vrsti poklican, da napiše to delo. Njegovo vseskoz zanimivo pripovedovanje nam razgrinja velik del naše alpinistične zgodovine in nam daje najlepši pogled v čas in razmere, v katerih je nastajala.

**V POLPLATNO VEZANA KNJIGA NA NAJBOLJŠEM BREZLESNEM PAPIRJU STANE
980 DIN IN JE NA RAZPOLAGO PRI ZALOŽNICI, V KNJICARNAH IN PRI POSEBNIH
RAZPEČEVALCIH — UPORABITE PRILOŽENO NAROCILNICO!**

Znamka
za
10 din

PLANINSKA ZALOŽBA
pri
PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE

LJUBLJANA
Poštni predel 214

Tiskovina



Naročilnica

Ime in priimek:

poklic:

Točen naslov:

Nepreklicno naročam knjigo:

Boris Režek — STENE IN GREBENI

Ceno 980 din plačam v celoti po poslani položnici ali pooblaščenemu inkasantu
po dostavitvi knjige.

Podpis:

Datum:

Naročnikom in bralcem

Planinska zveza Slovenije je po svojih komisijah (Planinska založba, uredniški odbor PV) v preteklem letu obravnavala vsebinsko in oblikovno stran svojega glasila ter sprejela o tem nekaj sklepov, s katerimi bi rada ustregla vsaj nekaterim željam članov PD. Planinskemu Vestniku bomo dali vidnejši značaj glasila PZS s programatičnimi, načelnimi in kritičnimi uvodniki, v katerih naj bi se v jedrnati besedi kazala živa in življenska problematika PZS, posebno planinskih društev v industrijskih krajih. Poleg običajnega integrala planinske pisarije v prvem delu PV bo dobila več prostora mladinska rubrika kot glasilo mladinske komisije in mladinskih odsekov, prinašala naj bi organizacijske novice in probleme, zabavno-enigmatični kotiček, karikature in planinski humor. Skušali bomo poživeti tudi rubriko o planinski literaturi, društvenih novicah, razgled po svetu pa bo skušal biti bolj ažuren. Uredili bomo uredniško listnico za pogovor s sotrudniki, posebno z mladinci, ki jih je vedno več.

Tudi ob tej priložnosti, ko vabimo k naročilu PV, se obračamo na dosedjanje in nove sotrudnike s prošnjo, naj s stanovitnim dopisovanjem v naš list postanejo njegova opora, obenem pa živa vez vsaj z življenjem in delom naših PD. Za orientacijo, o kakšnih vprašanjih bi radi dobili načelne in konkretno članke in razprave, naj navedem nekaj tem: Naši AO, Vzgoja v mladinskih odsekih, Vprašanje vodnikov pri nas, Naše planinsko gospodarstvo, Planinske skupine po tovarniških in delavskih kolektivih, Planinska propaganda in vzgoja, Nedeljsko izletništvo delavskih kolektivov, Turizem in planinstvo, Planinska ideologija na zahodu, Sovjetski alpinizem in naše stališče, Tehnika v gorah, Zaščita prirode in tehnikacija, Ekspedicije v inozemske gore in družbena sredstva, Alpinizem kot športna afirmacija države, Planinsko gostinstvo, GRS, Kritika raznih nazorov naših planinskih piscev, Sodelovanje PD s SD, Taborники in Gorska straža, Planinstvo kot element kulturne revolucije, Množične akcije v gorah itd.

Uredniški odbor predlaga UOPZS, da je treba dosedjanji ovitek izboljšati s finejšim papirjem in izdati ob dosedjanju ovitku vsaj 4 priloge na leto na umetniškem papirju, dalje, da se ne uporablja več najdrobnejši tisk (nonparej) in da se PV metira tako, kakor se je delalo do l. 1958. Ti predlogi upoštevajo želje, ki so jih izrazila razna društva ob raznih priložnostih.

PZS pričakuje od propagandistov po društvih, od poverjenikov za tisk in akviziterjev, da bodo akcijo za naročanje PV skrbno in vestno izvedli. S tem bodo PZS pomagali poživeti literarno, znanstveno in propagandno dejavnost, planinstvu pa dali še intenzivnejši vzgojni, športni in družbeni pomen.

Dva nagovora

(Iz proslav 40-letnice KPJ v planinah)

Zbrali smo se tu zato, da na tem starem planinskom torišču proslavimo 40-letnico avantgarde delavskega razreda, ki si je v svoj program zapisala, da bo premagala gospodarsko in tehnično zaostalost naše domovine, istočasno pa bo zvišala materialni in duhovni standard naših delovnih množic, to se pravi, da bo izboljšala življenske razmere velikanski večini tistih, ki so nekoč sicer s svojimi rokami proizvajali dobrine, od tega pa niso kaj prida imeli, komaj slab kos kruha.

Nedvomno spadajo tudi planinska kultura, alpinistika, gorništvo in turizem med tiste standardne dobrine človeške družbe, ki morajo po socialistični revoluciji osrečevati delovnega človcka, postati dobrina v rokah delavskega razreda, to se pravi, da spadajo v območje kulturne revolucije, ki naj vse kulturne, umetniške in telesno vzgojne vrednote demokratizira tako, da bomo lahko rekli: Evo, res je, svet je za vse, ne samo za gospodo, ne samo za petičnika, marveč tudi za tistega, ki si piše šihte v jami, ki ves svoj delovni dan posluša grmenje stroja, ki kljub izboljšanim delovnim pogojem utegne telesno stagnirati v enoličnem delu.

Ko smo po osvoboditvi na tem mestu začeli z obnovo koče, smo predvsem mislili na te stvari. Čutili smo, da se je zgodilo nekaj velepomembnega, nekaj odločilnega za nadaljnji razvoj našega človeka in njegovih medsebojnih odnosov. Stopili smo na hribovski svet, ki je v zgodovini naše NOB odigral izredno važno vlogo. Komaj je bila pozidana Gosteška domačija, žrtev sovražnega minometalca, grobovi na Medvedjaku so bili še sveži, tu in tam, v dolini, ob poti, pod Jugom so se razcvetale rože na gomilah neznanih naših ljudi, ki so tod izkravali za svobodo našega naroda in za osvoboditev delavskega razreda. Oglasili smo se v šmihelskih domovih, ki so ob svojih lehah in senožetih dočakali novi čas v trdih preizkušnjah hajk in preiskav; počivali smo kakor v letih pred vojno pri Kebru in pri Verbiču, med vojno vsem partizanom znanem Jurčku, vedno enako gostoljubnem in zaverovanem v svoj lepi, trdi in naporni svet pod Golymi. Zdela se nam je, da smo dolžni prijeti za delo, postaviti tu na Golteh lepši, obsežnejši planinski dom, kakor pa je tu bil oni predvojni. Leta 1896 je tu stala prva planinska koča, četrto slovensko planinsko oporišče v naših gorah, s tremi posteljami in osmimi skupnimi ležišči, skromno a vendar prepričevalno, uporno in odločno znamenje, da je slovensko narodno prebujenje dejstvo, ki prodira v vse ožilke narodnega bistva. Nemška sekcija Alpenvereina iz Celja je kakor druge nemške sekcije tedaj govorila: »Čemu slovenski kažipoti in slovenske koče; saj v gore hodijo samo Nemci.« Z drugo besedo, nemška in nemčurska gospoda in začetki slovenskega meščanstva, ki pa si tudi niso mogli misliti slovenskega življa brez nemškega državnega okvira. Še po tej vojni sem našel na Kalarici, na bregu idiličnega bajerčka počivališče dr. Riebla, celjskega nemškega mogotca, z napisom: Pic die Ruhe. Še danes slišiš Ccljana, ki se smuča v Muldi, namesto na Muravi ali na Hlevišču. To so ostanki tistih časov, s katerimi smo pravzaprav do kraja opravili šele v NOB, ko smo obenem z narodno izbojevali tudi svojo socialno svobodo in pokazali pot preko meje tujemu izkorisčevalcu, tuji gosposki in bogatašem. Prav je, da se danes spomnimo tistih časov iz leta 1896. To je tudi leto ustan-

vitve prve delavske politične organizacije, ki je v svojih vrstah imela tudi velikega planinca, ideologa, filozofa in politika dr. Henrika Tuma...

Delavsko gibanje je pisalo svojo zgodovino med obema vojnoma v dobi versailleske Jugoslavije tudi na planinskih tleh. Marsikatera planinska koča je nudila strcho za kurirske zveze v deželi in preko meje. Predsednik PD Šoštanj direktor Andrej Stegnar je dolga leta usihal v ječi, ker so ga na važnih kurirskih opravkih v Karavankah zajeli žandarji osovraženega šestojanuarskega režima. Mnogi vidni partijski delavci, posebno pa člani SKOJ-a v Velenju, Pesjem in Šoštanju so se shajali na Smrekovcu, tu na Golteh, na Uršlji gori. Sam Prežihov Voranc, sekretar partijske celice »Sever« v Ravnah, je ob neki partijski konferenci na Uršlji gori zapisal v planinsko spominsko knjigo: »Na hribih ni zakona o zaščiti države!« Zadevni podatki o tej vlogi planinskih koč v zgodovini našega delavskega gibanja in KPJ še niso vsi zbrani. To bo pač naloga naših zgodovinarjev in institutov...

Naša dolžnost je, da se danes spomnimo vseh tistih, ki so na to v letih 1941 do 1945 po teh vrhch in grebenih, po bregeh, kontah in globcah mimo samin in zaselkov s puško v roki reševali čast našega naroda, mu jamčili bodočnost in z njim novi, pravičnejši družbeni red, socializem. Posebej omenimo XIV. divizijo, ki se je od Sotle, ob Buč do Luč v Zgornji Savinjski dolini pretolkla v strašnih bojih, poživela osvobodilno gibanje na Pohorju, okoli Velenja, Šoštanja in v Savinjski dolini in dokazala vsemu svetu predvsem pa nacijaštom, da je ta del slovenske zemlje ostal slovenski, čeprav so kulturbundovski priganjači in nemčurji leta 1941 obljubili, da bodo Štajersko ponemčili. Zgodovina NOB v Goltah, Podgoltah, na Smrekovcu in v Zg. Savinjski dolini še ni napisana, čeprav je dokumentov in materiala zanjo zbranega precej. To je dokazala med drugim tudi razstava celjskega muzeja NOB v Ljubnem v letosnjem avgustu, v Ljubnem, iz katerega je nekaj časa sovražna posadka strahovala svojo okolico, nato pa doživela poraz. Če greste z Mozirske pod Belo pečjo proti Ljubnemu, boste srečali znamenite dokumente partizanstva pod Terom in Medvedjakom, da omenim le bolnico Celje, domačije v Rastkah in v Podplanini. Priznajmo, da planinci vse premalo obiskujemo te odročne kraje. Vse preveč smo navezani na standardne poti, na samine in samote, ki so toliko žrtvovali v tistih težkih dneh, pa pozabljamo ali pa zanje niti ne vemo. Zato se je lani PD Celje odločilo, da bo markiralo pot XIV. divizije in vsako leto priredilo po tej poti spominski pohod. Naj bi se ta misel letos uresničila v celoti, vsako društvo v celjskem okraju pa naj bi si štelo v dolžnost in čast, da se tega pohoda udeleži...

Dovolite mi h koncu samo še besedo o tem, kako bomo kot planinci najpopolneje izvršili svojo družbeno dolžnost. Ne samo s tem, če bomo zidali domove, hotele in koče, markirali pota in delali nova, marveč prav posebno s tem, če bomo našo planinsko posest v resnici nudili delovnemu človeku, če bomo ustanavljali, učili in vodili planinske skupine v tovarnah in delovnih kolektivih, če bomo dosegli, da bodo ti kolektivi videli v planinstvu vir zdravja, vednosti in razvcdrla, če jih bomo znali odvrniti od nesmiselnega zapravljanja časa na avtoizletih, ki se začno in končajo pri pogrnjeni mizi, ne da bi udeleženci stopili v breg in okusili pravo planinsko »evforijo«, dobropočutje, ki izvira iz občutka, da je človek nekaj zmogel, da je z uspehom premagal strmo pot, se predal vetru in višinskem soncu in se čutil olajšan v vzdušju osamelih gorskih vrhov.

Izgrajevanje planinskih postojank in potov ni na zadnjem mestu med pogoji za lepše in jasnejše življenje. Planinstvo je šport, ki človeku omo-

goča trajno in dolgotrajno veselje v prvobitni naravi, krepi mu telo in duha s svojimi psihičnimi in fizičnimi užitki, z veseljem nad dejanjem, nad uspehom, s samoto in mirom, ki ga moderni človek lahko v gorah doživi kljub razvoju tehnike, kljub prodoru civilizacijskih pridobitev.

Gore so za turistično gospodarstvo prav tako osnovni kapital kakor morje in druge vode. Ta osnovni kapital se sam v sebi morda ne obrestuje tako kakor drug kapital. Planinske koče in domovi ne prinašajo dobička v tisti meri in obliki kakor gostinske postojanke drugod, vendar so v našem gospodarstvu in posebej v turističnem gospodarstvu upoštevanja vreden činitelj, na videz bolj moralno-kulturna vrednost kakor ekonomsko-materialna. To pa samo na videz, kajti ni mogoče izmeriti tistih dobrin, ki jih gorski svet z vsemi svojimi lepotami, z vsem svojim etičnim in vzgojnim potencialom delovnim množicam nudi...

Naj končam ta naš zbor s pozivom, naj bi vsa planinska društva v čast 40 obletnice KPJ sprejela obveznost, da bodo v smislu gornjih izvajanj skrbela za naloge, ki nam jih nalaga socialistična družba. S tem bomo najlepše počastili Partijo, ki se je za zmago socializma borila in ki nas danes v njega izgradnji vodi.

12. septembra 1959 na Mozirski koči

* * *

Na pobudo tovarniškega komiteta ZK se je odločil delovni kolektiv in vse družbene organizacije, da proslavijo 40-letnico ZK čim slovesneje. Skozi vse leto so se vrstile posamezne prireditve, ki so hotele počastiti te pomembne obletnice.

Da bi ostal trajnejši spomin na to zgodovinsko obletnico, je tovarniški komitet skupno z ostalimi organizacijami sklenil predlagati delovnemu kolektivu, da z dobro premišljenim in dobro organiziranim prostovoljnim delom uresniči nekatere upravičene želje organizacij in prebivalstva na sploh. Ta zamisel je naletela pri kolektivu na splošno odobravanje in podporo. Člani kolektiva so se obvezali, da bodo prispevali po 40 ur prostovoljnega dela, člani ZK po 70 ur.

Efekt tega prostovoljnega dela ni samo storjeno delo, pomembnejše je še tesnejše zblizanje članov kolektiva, povečan in izboljšan odnos do skupnih interesov in nalog in pravilno gledanje na zadeve, ki so širšega pomena, kakor je tovarna.

Tovarniški komitet, sindikalna podružnica, organizacijski odbor so opravili pri tem večmesečnem prostovoljnem delu veliko vzgojno in politično izobraževalno delo.

Delovni kolektiv je zastavil delo na več sektorjih. Ena izmed obvez je bila tudi ta, da prispevamo čimveč prostovoljnih ur dela pri gradnji planinske ceste na Svetino od odcepa do počitniškega doma. Z navdušenjem in veseljem je mladina kakor tudi starejši prispevala nekaj tisoč ur in na ta način dogradila cesto do našega lepega počitniškega doma. Mislim, da si je naš delovni kolektiv izbral res lep način počastitve 40 obletnice, ker bo to ostalo v spominu članom kolektiva in v skupno korist.

Ko izročamo ta del ceste v javno uporabo, mi dovolite, da se s tega mesta prav iskreno zahvalim vsem tistim, ki so pripomogli, da se je ta ideja uresničila. Brez podpore Okrajnega ljudskega odbora in Gozdnega gospodarstva bi ostalo pri ideji in tihi želji. Najlepša hvala in priznanje našim zvestim delavcem-graditeljem te gorske ceste. Prepričan sem, da bomo drugo leto nadaljevali z gradnjo ceste z istim veseljem in tempom v smeri proti Celjski koči, kjer se želimo srečati z graditelji ceste, ki jo bodo gradili iz Celja v smeri proti Celjski koči.

Kurir Luka

DR. METOD MIKUŽ

Kurir Luka je napisal članek z naslovom: »Naj živi Rdeča armada!« Napisal ga je za nekakšen ročni stenčas enega od bataljonov Šercerjeve brigade na prelomu leta 1942/43. Že naslov sam se mu je ponesrečil, kajti zapisal je »Naj živi Ardeča armada!« Slovničarski človek bi, če bi bil v partizanih in če bi bil odgovorni urednik tega stenčasa, napako ogorčeno prečrtal in podčrtal in bi tudi članek zaradi velikih slovničnih napak ne mogel iziti. Poprave šolskih nalog takrat nismo pisali.

Rcs ni bilo bogve kaj napisanega, kajti kurir Luka je imel težko tesarsko roko, zato je pisal počasi, nelepo in s slovničnimi napakami. Vendar je napisal, kako rad ima Rdečo armado, ker je velika zmagovalka in velika bojevica proti fašizmu, ki je takrat tlačil skoraj vse svet in tudi našo jugoslovansko domovino. Partizanc in njihove prijatelje pa je pobijal, klal, streljal in gonil v ječe in internacije.

Lukov članek ni nikoli izšel. Ne zaradi slovničnih napak, temveč ker ni bilo časa za to. Prav na novega leta dan 1943 je bila brigada v zelo težkih bojih na velikem prostoru med Mokrcem, Krvavimi pečmi, Sv. Urhom in Sv. Trojico in kurir Luka je v tch borbah padel. Dobil je strel tako natančno sredi čela, da smo se vsi čudili, ko smo ga našli bolj zgrbljenega kot ležečega za skalo nad Krvavimi pečmi, kjer je, čeprav je bila še zima, že poskušala cveteti krvavordeča resa.

Tako je odšel dobri partizan Luka in njegov članek o Rdeči armadi neslišno s tega sveta. Bolj neslišno kot potegne nagajivi in mehki veter od Rakitnega čez Iško na Mokrc in zamaje njegova drevesa, ki se potem zlepa ne umirijo. Klanjajo in priklanjajo se drug drugemu in pri tem – tako se človeku zdi – prav getovo da nekaj govorijo ali celo pojejo. Tako neslišno je odšel dobrski partizan Luka s tega sveta, kot je bilo neslišno vse njegovo življenje. Odkar je prvič zajokal ob materi v neskončno daljnih Dragah na Kočevskem, odkar je zapustil šolo na Travi, odkar je prikel za svoje doživljenjsko orodje, sekiro in odkar je maja 1942 prišel v partizane. Bil je bolj nizek kot visok, a čokat kot tistih sto in sto drenovih dreves, ki rastejo po Menešiji, to je na svetu kmalu za Padežem in skoraj do Cerknic.

Slabe tri dni je še bilo do Lukove smrti, ko naju je zajela trda noč malo pred začetkom Menešije, nedaleč od Zavrha nad Borovnico. Kmalu je bila italijanska nevarnost na Zavrhu mimo, bližala pa se je druga, nevarna bela garda, ki je bila razstlana po Menešiji vse do Dobca naprej in ki je kljub mrazu prav rada nastavlja zasede, če že ne druge pa prav zagotovo na tistem značilnem prelazu malo pod Vinjem vrhom. Za naju pa bi bilo takrat zelo dobro, če bi bila še tisto noč pri brigadi na Mokrcu, ali vsaj do jutra, čeprav sva imela za seboj zelo dolgo pot, ki jo je dobro poznal vsak notranjski partizan, pot iz Dolomitov do Zavrha.

Če je bila pot iz Dolomitov dolga in nevarna (nekaj deset belih postojank, med temi tudi tista v Žažarju – prekleti Žažar! –, od Italijanov zelo dobro zastražena proga Borovnica–Logatec, nič kaj varen in prijazen Ljubljanski vrh in še bolj nevaren Zavrh), sva jo prav dobro prehodila. Kmalu za Zavrhom pa sta se naju oklenili stari partizanski »civilni« nadlogi, trudnost in lakota.

Luka, čokat, močan in veliko mlajši od mene, je gazil sneg naprej. Kjer je zasadil močne noge, so obstale, moje pa so drsele in sem bil

velikokrat na tleh. Ni me niti zeblo, kajti na smrt utrujen človek ne čuti dosti. Morala sva naprej, ker sva morala. Žive duše ni bilo nikjer, nad Ljubljano je žarelo nočno nebo, nisva je videla, pač pa slutila, pred Borovnico nekje je žalostno piskal vlak, prav zelo daleč, morda nekje pri preserškem mostu ali še bolj levo, nekje pri Dolomitih, pa se je vsake toliko časa oglašal značilni tok-tok-tok tok. Počasi in preudarno, kot je to znala samo težka breda.

Ni moglo biti prej in samo v tej noči se je v Luki spočel članek o Rdeči armadi. Iz Dolomitov sva odšla prejšnji večer zelo pozno, a sva prišla le malo naprej od Ključa, ko se je že začel delati megleni barjanski dan, je pa kazalo, da bo morda še sonce. Zaradi Italijanov in belih sva se morala ustaviti in predaniti ali vsaj počakati, da bo spet padla čim-bolj gosta barjanska meglja in tisti zelo zgodnji mrak, ki ga poznajo samo barjanski večeri in dnevi okrog novega leta.

Res se je zelo pozno pokazalo sonce, ki nama je odkrilo tudi vse, kar sva imela rada oba in kar imam — na srečo — lahko rad še danes, Luka pa že šestnajst let ne. Sonce nama je pokazalo ves lepi zimski svet od Dolomitov do Hrušice, Ljubljanski vrh, Krim, Mokrc, Kurešček in Ahac. Ne vem več natančno, če se ni videla med Golim in Ahcom tudi ribniška Velika gora, prav gotovo pa se je morala videti Vrhovska Grmada, suhokrajinski hribi in prav na levo še košček Illove gore in kljub snegu še vedno bela, bela cerkvica v Križki vasi desno nad Višnjo goro. Po vsem barju je ležala gosta meglja, vendar je barje, njegove vasi in ljudje živelo, kajti slišati je bilo marsikaj, od težkih avtomobilov na vrhniški cesti do petja petelinov in vpitja otrok, ki bodo vselej kričali, veseli, in rasli.

To je bil dolg in lep počitek, kajti gozdovi na mogočnem Ključu so prijazni, polni mahu in tistega lepega in živca zelenja, ki ne umre ne pozimi in ne pod snegom in ki smo mu na Brezovici dejali zaspancek. Tega je bilo veliko še posebej na sončnih krajinah in z Lukom sva, proti vsem vojaškim pravilom in postavam, kmalu okrog poldneva zaspala. Zbudil naju je zajec, ki se je moral zelo ustrašiti dveh čudnih zaspancev na zaspanceh, ali pa tudi plava sinička, ki je več kot za stavo prepevala nad nama.

Preden sva odšla na dolgo pot, sem še enkrat izvlekel kos papirja, ki so mi ga dali dobri tehniki na Hruševem in znova sem začel pol na glas prebirati Luki in sebi: »Novo leto prihaja, Rdeča armada prihaja. Prihaja z mečem v rokah, prihaja razžaljena in razjarjena vest sveta, prihaja strašna Rusija-Sodnica!« In še in še.

Bil je to znameniti Ehrenburgov članek, ki so ga tehniki na Hruševem ujeli in natančno zapisali. Članek, ki je potem ves čas spremjal ruske vojake in nas, partizane. Slovesne in mogočne besede so govorile in napovedovalo rusko ofenzivo, vlivale so ponos in pogum, strašansko so grozile Nemcem in Italijanom in napovedovalo so zmago, to je konec trpljenja in vojne. Te besede so bile velika blagovest, ki smo jo potem brali, prepisovali, študirali in analizirali sto in še večkrat.

Tudi dobri Luka jih je poslušal. In ko sva prišla h kraju, sva brala še enkrat in potem še enkrat. Potem sva odšla na dolgo pot in z nama, pred nama in za nama niso šle samo Ehrenburgove besede, temveč Rdeča armada. Dobro je bilo slišati lajanje psov in govorico ljudi, ko sva šla mimo prekletega Žažarja še skoraj podneci, nisva se po daljši poti izogibala ne Ligojni ne Stari Vrhni, šla sva še podnevi prek logaške ceste in železniške proge in huda pot čez Ljubljanski vrh do Zavrha je minila sama od sebe. Saj je šla z nama, pred nama in za nama Rdeča armada!

Kmalu za Zavrhom sem začel postajati strašansko truden in Rdeča armada se mi je začela zdeti še silno daleč. Toda za Luko je bila še vedno blizu, blizu pred njim, za njim, vštric in v njem samem. Zato je hodil in šel kot ura, ki je ni navila človeška roka. In takrat je Luka ob spremljavi take in svoje Rdeče armade snoval svoj članek, mislil in premisljeval s svojo pošteno pametjo in otroško dobrim srcem, premisljeval in ustvarjal si je svoj novi svet. Lepega, poštenega in dobrega, kot je lepa, dobra in poštena Mencsija brez Italijanov in bele garde, kot je lepa Rakitna in popolnoma porušeno in požgano Ustje nad Iško. Pokonci je ostalo samo drevje. Nekaj je bilo ožganega in se bo gotovo posušilo, nekaj pa ga je ušlo uničujočim plamenom in bo še rodilo.

In res. Še lansko pomlad sem obiskal prav tisto zdravo tepko nad Zalo. Cvetela je in pozabila na vso julijsko strahoto in grozo leta 1942. Zavidal sem ji to veselje, prav na dnu srca pa ji tudi malo zameril, kajti človek ne more in ne sme pozabiti vsega nikoli.

Pod to tepko sva takrat z Lukom počivala. Pred nama je bil že Mokre, a pod nama še strma in globoka Iška in Zala in strma pot na Mokre. Okrog naju je bilo tiho prav vse, globoko v soteski sta šumeli le obe reki, na nebu so svetile ncznansko mrzle zvezde, Rimska cesta se je cepila prav nad Ljubljano, Veliki voz pa je bil smešno prevrnjen in če bi vozil kar koli, bi vse raztresel.

Ne Luka ne jaz nisva vedela takrat in Luka ni izvedel nikoli za tajno brzjavko, ki jo je poslal Tito dober mesec za tem (31. januarja 1943) v Moskvo in ki se je glasila takole: »Vnovič vas moram vprašati, ali vam je res tako nemogoče poslati kakršno koli pomoč? Stotisočim beguncem grozi smrt od laktote. Ali res ni mogoče najti načina, da bi se nam pomagalo po dvajsetmesečni herojski in nadčloveški borbi?... Pri nas je začel razsajati pegavec, a nimamo zdravil, naši ljudje umirajo od laktote, a ne godrnjajo. Ti naši stradajoči ljudje dajejo našim borcem zadnji košček kruha, čeprav sami stradajo, žrtvujejo zadnjo nogavicico, srajco aliobleko, sami pa hodijo goli in bosi v tem mrazu. Storite vse, kar je vam mogoče in pomagajte nam!«

Toda Moskva (Stalin) ni poslala ničesar, se je pa izgovarjala, da bi poslala, »če bi le to bilo mogoče« in nam svetovala: »Prosimo vas, razumite pravilno naš položaj in pojasnite ga tovarišem borcem. Ne budite žalostni in napnite vse sile, da bi vzdržali to izredno težko bitko. Vi opravljate velikansko delo, ki je naša sovjetska zemlja in vsi svobodoljubni narodi ne bodo nikdar pozabili.«

Nihče ni bil takrat žalosten, ker ni prišla tako težko in upravičeno pričakovana kakršna koli že pomoč. Vsi smo verovali v Rdečo armado. Tudi Luka in še kako in zato je na Mokre tudi napisal o njej članek, ki pa ni izšel, ker je Luka junaško padel, zadet natančno sredi čela, tako, da smo se vši čudili.

Vera v Rdečo armado nas je spremljala povsod. Tako kot nas spremjava danes vera v resnico, pravico in dobroto. Tiste tri velike resničnosti, ki jih je v sebi že uresničil dobar partizan in kurir Luka, v katerem ni bilo trohice zvijačnosti in neiskrenosti, Luka, ki se je boril za pravico proti krivici in nasilju, ki je imel zlato srce in rad vse in zato takrat tudi Rdečo armado. Pokopali smo ga tik ob poti, ki se po neskončni strmini iz Zale zravnava proti Krvavim pečem. Da bi takrat ne jokali na glas, smo hiteli drug drugemu prav po otroško dopovedovati: »Le kako je mogel biti zadet tako sredi čela!« In prav to je bilo mnogo več, lepše in globlje kot znani Husov: »O sancta simplicitas!«



Kofce, zadaj Zajmenove peči

Moje gore

ANDREJ STEGNAR

Že kot otrok sem se zanimal za naravo in sem sam oblazil vse hribčke v bližini doma. Kot vajenec pa sem za uro (opoldanski enourni odmor) brž pospravil skromno kosilo, potem pa skočil vrh Pirmane ali vrh Kamnika nad Tržičem, ob eni pa sem bil že nazaj na svojem delovnem mestu. Dokler nisem šel k vojakom, sem največji del prostega časa preživiljal v naravi. Prehodil sem vse Karavanke do Julijev in Savinjskih Alp navzkriz in počez in dodobra spoznal gozdove pod Karavankami. Seveda sem prehodil tudi Julijce in Savinjske planine, vendar pa sem Karavanke najbolje poznal zato, ker so mi bile najbližje. Uriš sem se v plezanju v pečinah Zelenice, Vrtače, Zajmenovih čeri, Škrbine in Storžiča ter sem 5. januarja 1927. leta sam pripeljal po žrelu oziroma severni steni Storžiča na vrh. Ker sem bil le redkokdaj v družbi, jc bila moja plezalna tehnika zelo primitivna, slonela je samo na vztrajnosti, resnosti in mogoče tudi na trmoglavosti, saj je ni bilo takrat stene, ki je ne bi bil preplezal, ako sem se je lotil. To niso bile kakе posebne vrhunske plezalne storitve, vendar pa sem z njimi pridobil na spoznavanju terena, orientaciji, v

utrjevanju samozavesti, osebne zmogljivosti in fizični kondiciji. Nemalo-kdaj sem meril svoje fizične in duševne moči z močjo in zahtevnostjo sten v Karavankah, poznal sem najbolj nevarne prehode divjih koz, divjih lovcev in tihotapcev, pa tudi zelo skrite steze in prirodna zavetišča, ki sem se jih posluževal ob nevihtah ali slabem vremenu.

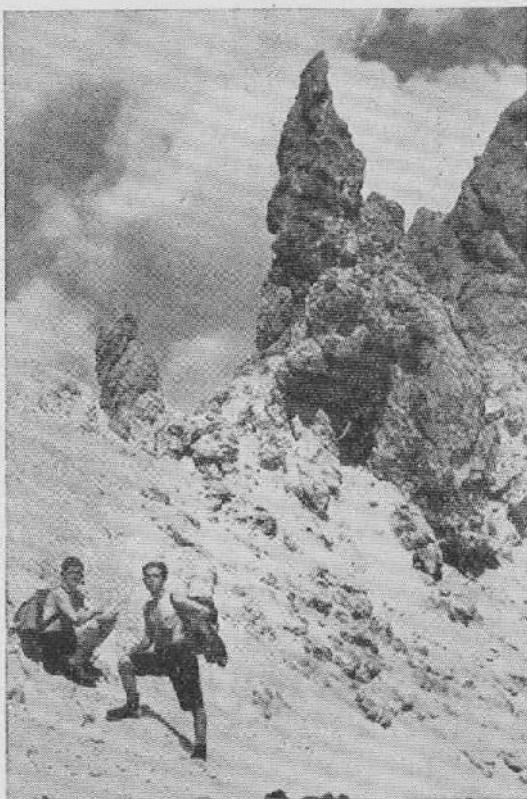
Kot mlad, navdušen planinec sem večkrat skočil preko Karavank tudi na Koroško in tako nekoč prav po naključju naletel v Vajdišah pri Borovljah na sestanek delavcev. Besede delavskih predstavnikov so me navdušile, zato sem vprašal po naslednjem sestanku. Ker sem sam tudi mnogo bral, posebno napredno usmerjeno literaturo, sem že nekaj vedel in razmišljal o delavskem gibanju, zato so me zahteve koroških delavcev pritegnile. Kot član kulturnega društva Svoboda pri nas sem tudi opazil, da so naši sestanki vse drugačni in da so zahteve po delavskih organizacijah in materialnih dobrinah koroških delavcev bolj resne in revolucionarne.

Ko je bilo južno pobočje Karavank nekako konec maja 1930 kopno, sem se spet odpravil na Koroško na sestanek delavcev. Tedaj sem se spoznal s tovarišem, ki me je naprosil, naj mu storim uslugo in prenesem preko meje pismo. To sem napravil in oddal pismo na naslov v Ljubljani, odgovor pa sem spet nesel osebno nazaj na Koroško. Tedaj sem izvedel, da že od leta 1928 drži preko meje »kanal«, komunisti iz Avstrije in Jugoslavije pa po njem spravlja ilegalni partijski tisk.

Ob naslednjih srečanjih sem vedno sprejel manjše količine materiala, se seznanil s šiframi in dogovorjenimi znaki ter se tako vpeljal v kurirsko službo. Ker pa je bilo propagandnega materiala in literature včdno več, je bilo nujno, da se vzpostavi še ena zveza ali kanal preko državne meje. Na Koroškem so bile postavljene javke, zelo oddaljene druga od druge, tako prva pod Škrbino nad Selami, druga onstran Babe, tretja za Zelenico ali v Bistrici. Kdaj in na kateri izmed njih naj se oglasim, o tem sem dobil šifrirano sporočilo. Dokler sem prenašal manjše količine, sem se včasih poslužil tudi izkaznice planinskega društva v Tržiču, s katero sem lahko šel tudi preko državne meje. Če pa je bilo materiala več in bi ne mogel ncopaženo mimo graničarjev, sem se poslužil ilegalnega prehoda. Gorski svet je bil za kurirja seveda neomejen, a fizično zelo naporen in tvegan. Mnogokrat je bila teža materiala težja od 10 kg, pa tudi nad 15 in 20 kg. Kadar sem se oglasil na javki nad Selami, sem prekoračil državno mejo nekje na Kladvu ali Škrbini, potem pa sem preko velikih plazov nad Dolgo njivo mimo Štegumeka in Medvud ali mimo Javornika in Storžiča, kakor je bilo varnejše, spravil material na dogovorjeno mesto. Ako sem se oglasil na javki onstran Babe, sem šel preko Korošice, po severni strani Košute, čez Veliki vrh od tu pa sem imel do Tržiča več poti, ki sem jih zaradi konspiracije menjal. Če pa sem imel pot do javke na zahodu, to je Pod Rožco, sem hodil mimo Vrtače, Zelenice preko Begunjščice, Prevalj in Dobrče ali za Stolom in dalje po dolini Drage do določenega mesta.

Preko ilegalne zvezce ali kanala pa nisem prenašal samo materiala, ampak sem večkrat vodil tudi ilegalce, ki so imeli različne partijske naloge. Nekateri so morali bežati zaradi politične aktivnosti, da so ušli zapored v stari Jugoslaviji, drugi so spet imeli naloge, organizirati kanal naprej v Italijo, spet drugi pa so se vračali iz tujih držav domov na partijsko delo. Vsako skupino sem vodil po drugi poti.

Ko sem se v poletju 1931 na poziv oglasil na javki v neki vasi blizu Celovca, sem ugotovil, da je tukaj centralna javka kurirjev tudi za druga področja, ne samo za Jugoslavijo. Med seboj se nismo poznali, ker smo imeli strogo konspirativne naloge.



*Andrej Stegnar na ilegalni turi
preko Dolge njive*

Zaradi velike krize v industriji sem bil takrat brezposeln. Zato sem prevzel delo na planinski poti Zelenica—Vrtača. Delali smo trije planinci. V istem času se je vršil v bližini sestanek naših in koroških komunistov, ki bi se ga moral udeležiti tudi jaz. Šifrirano pismo, v katerem je bilo sporočilo, je čakalo zaradi moje odsotnosti doma in je kasneje prišlo v roke policiji. Po izdajstvu sem bil aretiran, po mnogih šikanah, pretepu in mučenju na ljubljanski policiji pa odpeljan v beograjsko Glavnjačo.

Vse tisto, kar je najbolj kruto, najbolj podlo in nečloveško, tisto, o čemer pošten kulturni človek ne more niti misliti, pa še mnogo mnogo hujše, to je bila beograjska Glavnjača. Plačanci izkoriščevalskega starojugoslovanskega režima so si vsak dan izmišljali hujše muke, s katerimi so mučili borce delavskega razreda.

Ko sem se čez devet mesecev vrnil iz Glavnjače spet v svoj rojstni kraj, sem šel že po nekaj dneh zopet ilegalno čez mejo. Oglasil sem se na starem mestu, prevzel zopet šifre in dogovorjene znake, postal spet kurir v službi KPJ, katere član sem že bil. Politične in gospodarske krize, v tem času porajajoči se fašizem, ogromna nasprotja in težave so pretresale države Evrope; vse to je terjalo krepiti delo KPJ, ki je zaradi diktature v januarju 1929 izgubila večje število svojih članov, a vendar vztrajno gradila temelj bodoči oblasti delovnega ljudstva. Večkrat sem v pozmem popoldnevnu ali zvečer vzel pot pod noge in se v ranem jutru vrnil z materialom, ki sem ga tudi že oddal dalje drugemu kurirju ali ga zakonspiriral. Šel sem tudi ob sobotah in se vračal v ponedeljek zjutraj, če je bila javka zelo oddaljena.

Ko sem se vrnil iz Glavnjače, mi je bila planinska izkaznica po nalogu okrajnega načelstva v Kranju odvzeta. Vseeno sem prosil predstavnike planinskega društva v Tržiču, naj mi izkaznico dajo, pa so na seji upravnega odbora mojo prošnjo zavrnili. Tako sem se vedno posluževal ilegalne poti.

Vsi prehodi so bili vezani z življenjsko nevarnostjo, kajti poleg policijskih agentov in domačih vohunov so si vsi graničarji, finančarji in orožniki z vsemi močmi prizadevali, da uničijo kanal. Orožniki so potem, ko sem se vrnil iz Glavnjače, name močno pazili. Vedeli so, da v planine rad hodim in so slutili, da imam že spet opravka s »protidržavnim delovanjem«. Večkrat so za menoj povpraševali in me iskali, čakali so me v zasedah, zato sem bil silno previden.

Ko sem se nekoč vračal iz Avstrije, sem prenočil v Celovški koči, druga gde dne pa sem se preko sedla na Vrtači spuščal proti Zelenici. Poln, težak nahrbtnik materiala sem skril na avstrijski strani, na meji pa sem z graničarji govoril in jim rekcl, da grem na plezalno turo na Vrtačo. V resnici pa sem se vrnil po material, prekoračil mejo in hitel proti Zelenici. Tu so me opazili orožniki in mi začeli žvižgati, naj počakam. Hitro sem se obrnil, menjal smer in začel teči proti severni strani Begunjščice. Tudi orožniki so tekli za menoj. Ko sem v bližini velikega plazu iz Begunjščice na Zelenico lezel po severnem robu, so orožniki pričeli name streljati. Ponovno sem menjal smer in preden so orožniki pritekli na mesto, kjer bi me spet lahko imeli za živo tarčo, sem bil že daleč.

Nekoč je avstrijski kurir pripeljal na javko dva moška, a njuni dogovorni znaki se z našimi niso ujemali. Izkazalo se je, da sta bila špajona beografske policije, ki se jima je posrečilo izvedeti za vse javke na poti iz Pariza do jugoslovanske meje.

V oktobru 1932 sem šel po večjo količino materiala na javko v Biestrici pod Rožco. Nazaj sem nosil 15 kg in sem bil po celodnevni hoji že precej utrujen. Na Begunjščici sem opazil neke ljudi, ki so se mi zdeli sumljivi. Izognil sem se in šel po drugače manj uporabljeni poti na Dobrčo. Za spočitega planinca je pot dolga štiri ure. Čeprav lepa, pa ni bila zame takrat prav nič prijetna. Zato sem si jo hotel skrajšati, pa sem zavil v Tominčev graben. Prišel pa sem naravnost v orožniško zasedo. Tega dne me niso čakali samo tam, pač pa povsod, kjerkoli so vsaj malo mislili, da utegnem priti. V pomoč so jim bili tudi agenti ljubljanske policije, s katerimi sem se spoznal ob prvi aretaciji.

Za to sem presedel pet let robije v Mitrovici. Na njo mi je ostalo mnogo spominov, nekaj grenačnih in težkih, a mnogo lepih. Tovarištvu, borbenosti, spoznavanju marksizma in vzgoja političnih zapornikov v revolucionarje, ki so bili vedno pripravljeni žrtvovati za stvar delavskega razreda svoje življenje – to je bila Mitrovica.

Ko sem se konec leta 1937 vrnil spet domov, je vodstvo naše Partije že bilo v deželi in so tako kurirski posli preko meje odpadli. Sicer pa je bilo ogromno drugega dela, saj je bilo delovanje komunistične partije v močnem poletu in razvoju.

A mene so gore in meja še vedno vabili. Konec leta 1938, ko je vrh Ljubelja visela zastava s kljukastim križem, smo se ponoči približali, strigli zastavo z droga in jo uničili.

Samo enkrat sem prejel poročilo iz Zagreba, naj spravim čez mejo neko osebo iz Avstrije. Tokrat nisem šel sam, ker sem slutil, da stvar ne bo lahka. Žena je bila stara okrog 60 let, kovček pa, ki ga je nosila, je bil zelo velik in težak. Iz javke onstran Babe sva čez sedlo Babe proti

vrhu Košute vlekla najprej žensko, navezano na vrvi, potem pa še kovček. Zaradi strahu pred pečinami sva ji morala zavezati oči. Bila je Židinja, ki je bežala pred fašističnim nasiljem in je nosila s seboj svoje premoženje. V Tržiču sem jo namestil pri družini Mokorel, tja pa so prišli po njo tovariši iz Zagreba.

Vse do leta 1940 sem bil na raznih sestankih. Večina njih, tako konspirativnih kakor tudi masovnih, se je vršilo v prirodi. Nekaj časa smo imeli študijske in organizacijske sestanke v Tonačevi bajti pod Košuto, sestali smo se s tovarišem Žagarjem, Kardeljem in drugimi vrh Kroparske gore, masovni sestanek Stranke delovnega ljudstva za Gorenjsko je bil pripravljen pri Joštu nad Kranjem, a se ni vršil, ker je intervenirala policija, in še mnogo drugih.

V tem času so tudi petokolonaši že imeli organiziran kanal preko državne meje. Člani tržiške partijske organizacije smo to odkrili in tako izvedeli za skoraj vse kulturbundovce v Tržiču. Točno smo vedeli kraje sestankov, ki so jih kulturbundovci imeli, ter smo vse sporočili tržiški žandarmeriji, ta pa je mirno šla preko tega. Kulturbundovci so večkrat hodili v Avstrijo po instrukcije, mi pa smo jih na različne načine ovirali.

Nekatere izmed njih je med in po vojni zadel zakon naše demokratične revolucije.

V maju 1940 pa sem bil zaradi delovanja zopet aretiran, na kranjskem glavarstvu pa sem izrabil priložnost in pobegnil. Ilegalno sem delal do oktobra 1940, ko sem ponovno padel v roke policiji in bil obsojen na dve leti. Kazen sem prestajal še pod Nemci. V mariborski kaznilnici so me skoraj uničili, saj sem prišel iz zapora tako prestradan, da sem tehtal samo 47 kg. Poslali so me v internacijo, od koder sem pobegnil in šel v partizane.

Leta zaporov in trpljenja so bila za menoj, pred mano pa svobodni slovenski gozdovi in gore. Tisti čas mi je kljub vojnim naporom vrnil spet dokaj fizičnih moči. V raznih težkih partizanskih situacijah mi je nešteto-krat pomagala hladnokrvnost, pravilna ocena, orientacija in telesna kondicija, pridobljena v mladih letih. Izkušnje, pridobljene v ilegalnih prehodih preko državne meje, v vztrajnem boju s hlapci starega jugoslovenskega režima in v strogi konspirativnosti so mi mnogo pomagale tudi v partizanih.

V gore hodim še danes in jih imam še prav tako rad. Gojim planinstvo in si prizadevam, da bi tudi mlademu rodu vcepili ljubezen do gora in do naše svobodne domovine.

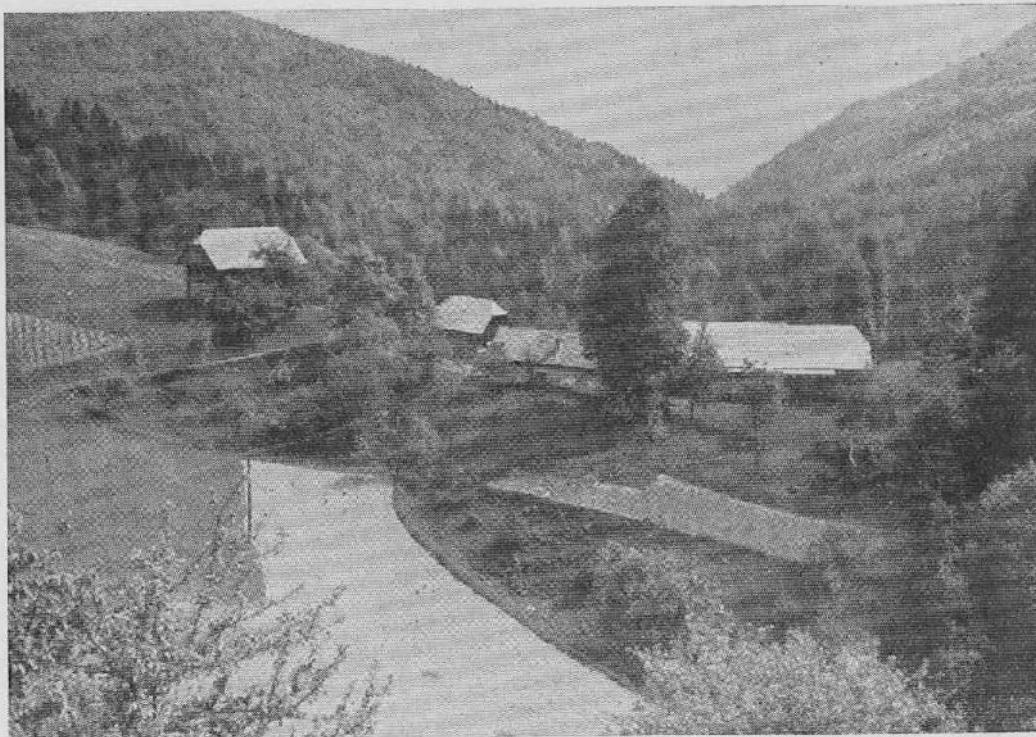
Manifestacija mladih planincev v Završnici

IVAN VIRNIK

Pravzaprav je letošnje srečanje mladih planincev, tabornikov in srednješolske mladine v Završnici pri Žirovnici na Gorenjskem motilo edino izredno neugodno vreme. Bistveno je vplivalo tudi na spored preditev, naredilo je križ čez številne poti mladih obiskovalcev. Slovesnost je bila prirejena v spomin na prvega sekretarja SKOJ-a Dragoljuba Milovanovića, ki se je leta 1922 ob prehodu državne meje smrtno poncsrečil v stenah Stola, ko je prinašal iz Avstrije večjo količino denarja za pomoč pri ilegalnem delu v domovini. Srečanje mladih planincev, tabornikov in

ostale mladine je bilo obenem tudi dostojna počastitev naše generacije izrednemu delu Zveze komunistov v njenih 40-letnih plodnih prizadevanjih za ustvaritev boljšega življenja naših ljudi. Uvodne prireditve so bile na sporedu že v soboto 26. septembra, ko so ob navzočnosti člena CK ZK Slovenije Franca Popita, nadalje predsednika Okrajnega odbora Zveze borcev Kranj Ivana Bertonclja-Johana in člena CK LMS Toneta Poljšaka na pokopališču v Breznici, kjer so pokopani posmrtni ostanki Dragoljuba Milovanovića, počastili pokojnikov spomin s skromno, vendar prisrčno komemoracijo. Po govoru člena OK LMS Kranj Viktorja Kralja o delu in življenju prvega sekretarja SKOJA so številne delegacije položile vence na grob Dragoljuba Milovanovića. Nekosredno po komemorativni slovesnosti je sledilo odkritje spominske plošče prvemu sekretarju SKOJ-a, ki so se je udeležili član CK ZK Jugoslavije Boris Ziherl, predsednik CK LMJ Mika Tripalo, član CK ZKS Franc Popit, predsednik PZS tov. Fedor Košir in drugi. Spominsko ploščo, ki je vzidana v skalo, je odkril sodelavec pokojnega Milovanovića in nekdanji znani revolucionar Francec Klopčič, ki je imel spominski govor, v katerem je s tehtnimi besedami označil pomen dela Dragoljuba Milovanovića v tedanjem času, ko sta bili prosta beseda in govor dejansko le na papirju. Relief je osnutek arch. Miklavža Mušiča. Po govoru člena CK ZKS Franc Klopčiča je sprejel predsednik ObLO Jesenice Franc Treven spominsko ploščo v trajno varstvo, medtem ko je Planinsko društvo na Koroški Beli preimenovalo pot na Stol v »Pot Dragoljuba Milovanovića«.

Naslednji dan je bilo vzlic neugodnemu vremenu v Završnici veliko zborovanje, ki se ga je udeležilo po približni oceni okrog 5000 mladih planincev, tabornikov in srednjecolcev iz vseh delov naše države. Po uvodnih pozdravnih besedah predsednika ObK LMS Jesenice Romana Tržana je navdušeno pozdravljen spregovoril večtisočglavi množici predsednik CK LM Jugoslavije Mika Tripalo, ki se je v svojih izvajanjih dotaknil zlasti pomembnosti Milovanovićevega dela in njegovih življenjskih stremljenj. Ob zaključku svojega govora, ki so ga udeleženci večkrat prekinjali z navdušenimi ovacijami, je Mika Tripalo dejal, da je pomembnost dela naše socialistične mladine v času NOB, ustanovitvi SKOJ-a in v letih svobodnega življenja v novi družbeni ureditvi še značilnejša in odločnejša, kajti danes nudi naša država svojim bodočim generacijam vse, kar je v njeni moći. Slavnostnega zborovanja so se udeležili tudi številni predstavniki našega političnega in družbenega življenja, med njimi član CK ZKJ Boris Ziherl, predsednik ObLO Kranj Vinko Hafner, organizacijski sekretar OK ZKS Kranj Jakob Žen in ostali. Vzlic dejству, da je del prireditve zaradi neugodnih vremenskih razmer odpadel, je bilo čutiti med mladimi obiskovalci pomembne manifestacije naše mladine prijetno razpoloženje, kajti tudi dež jim ni pregnal volje, da s svojo navzočnostjo počastijo spomin mladega sekretarja SKOJ-a Dragoljuba Milovanovića, ki je star komaj dvajset let našel smrt v strmih stenah Stola. Vrhovi Stola so ostali odeti v meglo in skrivali željo, da bodo ob prihodnjem srečanju naših mladih planincev poskrbeli za še boljše razpoloženje in jim nudili ob njihovem obisku vse tisto, kar jim lahko nudijo, predvsem prijetno razpoloženje ob pogledu v dolino Završnice. Tu ob visoki skali dve iztegnjeni roki, hrepeneči po svobodi svojega ljudstva, s pretrgano vrvjo ponazarjata idejo, želje in prezgodnjo smrt mladega Dragoljuba Milovanovića, ki je izgubil svoje življenje v pečinah Stola. Njegovi ideali so zdaj doseženi. Doseženi s krvjo in žrtvami naših ljudi.



Janžovnikova domačija, Jame

Na Dobrovljah smreke cveto

STANE TERCAK

TO JE BILO TAKRAT...

Že dolgo je od tega in vendar se mi zdi prvo romanje na Dobrovlje, kakor bi bilo včeraj, četudi bo minulo kmalu pol stoletja.

Bilo je rosno jutro, ki je napovedovalo sončen dan, ko me je stara pestunja Franca, kratkohlačnika, ki mu je krojač meril hlače v vodi, kakor smo dejali (segle so le malo čez kolena), peljala iz Radmirja mimo Meliš in smrekovnega Holmca tja proti Kokarjem. Tam so bila takrat povsod še sajasta ognjišča črnih kuhinj, na katerih so se greli piskri, ki so jih v prejšnjih desetletjih na lončarskih vretenih izdelali domači kokarski lončarji.

Tam nekje pri Kokarjih smo se zagrizli v dobroveljska pobočja, ki segajo s svojimi smrekovimi in bukovimi rokami v Zadrečko dolino prav do bele ceste, ki drži iz Nazarij proti Gornjemu gradu.

Dobrovlje se zajedajo pahljačasto v Savinjsko dolino. Na zapadnem delu, tam, kjer sonce zatone, se drže Dobrovlje pri Slapeh in Rovtah Menine planine za roko kakor otrok matere za krilo.

Ljudje na Dobrovljah pravijo, da so Dobrovlje »razparcelirane«. Razdeljenc so na Mozirsko, Braslovško in Vransko Dobrovlje. Meja, ki ni

prava meja, se vleče od Jošta preko Tolstega vrha, Katarine in Črete tja preko Tisovca in Jugove domačije v strmine Žovneških razvalin proti Podvrhu.

Središče Dobrovelj je Čreta, ki je na mozirski strani, spada pa k Vranskemu. Je na pol pota med Zadrečko dolino in trgom Vransko. Tja gori k Čreti so bile obrnjene oči nas vseh, ki smo rinili takrat na Dobrovlje. Pod košatima lipama smo sedeli in gledali v Zadrečko in Savinjsko dolino. Vasice ob belih cestah, ki se pri Nazarjah, kjer se pričenja Zadrečka dolina, ločita, so se nam zdele kakor jagode na paternoštru. To je bila paša za oči. Vsak si je s Črete lahko ogledal od zgoraj svojo rodno vas, prenekateri pa, še svojo rojstno hišo. Tam v mežnariji pa so dekleta prodajala »porcijone prate«, seveda brez salate, ki je je itak doma dovolj. Točile so pravega bizelanca, ki ga sedaj ni več dobiti. Takrat se je po vseh gostilnah Savinjske in Zadrečke doline točil samo bizelanec. Biti pa je moral seveda rdeč. Le tak redi kri.

Na robu pobočja pa so strelni, opasani z belimi predpasniki, s kajfeži na dolgih leskovih drogovih užigali možnarje, da je odmevalo po vseh Dobrovljah, tja doli v obe dolini. Tako so strelni oznanjali dolincem, da je na Čreti »lepa nedelja«. Ob takih »lepih nedeljah« se je na Čreti pa pri Joštu, Urbanu in drugod po Dobrovljah, kjer so obhajali »lepe nedelje«, zbralno čuda dolincev, da o Dobrovcih ne govorim. Ti so bili navzoči kar vsi, razen čuvarjev na domovih. To so bile najlepše priložnosti, da so se dobroveljske samine pogovorile z dolino o letini in suši (na Dobrovljah je voda v velikih čislih, ker je je malo), o vlaki in kupčiji. Vse to so složno zalili, da se je prenekateri obiskovalcev »lepe nedelje« opotekal po kolovozih in kresal z nakovanimi kvedri iskre po trdih skalah.

Med fanti in dekleti, ki so prišle iz obeh dolin, se je sklcpalo prijateljstvo. Iz norčavih iskriv, ki so se lesketale v vedoželnih očeh, pa so šli bliksi iz ene do druge skupine. To so bili najsvetlejši trenutki take »lepe nedelje« za mlade ljudi iz doline in Dobrovelj. Taki topni pogledi vžgo srca! Toda drži vsak dan bolj: Dolina vleče, navzdol gre laže in z manjšim trudom. Tudi dobroveljski hudourniki teko vedno le v dolino. Na Dobrovljah se zgaraš, koš na hrbtnu je za zajutrek in južino. Hoja postane težka in okorna, roke žuljave. Mladost pa je samo ena in še kratka povrhu. Kolo časa se vrvi včdno le naprej in dobroveljska dekleta to dobro vedo. Njihovi pogledi so obrnjeni v dolino.

Dobrovlje so bile do nedavnina povezane s samimi kolovozi, ki so bili križev pot za živino in ljudi. Po teh kolovozih so se namučili snopi mišic drvarske in furmanske rok. Te kolovoze so namočile znojne slage Dobrovcev. Sedaj je tudi tukaj drugače. Dve cesti sta zaorali v drvarske riže, hudournike in skalovje. Z mozirske in braslovške strani so cestarji z dinanitom, krampi in lopatami napadli Dobrovlje.

Že za časa prve svetovne vojnje so angleški vojni ujetniki pričeli z delom na cesti iz Zadrečke doline proti Čreti. Dela so v bivši Jugoslaviji zastala. Denarja ni bilo več, spomin na Angleže pa je ostal. To so angleške barake, kakor jih ljudje imenujejo še danes. Tu domujejo sedaj dobrevljski drvarji, ki si bodo letos postavili preko ceste novo barako. Cesto so pred leti nadaljevali in jo bodo sedaj končali.

Po lepi avtomobilski cesti se iz doline lahko pripelješ v bližino Črete in v bližino Jošta. Še malo, pa bo Jošt, ki leži že na vranski strani, povezan z Zadrečko dolino. Partizansko cesto so pred leti pričeli graditi tudi z braslovške strani pri Lctušu. Letos bodo na vrhu. Šla bo po sredini Dobrovelj in se bo povezala s cesto, ki pride iz Zadrečke doline. Tako bodo Dobrovlje



Creta – prizorišče borb na Dobrovljah (26. X. 1941 in 6. XII. 1944)

v nekaj letih imelc svojo »avtostrado«. Plohi se ne bodo več valili po drvarskih »rižah«. Les bo očuvan, spravilo laže in zaslužek večji. To si Dobrovci tudi krvavo zaslужijo.

Če vprašate Dobroveljskega Miha, kje bi morala biti speljana »prava« partizanska cesta, vam bo pokazal kolovoz, ki prercže Dobrovanje na dvoje od vranske strani preko Dobrovnikove domačije in gre pod Janezom in Pavlom proti Nazarjam. »To je prava partizanska cesta. Tod smo vozili vsa leta okupacije do osvoboditve. Takrat, ko je bila Zgornja Savinjska dolina osvobojena, smo vozili noč in dan. Ta cesta je bila prava povezava med Zgornjo in Spodnjo Savinjsko dolino. Seveda, danes je ona druga partizanska cesta gospodarsko mnogo važnejša. Skoro vse samine in gozdove poveže in vse kolesnice kolovozov teko v njo. Laže bo voziti hmelj v Žalec in plohe v Nazarje na žago.«

Stara Franca, ki že štirideset let počiva na pokopališču v Radmirju, je večkrat dejala: »To je bilo takrat, ko so moj rajni oče prinesli iz »flosarske rajže« domov astrahanko.« Leto, v katerem so oče prinesli astrahanko, ni bilo važno. Važno pa je bilo savinjsko splavarstvo, ki je bilo takrat na moč gospodarsko donosno in se je med drugim odražalo v pravi, pristni astrahanki, ki si jo je lahko kupil »flosarski birt« tam doli ob Črnem morju za prave zlatnike. Savinjski splavarji so prodajali les svojih splavorjev, ki so jih plavili po Dreti, Savinji, Savi in Donavi prav do Črnega morja, samo za zlatnike. Ko so se vračali iz neznanih dežel domov, so imeli okoli vrata majhne usnjeno vrečke in v njih so žvenketali pravi zlatniki. S tako astrahanko, kupljeno tam doli, je šel »flosarski birt« tudi v grob. Na parah mu je ležala ob vzglavlju, da jo je imel na drugem svetu takoj pri rokah, včasih pa so mu jo dali na glavo.

V onih starih časih, o katerih je govorila stara pestunja Franca, je bila prava astrahanka znak imenitnosti in prave flosarske veljave.

Dobrovočci so se le redko udeleževali teh daljnih »flosarskih rajž«, toda njihovega lesa od Slapi in Rovt, podnožja Tolstega vrha, Črete in Katarine, pa tja do Podkraja in Podvrha, je šlo nič koliko tja v daljne kraje. Dobrovlje so imele velike zaloge lesa za »flosarske birtce«.

»... To je bilo takrat. Ko smo hodili v Črno, Kamnik in na Vransko.« To so tri najvažnejše prometne poti v prejšnjem stoletju za vse Zgornje Savinjčane. Čudno? Ne! Zgornji Savinjčani so bili s Koroško povezani s potjo preko Travnika in Komna. Tod si prišel najprej v Črno, ki jim je bila mnogo bolj domača in njihova kakor pa kraji niže Mozirja. Vse njihove gospodarske in družinske vezi so se pričele in nehale tam gori, kolikor jih ni potegnil Podvolovljek, Štajerski Kranjski Rak, da so zavili proti Kamniku. Kraji niže Ljubnega pa tja proti Gornjemu gradu so se zvesto držali Črnivca, Kamnika in Lipe.

Lipa je sedlo na Dobrovljah, kjer je šla in deloma še gre glavna prometna pot preko Dobrovelj na Vransko, proti Trojanam, Tuhinjski dolini in še dalje. Danes je ta pot že skoro pozabljena. Avtobusni promet jo je pokopal. Le stari ljudje se je še dobro spominjajo ...

SMREKE CVETO...

Za Katarino, na robu največjega več sto metrov globokega prepada, ki kaže svoje ostre robe v dolino in sega do vznožja Grmade, smo poscdli. Zaprli smo za trenutek oči, nosnice so se nam v čistem, po smrekovi smoli diščem planinskem zraku razširile, ko nam je zaplul v pljuča. Napočil je najlepši trenutek na turi. Na vse pozabiš in se ves predaš gori in gozdovom, razgledu in planinskemu miru. Si tih in negiben, v tebi pa je tista velika ubranost in sproščenost, ki ti jo lahko podari samo gora.

Na široko so se odprle oči. Na nasprotni strani doline se je košatila Radegunda, desno od nje so se belile sončne samine šmihelskih gospodarjev, više na presedljaju je čepela Mozirska koča. Od nje proti Coltem preko Verbučeve planine in Šmihelu se vidi razdejanje planinskega požara, ki bi bil skoro usoden za vse Golte.

Na desni vštric Tirske peči sameva Konjšca z mladim macesnovim in smrekovim zelenjem. Pasovniki in planinski travniki so na njenem obrazu izginili. Pred nekaj desetletji so jih še kosili. Po dvajset in več planinskih kosev je kosilo tam gori. Travnate redi so se videle iz doline kakor orne brazde. Tam pod njo so Migojnica s starim gradiščem, kamor je hodil stari Penkež iz Radimirja kopat zaklad. Na kresno noč je šel še v ris, da bi mu sam hudobec dodelil zlatnikov. Denarja v tej noči ni pričakal, toda okoli risa, ki ga je začrtal z leskovo palico, ki jo je vzel iz velikonočne butare, so se začele sprehajati same nogavice, ki so se večale in širile, da so staremu Penkežu vstajali lasje na glavi. Ni mogel več zdržati. Poškropil se je z »žegnom« in jo ucvrl po Gračenci, da si je obrusil noge do krvi, ves srečen, da se je lahko doma zaril v dišečo sceno na svislih.

Na levi od Konjšce bolše v dolino Tirske peči. Srednja skupina skalovja ima upodobljen obraz najhudobnejšega graščaka iz Megojniškega gradu. Ta je ob potoku Gračenca pri Okonini imel vzdižni most, da je napadal potajoče. Za svoje grehe je zaklet v Tirske peče.

Pod pečmi je najviše ležča Tirska domačija. Ustno izročilo, ki ga je vedela povedati stara pestunja Franca, je, da se bo tirske družini rodil sin, ki bo ležal v zibelki, izdelani iz smreke s tremi vrhovi. Ta smreka

bo rasla pod Tirskimi pečmi. Ko bo deček pasel pod pečmi ovce, bo ubil črnega modrasa, v katerega je zaklet hudobni graščak. Tako ga bo rešil prekletstva in dobil zaklad, ki ga je skušal dobiti v svoje roke že stari Penkež.

Smreka s tremi vrhovi še ne rase pod Tirskimi pečmi in tudi zibelke še ni mogel Tiršek iz njenega lesa iztesati. Tirškov rod pa še ne bo izumrl. Pri hiši je mlado življenje.

Pri Radmirju se cesta odcepila proti Gornjemu gradu. Nad radmirsko gmajno, ki je sedaj posejana s hišami, je Frančiškova cerkev, kjer domuje tudi Barbara. Ta dva svetnika sta v prejšnjih stoletjih pomagala proti vsem bolcznim, posebno bogatinom. Vsi svetni fevdalci v Evropi so se zatekali po pomoč. Na seznamu darovalcev so graščaki in kralji od Marije Terezije do samodržca ruskega carja. Marija Terezija je za ozdravljenje svojega sina Jožefa II. podarila Frančišku zlatega princa v teži ozdravljenega Jožefa. Ta zlati kipec so tatovi Barbari in Frančišku ukradli. Za spomin pa so Frančišku pustili njegovo kapo. Jožef pa se jima je, ko je odrasel, oddolžil tako, da je začel zapirati samostane, njegovi ljudje pa so obrusili najlepše zlate okraske na kelihu, ki ga je Frančišku darovala mati Terezija. Od takrat, ko so ukradli tatovi zlatega princa, je v zakladnici spal vsako noč mežnar, ki je imel ob vzglavju bridko sabljo, da je branil zaklad.

V smrekovem Homu so ob cesti še danes vidne razvaline vislic, ki so jih postavili gornjegrajski sodnijski gospodje, da so krojili razbojnikom pravico. Ljudje jim pravijo »gavge«. Od tu prideš v pičli pol ura v Gornji grad, kjer so domovali tudi ljubljanski škofje. Pri vhodu v mesto, vtric gornjegrajski šoli, je ob cesti majhna hišica, ki skriva velike zaklade. Tu je gornjegrajska domačinka, ki jo je izpeljala sla po dalnjem svetu tja v Carigrad, živelna na stara leta. Njen mož, eden najbogatejših trgovcev v Carigradu, je na dražbi kupil nekaj preprog zadnjega turškega sultana in njegovo slonokoščeno igralno mizico. Sita življenja in sveta je prišla imenitna gospa umirat v tihoto Gornjega gradu. Po njeni smrti so ostale te dragocenosti v spomin nanjo ...

Na Tolstem vrhu, najvišji točki Dobrovelj, je zahrumelo. Veter se je zagnal v stolte smreke, da so se njihove krošnje s košatimi vejami komaj ubranile njegovega objema. Hrušč v planini nas je vzdramil. Kanja, visoko nad nami, je rezko zapiskala in s širokimi zamahi kril zaplavala za Čreto.

»Poglej, poglej!« Vsi smo pogledali v smeri Tolstega vrha. Iz gozdov planine se je utrgal kakor plaz bel, rumenkast oblak in zavil v svoj objem vse pogorje ... Zadišalo je po zraku, oblak nas je objel za trenutek in nam napolnil nosnice z nečim neznanim. »Oh, saj ni nič! Le smreke cveto na Dobrovljah ...«

PO STARIH SLEDOVIH ...

Na Tolstem vrhu so smreke najbolj »tolste« na vseh Dobrovljah. Mnogo gozdov sem že prehodil, toda smreke, ki rastejo po Zgornji Savinjski dolini, se ne morejo glede debelosti meriti z njimi. To so dobroveljske sekvoje. Letos so pričele sekvoje na Tolstem vrhu padati pod sekirami in specialnimi žagami. To je blagodat ceste, ki jo je zgradilo Gozdno gospodarstvo Nazarje.

Od takrat, ko so se ljudje stalno naselili na Dobrovljah, pa do danes ni na Tolstem vrhu kaj prida pela drvarska sekira. Les se je odtod le

težko spravljal v dolino, za potrebe pa ga je bilo bliže samin na pretek. Greš po ozki, komaj zaznavni gozdni stezi od Kreflove domačije povprek po gozdovih Tolstega vrha in vidiš velikane, da bi jih več mož ne objelo, kako gniejo in razpadajo. Tako pripravljajo lehe, da bo plenjalo novo semenje. Tako je bilo stoletja in tisočletja tam gori. Tako je bilo tudi takrat, ko je človek kamene in bronaste dobe lovil svoj plen po teh gozdovih in na smrt branil svoj življenjski prostor pred vsiljive.

Tako je bilo tudi potem, ko se je umiril in je na prisojnih jasah od Jošta do Črete in še naprej do vzhodnega roba Dobrovelj posadil prve gomolje in žito, da je bilo življenje lažje in pogled v zamegleno in poplavljeno dolino vedrejši ...

Da je bilo že v tem času na Dobrovljah res življenje, mogoče že prej, pričajo najdeni srpi iz bronaste dobe, ki so razstavljeni v Mestnem muzeju v Celju. Le škoda, da je najdišče zabeleženo skopo, preskopo: Čreta pri Vranskem.

Kdo ve, kaj vse skrivajo Dobrovlje v svojih nedrjih! Dolga je pot od Strukljcevih peči, Štibernice, Zelene Jame in ostalih znanih in neznanih jam nad Borovnikovo domačijo pa tja preko Janeza in Pavla.

Dobro se še spominjam, da sem v mladosti doma občudoval nad pol metra dolg izredno lep kapnik, ki ga je oče prinesel z lova na Dobrovljah. Nanj je napisal: Štibernica.

Stoletja so minula. Na obronkih Dobrovelj so zavladali fevdalni gospodje. V Podvrhu na obronkih Dobrovelj na strmi skali so si pozidali grad, pravo jastrebovo gnezdo. Od tu izvira Žovneški rod. Tu je tekla zibelka dedom Celjskih grofov. Rod Celjskih je izumrl... Le na strmi skali se še v mesečnih nočeh beli golo, pošastno zidovje z okroglim stolpom, sova mu druguje. To je edini spomenik nekdanje slave ...

Blizu tod mimo drži nadelan kolovoz v strmino mimo Turnškove kmetije do Jugovine, ki sloni na vrhu odsekanega grebena. Nizka hiša in gospodarska poslopja so krita s slamnato streho. Od vseh strani so s streh speljani leseni žlebovi v globok vodnjak sredi dvorišča, ki daje samo kapnico za ljudi in živino. Ob suši, ko še kapnice zmanjkuje, je hudo. Živino hodijo napajat po pol ure daleč.

Od Jugovih se lahko po složnih potch pretegneš do cerkve Janeza in Pavla (l. 1495), pa tja proti Urbanu, ki je najstarejša (l. 1426), če ni še Jošt starejši. Najimenitnejša pa je Čreta.

To so pokale mišice in lile potne srage po razoranih obrazih tlačanov iz doline in vrhov! Toda nič zato. Vse v čast božjo in slavo posvetnih in cerkvenih gospodov!

Na Dobrovljah so na vsakem koraku posebnosti. Zazdi se ti, kakor da si stopil na pravi pravcati kraški svet, poln jam in vrtač. Ne daleč proč pa že zaživiš v belokranjskih stelnikih. Po vrhovih te pozdravljajo prave planinske košenice, v zavetnih njivah z rdečkastorjavou zemljo pa plenja pravi savinjski golding, ki pomaga preživljati dobroveljske domačije.

Dobrovlje so preprežene od vseh strani z lesenimi drogovi, ki se po ozkih posekah vzpenjajo iz doline. Na njih so pritrjene žice, ki jih napaja električna struja. Saminam prinaša luč in jim pomaga pri vseh kmečkih opravilih.

Kadar potegne veter preko gozdov in posek, vrtač in stelnikov, se zamajajo na drogovih električne žice in v njih zazveni ona značilna kovinska pesem, ki obeta tudi Dobrovljam napredno in lagodnejše življenje ...



Sv. Urban na Dobrovljah

V BORBI ZA SVOBODO

V zgodovini narodnoosvobodilne borbe je v okupirani Spodnje Štajerski izjemen položaj, posebno v prvih dveh letih. V teh letih so bile Dobrovjlje središče odpora. V tem najtežjem času so se na Dobrovljje stekale vse partizanske poti. Kurirji s Pohorja, Kozjanskega in Moravč so prihajali dvakrat na teden na partizanski »Pugled«, jaso, z najlepšim razgledom tja v dolino do Trojan in proti Celju, ki se košati nad Borovnikovo domačijo, najzavednejšo partizansko postojanko.

Na »Pugledu« je gospodaril glavni kurir Dobroveljski Miha, ki je imel na robu gozda ob jasi, blizu podzemeljske jame, majhno pločevinasto škatljo, kamor so shranjevali kurirji pošto. Miha je bil prebrisana buča. Kadar je pričakoval kurirje, je bil vedno vsaj streljaj oddaljen od določenega prostora. Tudi na njihovo dogovorjeno znamenje, žvižg pesmi: Bratje, le k soncu, svobodi, se ni nikoli prav zancsel. Kdo ve, kaj vse se lahko preveč zaupljivemu človeku primeri. Nemških zased, nepovabljenih in nezaželenih tičev je bilo po pogorju vedno na pretek. Pa si kar takole mimogrede v pasti, iz katere ni več izhoda. Bilo je treba izkušenj. Divji lovci jih poznajo. Miha je včasih v stari Jugoslaviji tudi to umetnost poizkušal.

Iz »Pugleda« je šla pošta skozi Mihove roke naravnost v štab II. grupe odredov, ki se je stalno premikal. Tako je prenašal in shranjeval Miha pošto vse leto 1942. Potem je pa tako ni bilo treba več. »Smo se prestavili v Zgornjo Savinjsko,« ti bo Miha zabrusil.

Še julija 1941, takoj po ustanovitvi, je Savinjska četa odšla iz libojskih gozdov, kjer se je formirala, na Dobrovljje. Na Tisovcu je imela svoj prvi bivak in pri Osetovem vinogradu je sprejela svoj prvi ognjeni krst. Te prve izkušnje so pokazale, da se je treba stalno seliti.

Četudi so po vseh Dobrovljah raztresene samine, vendar je še ostalo dovolj vrtač in globeli, skoro neprehodnega skalovja in goste bukove podrasti, da se potuhneš in da te živ vrag ne najde. To je bilo potrebno takrat, ko so bile vse cerkve po Dobrovljah polne posebne vrste romarjev, ki so hodili v posebnih procesijah na božjo pot in so ostali tam do trde zime. Nemški soldateski in raztrgancem so cerkve po Dobrovljah služile za postojanke.

Dobroveljski Miha večkrat s ponosom poudari: »Včasih smo bili tako blizu skupaj, da smo slišali njihov pogovor. Tudi ure nismo potrebovali. Ko so Nemci menjavali svoje straže, smo jih menjavali tudi mi. Nihče ni bil pri stražarjenju prikrajšan, nihče ogoljufan. Na zimo 1942 pa smo odšli. Dobrovlje so bile pozimi same.«

Po letu 1942 Dobrovlje v vojaškem oziru niso pomenile mnogo. Večje partizanske edinice se niso zadrževale več na Dobrovljah. Ves čas do osvoboditve pa so ostale sedež in zbirališče političnih aktivistov.

Dobrovlje imajo zelo posrečeno geografsko lego. So nekako v sredini vsega ozemlja, ki je bilo partizansko. Razdalje na Moravško do Save, Kozjansko, v Zgornjo Savinjsko dolino in Pohorje so bile precej enake. V prvi dobi pa so Dobrovlje imele tudi po vojaški plati veliko veljavno. Od tu so lahko partizani nadzorovali prometne poti v Zgornjo Savinjsko dolino in preko Trojan na Moravško.

Povsod po Dobrovljah so partizanski grobovi od Slapi pa tja do Juga.

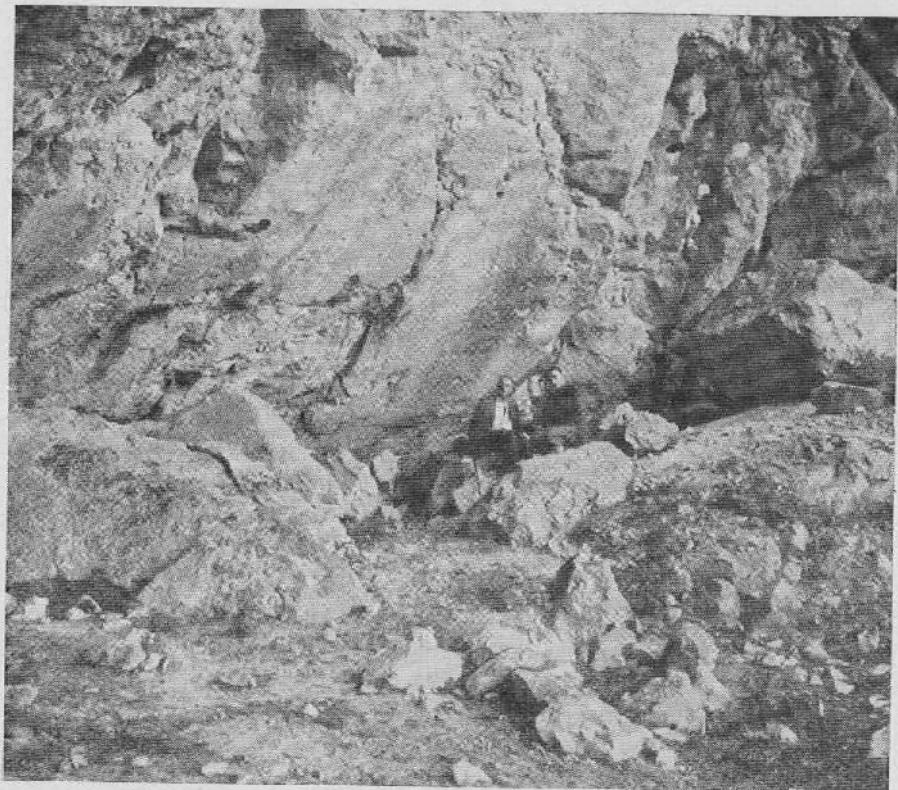
Na mnogih poslopijih dobroveljskih kmetij vidiš novo strešno opeko – znak, da je bila kmctija požgana. Če povprašaš pri taki hiši, ti skoraj povsod povedo, da je bil gospodar ustreljen kot talec. Dobrovlje so dale za našo svobodo velik krvni davek. Zato so Dobrovlje najbolj naše.

Od Črete do Katarine je komaj dober streljaj. Ob poti na gozdni jasik znachenja je lepo okrašen partizanski grob. Niže v gozdu sta še dva pozabljeni grobovi. To so zadnji spomini na nemško ofenzivo v l. 1944 v osvobojeno Zgornjo Savinjsko dolino. Tukaj je prekrižala Nemcem pot Šercerjeva brigada. Ne daleč od tukaj, nad Zakrajkovimi pečmi za Katarino, je imel I. štajerski bataljon svoje taborišče.

Med taboriščem I. štajerskega bataljona v eni največjih in najzanimivejših dobroveljskih vrtač, ki jo imenujejo ljudje Musovko, med Ramšakovo in Tesnikovo domačijo in taboriščem za Katarino je najtejnješa zveza. Ti dve taborišči I. štajerskega bataljona sta v l. 1941 najvažnejši in zadnji pred Brežiškim pohodom. Važni sta tudi zato, ker lahko po njih določimo čas, kdaj je prišel komandant Stane k polnostevilnemu bataljonu.

Po napadu na Šoštanj v noči od 7. na 8. oktober 1941 se je bataljon umaknil do Lepe njive, kjer je predanil. V naslednji noči se je potegnil pri Sóteski mcd Mozirjem in Letušem preko Savinje nazaj na Dobrovlje. Med 10. in 11. oktobrom se je bataljon ustavil v Musovki in si tukaj uredil taborišče. V Musovki so bile Savinjska, Revirska in Pohorska četa, ki so sestavljale I. štajerski bataljon. Komandir Savinjske čete Jože Letonja-Kmet je vodil bataljon v Stanetovi odsotnosti. Revirska četa je vodil Lojze Hochkraut, Pohorsko po znani španski borec Miha Pinter-Toledo. Vsaka četa je imela določen prostor za taborišče in tudi svojo kuhinjo. Taborišče Musovko so stalno obkrožale partizanske patrulje. Ponoči so imeli eno stražarsko mesto, podnevi pa dva. V hrani so bataljonu najbolj pomagali Ramšakovi in Kokovnikovi.

Po nekaj dnevnih logorovanja, datuma se nihče točno ne spominja, je prišel z revirjev po kurirski vezi komandant Stane. Pripeljal ga je kurir



Zasična bolnišnica v Skarjevih pečeh – Rovte

Curk, Stane je takoj prevzel komando nad največjo partizansko silo na Štajerskem.

Naslednji dan in še ponoči je zasedal štab bataljona v Tesnikovi hiši, ki je na robu gozda in oddaljena komaj nekaj sto metrov od Musovke. V tej hiši se je izvršila pregrupacija bataljona. Odslej so se čete imenovale prva, druga in tretja četa. Tudi moštvo prejšnjih čet je bilo porazdeljeno med četami.

Osemdesetletna, majhna, drobna ženička Uršula Velan, ki stanuje sama na Tesnikovi domačiji, ki jo je že dobra objedel zob časa, se tega sestanka še dobro spominja: »Bilo je nekako sredi oktobra proti večeru, ko so prišli k meni partizani. Bila jih je polna hiša. Mizo so postavili na sredino sobe in se pogovarjali vso noč. Ves čas med pogovorom so trli orehe, ki so tisto leto dobro obrodili. Zjutraj, ko so odšli, je bilo po tleh polno orehovih luščin.«

Po izjavi Dobroveljskega Mihe so bili na sestanku vsi komandirji in politični aktivisti, med njimi tudi Dr. Božo Mravljak-Mrož iz Šoštanja, ki je kasneje padel v Pohorskem bataljonu.

Takoj po pregrupaciji borcev v četah je bataljon spremenil tudi taborišče. Pomaknili so se prisko Črete za Katarino nad Zakrajškove peči. Od tukaj se je izvršila 25. oktobra 1941 ekonomska akcija na Čmakovo graščino Štrosnek na Gomilskem, ki je bila uvod v borbo pri Katarini naslednji dan popoldne. Borba pri Katarini na Dobrovljah je podrobno

opisana v knjigi »Med Mrzlico in Dobrovljami« (str. 88–97), in jo splošno imenujejo »borba na Čreti«.

Sto metrov od Katarine je Strožičeva domačija, ki je bila ves čas borbe med partizani in Nemci pod ognjem. Gospodinja Frančiška Strožič pravi o tej borbi: »Dne 26. oktobra 1941 okrog 9. ure dopoldne sem zagledala partizane okrog obrambnega zidu pri cerkvi Katarine. Približno ob 13. uri je prišel v hišo neki partizan, ki ga nisem poznala in mi dejal, da naj ostanemo vsi v hiši. Prva borba se je pričela okoli pol dveh popoldne. Pri nas je zapadlo prejšnjo noč veliko snega, gotovo ga je bilo okoli pol metra. Borba je trajala z malimi presledki do pol šestih zvečer. V času borbe ni prišel nihče v našo hišo.

Po končani borbi je prišel k nam v kuhinjo premočen in silno utrujen partizan. Po dolgem oklevanju sta se z možem dogovorila, ker je bil videti popolnoma izčrpan, da lahko ostane na toplem v hiši in ne v hlevu, kakor je bilo govora v začetku. Njegov premočeni plašč sta z možem razgrnila po topli peči, da se čimpreje posuši. Komaj sva to opravila, so vdrlji Nemci v hišo. Partizan je potegnil revolver in pričel streljati po Nemcih na vežnih vratih. Nemci so s streljanjem odgovorili in partizana ubili v hiši.

Kmalu nato so Nemci pripeljali v hišo majhnega, drobnega partizana in ga pričeli zaslševarati. Povedal ni ničesar. Dejal je samo »Ali me ubijte ali pa me izpustite!« Nato so ga zvezali in pričeli zverinsko pretepati. Nezavestnega so med pretepanjem vlekli na sneg pred hišo. Mučenje tega partizana je trajalo od desetih zvečer do ene ure zjutraj. Takrat je ta drobni partizan izdihnil. Nemci so oba mrtva partizana pustili kar v hiši in odšli. V hiši sta ostala od 26. do 30. oktobra. Ta dan so prišli po mrlja in ju odpeljali na Vransko. Pokopana sta na pokopališču.«

Na Strožičevini od takrat ne žive več domači. Gospodarja so po borbi odpeljali v zapore starega piskra in nato v Maribor, kjer so ga na dvorišču sodnih zaporov kot talca ustrelili. Žena pa jih ni čakala doma. Odšla in se skrivala zdaj tu zdaj tam do osvoboditve. Njena pot je bila pot desetnice od Litije do Maribora. Iskali so jo, toda našli je niso. Tako se je rešila taborišča in smrti. Po osvoboditvi je ostala na Vranskem.

Kdo sta bila ubita partizana v Strožičevi hiši? Ime prvega je neznano. Drugi, majhen in droban, je bil Stanetov kurir Avgust Lukanc-Brglez. Spomeničar Dobroveljski Miha pravi: Pri Strožiču ujeti partizan je bil Avgust Lukanc-Brglez. Komandant Stane, ki je v času borbe bil v dolini po politični liniji, ga je poslal na Dobrovlje, da nas obvesti o koncentraciji Šabav. Že na javki pri Čkulku na obronkih Dobrovlja so kurirja Brgleza opozorili, da je nadaljnja pot na Dobrovlje nevarna, ker je tam polno Nemcev. Avgust Lukanc pa se na ta svarila ni oziral in je hotel na vsak način izvršiti Stanetov nalog. Tako je padel v roke Nemcem.

Žandarmerijsko poročilo okrožja Celje št. 1955 z dne 12. nov. 1941, ki ga je napisal komandant celjskega žandarmerijskega okrožja Kolmanitsch o zajetju kurirja Avgusta Lukanca-Brgleza in o njegovem mučenju, se v izvlečku glasi: »... Ko sem se ukvarjal s kmetom Strožičem, ki je trdil, da je videl in slišal streljati samo nemške vojake, o banditih pa da ničesar ne ve, sta dva žandarja privredila nekega moža in javila, da se je ta na sumljiv način približeval hiši. Ta mož je takoj stopil h kmetu Strožiču in mu rekel v slovenskem jeziku: »Recite, da sem pri vas v službi.« Seveda ni niti malo slutil, da jaz slovensko razumem. Tako sem obvladal situacijo in bliskovito vprašal kmeta Strožiča, če moža pozna. Ta je pričel jecljati, da bi pridobil časa za premislek, nakar sem mu v zelo ostrem



Ropasova domačija – Španova. Črta 2. Zatočišče partizanov. Borbe pri Katarini 26. X. 1941

tonu ponovil isto vprašanje. Šele zdaj mi je rekel Strožič, da moža ne pozna. Po tem in po vsem videzu tega moža, cigar hlače so bile preko kolen mokre, sem bil prepričan, da je član tolpe. Nato sem ga preiskal in našel nabito pištolo. Od kod jo ima, tega ni hotel povedati. Zanikal je tudi pripadnost in tudi ni hotel dati podatkov, od kod je in kdo je. Nato je bil zaslišan po navzočih pripradnikih gestapa in sem pri tem služil za tolmača. Ker je še nadalje trdil, da ne pripada bandi, je prejel nekaj zaušnic, nakar je povdal vsaj svoje ime. S tem je bilo nedvomno dokazano, da je član tolpe, vendar je še naprej trdil, da nič ne ve, kje se ta nahaja... Približno ob 24. uri je ostal brez uspeha tudi ponovni poizkus, da bi od Brgleza kaj izvedeli. Nato smo odkorakali spet v dolino proti Vranskemu, Brgleza pa smo pustili tam z nekim uradnikom gestapa in vojaškim oddelkom, da bi ga naslednji dan privedel za nami. Kakor nam je bilo naslednji dan javljeno, je Brglez baje še isto noč umrl.

Zdaj pa je vodja tega vojaškega oddelka – bil je neki stotnik, cigar ime mi ni znano – svojemu nadrejenemu poveljstvu javil, da so uradniki policije z banditom na razne načine tako grdo ravnali, da je za posledicami tega umrl...

K temu pripominjam še naslednje: Če bi bil bandit resnično umrl zaradi svoje rane (menda zlom lobanske baze), je vendarle možno in celo zelo verjetno, da je dobil to rano pri popoldanski borbi... Kolikor vem, ni bil ta v času moje navzočnosti od nikogar tako maltretiran, da bi mogel dobiti takšno rano. Nadalje, če bi nam bil bandit tedaj izdal nahajališče tolpe, bi jo bili mi zelo verjetno popolnoma uničili in ne bi padli 3 možje (2 stražmojstra in 1 verman) teden dni pozneje v borbi pri Slivnici, kjer smo imeli posla z isto tolpo» (mišljen je Brežiški pohod).

O zverinskem mučenju ujetega kurirja Avgusta Lukanca je izjava Strožičeve mame in Kolmaničeve poročilo zadosten dokaz.

Dobrovje so znane širom po Sloveniji po tej prvi in največji borbi na Štajerskem l. 1941 med I. štajerskim bataljonom in Nemci. Ta borba ima za narodnoosvobodilno gibanje v okupirani Spodnje Štajerski svoj poseben pomen. Dejstvo je, da so se prvič partizanske sile frontalno postavile po robu okupatorju in zmagale. Ravno v tej borbi je okupator prvič občutil na lastni koži udarno pest partizanskih sil in vso organizacijsko sposobnost partizanskega vodstva.

ŠPANOVA MATI KOPLJEJO ZEMLJANKO

Po vsch Dobrovljah so raztresene domačije. Belijo se na vrhovih, skrivajo v globcah, kukajo ob robovih gozdov, nasmihajo se ti izza hmeljskih drogov. Domačije so samine. Strnjencga naselja Dobrovje ne premorejo. V zavetju Črete čepita dve domačiji. Iztrebili sta gozd, kdo ve kdaj, da se raztezajo košenice in njive tja po pobočju Črete in še v kotlino, kjer sta Španova in Zahojnikova domačija. Od vseh strani ju varujejo smrekovi gozdovi pred vetrovi, ki zavijajo svojo pesem visoko nad njima. Hišici sta prislonjeni ob pobočje Črete.

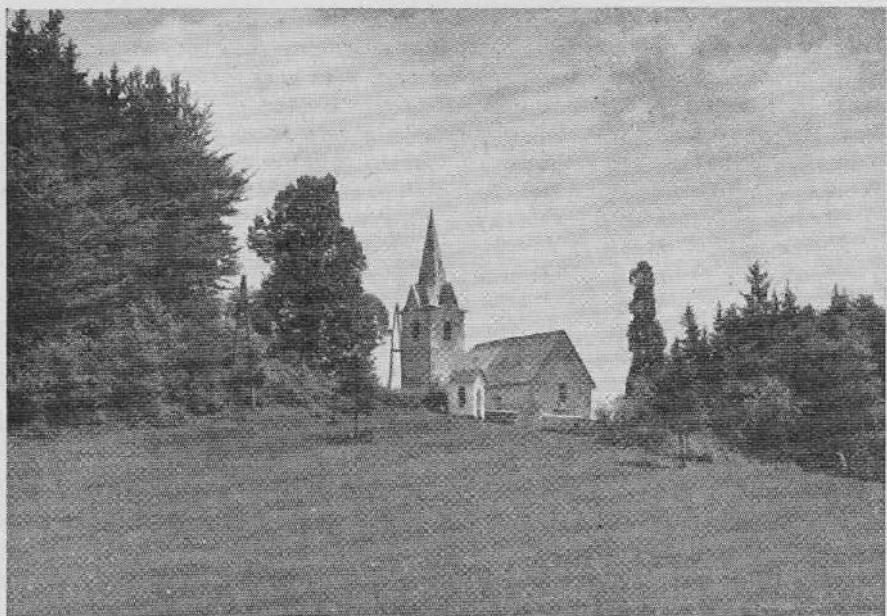
V pozncem popoldnevu smo se spustili iz Tisovca in Črete do domačij, ki sta v poletni sopari kar žehteli. Ko smo prišli na dvorišče Španove domačije, smo obstali pred košato črešnjo črnicico, ki se je kar upogibala od zrelih plodov. Z vrha črešnje nas je pozdravil moški glas: »Dober večer! Če se vam jih ljubi, si jih nabерite!« Nismo se pustili prositi. Dobroveljske črešnje so posebnost. Tako sladkih ne dobiš zlepa.

Mladi gospodar se je spustil s črešnje po lestvi kakor maček. Zginil je v hišo, v trenutku je bil zopet pri nas. Ponudil nam je črešnjevega žganja. To je dobroveljska specialifeta. Tega se res ni braniti. Natočil nam ga jo v kozarček in dejal: »Poskusite tegale! Vam je vroče, črešnje pa so sparjene! Le dajte ga, saj je domač!« Nismo se obotavljali, tudi zato ne, da se mu ne zamerimo. Zamora je huda reč, posebno v hribih, posebno še, če te hočejo počastiti.

Med pogovorom smo posedli na klop pri hiši. Izza gospodarskega poslopja so prišli mati. Na obrazu in visoki skrušeni postavi se jim pozna, da je bila peza življenja zanje pretežka. V njihovih sivih očeh se zrcali nemir in strah, ki ga ne bomo mogli nikdar pozabiti. Roke, ki so jih dali v naročje, kakor je navada pri hribovskih gospodinjah, kadar povasujejo, lahno drhte. Beseda jim ne gre prav iz ust.

Kako je že bilo...? Španova in Zahojnikova hiša...

Vsaka hiša na Dobrovljah ima svojo posebno zgodovino. Španova in Zahojnikova pa sta po usodi dogodkov l. 1941 tesno povezani in silno prizadeti. Obe hiši sta ostali ves čas okupacije prazni. Zahojnikova hiša je zgubila v okupatorskem neurju, ki je rohnelo preko Dobrovelj, gospodarja in gospodinjo. Trije otroci pa so se potikali po nemških otroških taboriščih, kjer bi jih naj Himmlerjeva organizacija Lebensborn vzgojila v slovenske janičarje. Šele po osvoboditvi so se vrnili domov na Čreto, goli ptički brez gnezda. Bili so sami... Le pomlad v gorah, cvetoče črešnje okoli hiše in svetlozeleni macesni na pasovniku nad hišo so jih pozdravljali... Po borbi na Čreti so vso družino odpeljali. Najprej očeta, ki je kot talec izkrvavel na dvorišču sodnih zaporov v Mariboru, mater pa je požrl v Auschwitzu krematorij...



Cerkev sv. Janeza in Pavla na Dobrovljah. Nemška postojanka I. 1942

Pri Španovih so potekali usodni dogodki drugače. Španova mati, hribovska ženica s silno voljo in pogumom, se je odločila, da se postavi po robu vsej nemški soldateski.

Po borbi na Creti so odgnali v Stari pisker moža in njo. Mož Franc, ki je pomagal že Savinjski četi, je bil ustreljen. Mater pa so sredi januarja 1942 izpustili domov. Ko se je iz zapora vrnila nazaj na Dobrovlje, jo je tam že pričakovalo moževo poslovilno pismo. Pa še nekdo jo je težko pričakoval. Dve majhni sirotici hčerki. Starejša je bila stara dve leti, mlajša pa komaj leto dni.

Brat Florjan, ki je nadomestoval pri delu na kmetiji ustreljenega gospodarja, je zvedel na Vranskem, da so Nemci pričeli z aretacijami partizanskih družin in družin ustreljenih talcev. Mati se je takoj odločila za najnevarnejšo pot. Nemcem niso hoteli več priti živi v roke. Zapustili so domačo hišo, toda Dobrovelj niso hoteli zapustiti. Mati so sami pričeli borbo za življenje in smrt. Iz hiše so odnesli vse, kar se je dalo odnesti. Obe hčerki so odpeljali h kmetu Konečniku v Šmihel nad Mozirjem. Tam sta bili pet tednov. Ker pa so se v Šmihelu pričeli razvijati dogodki tako kakor na Dobrovljah, so otroke odpeljali nazaj. To življenjsko vprašanje je bilo treba rešiti na drug način. Kako?

Babica Marija Kokovnik, Završnikova mama, pravijo: »Ker je bilo v Šmihelu prenevorno, smo šli po otroka. Nismo si vedeli drugače pomagati, zato smo pričeli graditi bunker v našem gozdu, ki ga imenujemo Hrastje. Z delom smo pričeli aprila 1942. Ko je bil bunker gotov, sem jaz stalno hodila tja in vodila Jožefini hčerki na sonce in zrak. Ob sobotah zvečer, ko se nam je zdelo najbolj varno, sem jih peljala domov, da smo jih okopali in očistili. Proti koncu okupacije, ko nismo imeli več toliko strahu pred Nemci, sta bili hčerki največ doma pri meni. Jožefa pa je bila v bunkerju do osvoboditve.«

Mati Jožefa pa pripovedujejo: »Sredi marca 1942 sem s hčerkama Marijo in Katarino pobegnila k Završnikovim na mozirsko stran Dobrovelj. Pri Završnikovih je moja rojstna hiša, kjer gospodarijo še sedaj moja mati. Aprila smo pričeli z bratom Francom in Antonom postavljati bunker. Bil je podzemeljski, le streha se je videla iz zemlje. Bunker je bil v strmini in zelo dobro zamaskiran. Grajen je bil iz desk v velikosti 2×2 metra. V bunker smo postavili tudi gašperček, da smo lahko kuhalni in se greli. Na pogradu smo spali. Prve čase smo le redko hodili na zrak. V bližini našega bunkerja so bile večkrat nemške hajke, vendar nas niso našli. Zaradi nezdravega bivanja v bunkerjubolehata hčerki na očeh.«

To je kratka, preprosta izpoved junaške matere in žene iz Dobrovelj, ki se je uprla okupatorju in reševala dom in svoje otroke. Proti takim ljudem okupator ni mogel biti zmagovit.

V JAMAH JE KOSILA SMRT ...

Mnogim se zdi eden najlepših in najznačilnejših predelov na Dobrovljah svet med Ramšakovo, Covnikovo in Jugovo domačijo. Savinjski partizani teh domačij kar ne morejo pozabiti. Za nje je bil v teh domačijah vedno hleb kruha, sladkega in kislega mleka, v glistah pa klobase, dokler so jih domačije premogle.

Ta kotlina je od vseh strani obdana z gozdovi. V njihovem zavetju so njive, košenice in domačije, ki čepe v kotlini kakor bele golobice. Niže v kotlini proti vranski strani so Jame, ki so skrite v globači. Ne vidiš jih prej, dokler nisi tik nad njimi, pa še takrat se ti smejejo iz globače same rdečerjave strehe in velika lipa na dvorišču.

V Jamah je Janžovnikova domačija kjer je gospodarila mati Antonija. Pri delu pa ji je pomagalo osem pridnih rok njenih otrok Tončke, Terezije, Lojza in Franceta. Dela je bilo v Jamah vedno dovolj, tudi kruha ni manjkalo ne za domače in ne za partizane. Janžovnikova domačija je bila pri Nemcih slabo zapisana.

Dobrovlje so preživljale prvi dve leti okupacije najtežje čase. Partizani in Nemci so oprezovali drug na drugega. Za Dobrovce to ni bilo najhujše. Tega so se že v tem času, odkar se je pričel divji lov na žive ljudi, že navadili. Ker niso Nemci pri njih opravili, so poslali nad nje »šibo božjo«, raztrgance iz Vranskega. Raztrganci so se potikali po Dobrovljah kakor »huda ura«. Danes so bili tukaj, jutri že na drugi strani Dobrovelj. Nikjer in nikdar, ne podnevi ne ponoči, niso bili ljudje varni pred njimi. Povsod, kjer so bili, je bilo videti kakor po toči. Kašte so se spraznile, ljudje so vsi pretepeni gledali mrko. Pred njimi ni bila varna živila v hlevu, ne dekleta in žene v hiši. Po pogorju so vohali za partizani in njihovimi taborišči. Hodili so do zob oboroženi v manjših skupinah. Njihovi zločini so se kopičili. Največjega pa so napravili pri Janžovnikovih.

Nekega meglenega februarskega večera l. 1942 so se pojavili pri Hribnikovih trije raztrganci, oboroženi do zob. Obkolili so domačijo. Dva sta odšla v hišo in pričela očeta zasliševati, tretji pa je stražil pred vratimi. V precep so vzeli Hribnikovega očeta. Ta bi jim naj pokazal partizansko taborišče v Jamah. Zasliševali so vso noč domače. Ker ni šlo zlepa, bi naj šlo zgrda. Vso noč so pretepali očeta. Ker jih je oče poznal, jim ni hotel dati ne kruha ne mošta. Hribnik je molčal kot grob. Zjutraj so se odpravili proti Jamam.

Pogorje je bilo to jutro zavito v meglo. Snega je bilo malo, na prisojnih jasah je že skopnel. Ne senčnih straneh pa so se še šetile bele



Anton, Lucija Potočnik p. d. Selšnik, Dobrovje. Zatočišče partizanov od avgusta 1941 do 1945

zaplate, ki ga februarsko sonce še ni zlizalo. Hribernik je šel v gozd, da se umakne od hiše. Kdo ve, kaj vse roji raztrgancem po glavi, lahko bi se še vrnili. Ponovno zaslisanje bi se lahko za očeta izteklo še mnogo slabše. Komaj je bil v gozdu, je v Jamah pričelo pokati. Kmalu je po vsej kotlini zasmrdelo po goreči slami. Na Janžovnikovi domačiji je zapel rdeč petelin.

Na pogorju vlada nenapisan zakon: Pogorelcu je treba pomagati, če tudi je največji sovražnik. Goreča domačija je najhujše, kar lahko hribovca zadene. Od vseh strani so hiteli sosedje pomagati. Ogenj in raztrganci so bili največja nesreča. Obema se je bilo treba postaviti po robu.

Sosedje, ki so prihajali na pomoč, so videli na košenicah raztrgance, ki so odhajali od Janžovnikove domačije proti Covnikovemu hribu. V gozdu so uprizorili navidezno borbo s partizani. Sosedom se je nudil pri Janžovnikovih grozen prizor. Goreča hiša je bila izropana, po sobah vse razmetano. Mati Antonija in hčerki Tončka in Terezija so bile mrtve.

Liza Zaveršnik, njihova najbližja sosedka, pripoveduje: »Pri Janžovnikovih so imeli ta dan koline, zato je bila tudi krušna peč zakurjena. Po storjenem zločinu so raztrganci vrgli v peč ročno bombo, da je peč in del hiše razneslo. Mater in hčerki so imeli v sobi. Kaj so delali z njimi, ker so tako strašno vpile, si lahko samo mislimo. Hčerka Terezija, ki jim je pobegnila, je bila ustreljena na bližnji njivi. Mlajša Tončka je ležala ubita na pragu goreče hiše. V njeni bližini pa je ležala mati Antonija z razbito glavo. Raztrgancem je pravočasno pobegnil le sin Franc, ki je bil v času, ko so prišli v hišo, v drvarnici.

Gnusni zločin je šlo več sosedov javit na žandarmerijsko postajo v Braslovče, kamor ta del Dobrovelj spada. Naslednji dan je prišlo k Janžonikovim okoli 30 policistov. Ti so sprva trdili, da je ta zločin partizansko delo. Vsi sosedje so to njihovo trditev s pričevanjem ovrgli. Ker so bili ti dokazi nepobitni, so naslednji dan v Lokah pri Mozirju vse tri raztrgance aretilali. Konec februarja so jih, ker je bilo razburjenje prebivalstva preveliko, ustrelili v Braslovčah za cerkvenim zidom. S tem dejanjem so hoteli prebivalstvo pomiriti, češ da ti raztrganci niso bili njihovi plačanci. Vse Dobrovlje pa so vedele, za koga so ti plačanci vohunili.«

Na Janžonikovi domačiji je kosila smrt, toda je ni uničila. Sin France gospodari na domačiji, ki je na novo pozidana. Košata lipa na dvorišču razteza spomladis svoje košate cvetoče veje nad hišo in gospodarskim poslopjem kakor dober, zvest varuh ...

KREFLJEVA MAMA PRIPOVEDUJEJO ...

Pri Joštu je komaj toliko ravnine, da bi pogrnili po njej veliko rjuhu domačega hodnega platna. Vse je v strmini, cerkev in domačija, ki ji pravijo pri Mežnarju. Mežnarjevo posestvo v tej strmini je eno največjih na Dobrovljah, seveda pa tudi eno najtežavnejših. Če nisi strmin navajen, ti kmalu začno noge klecati. Med strmimi njivami in košenicami te preko previsa pripelje kolovoz v položnejši svet. Tam domujejo Krefljevi. Sosedi pravijo domačiji Pri Ptici.

Za Joštom proti Krefljevim se vlecce pogorjc Korošica. Domačini jo imenujejo Krešica. Vrh nad Ptičeve ali Krefljevo domačijo pa imenujejo Krefljev vrh. Na tem vrhu se je dne 7. novembra 1942 bila najtežja in najdramatičnejša borba med II. grupo odredov in Nemci. Vrh je bil pred 17 leti v času borbe poraščen z grmovjem in nizkim leščevljem. Le tu in tam so rasle smreke.

Ko smo se približali Krefljevi hiši, nas je nič kaj prijazno pozdravil z močnim laježem hišni čuvar, ki bi nam rad pomeril hlače. Vse je kazalo, da smo prišli zastonj. Vežna vrata so bila zaprta. Hiša pa le ni bila prazna, slišali smo ciljenje zibelke. Krefljeva mati so bili doma in so vnučka zazibavali v sanjski svet. Pozdravili smo se in si stisnili po starši šegi roke. Presenetila nas je njihova govorica, ki ni bila prav nič dobroveljska. Čisto po kranjsko so jo sekali. »Ja,« so dejali, »se mi pozna, da sem se priženila sem iz Tuhinjske doline. Tu sem se popolnoma udomačila, le govorica me izdaja, da sem bila tam na oni strani.«

Posedli smo okoli svetlorjave favorjeve mize. Mati so prinesli tepkovca, da se odžejamo. Zopet so se usedli na stolček pri zibelki. Počasi so vlekli za vrv, da je zibelka zopet pričela škripati. Mati so nas zvedavo pogledali. Radovednost se jim je brala na obrazu.

»Mati, radi bi malo povasovali in se pomenili, kako je bilo takrat, ko je bila borba tamle na vašem hribu,« je dejal Jaka Planovšek, ki je kot partizan sam sodeloval v tej borbi.

»I, ja, saj tebe pa poznam. Saj tako sam več najbolje, kako je bilo. Le tega ne veš, kako hudo je bilo potem, ko ste se umaknili.«

Malo so se zamislili, tišino je motilo le enakomerno škripanje zibelke, ko so počasi odgovorili: »Ja, ja, takrat je bilo pri naši hiši najhuje. Bil je pravi sodni dan. Vsega, kar se je zgodilo pri nas, se dobro spominjam. Saj veste, kar je povezano s hišo, to nam ostane najbolj v spominu.«

Vneto smo jim potrdili. Mati imajo dober spomin. Kar se pri hiši zgodi, mora biti dobro zapisano v srcu gospodinje, pa naj bo to dobro ali



Španovi (Ropasovi) mati Jožeta s hčerkama Marijo in Katarino. Vse so se skrivale pred Nemci od marca 1942 do osvoboditve na Dobrovljah

hudo. Gospodinja v gorah mora biti živa zgodovina za domačo hišo. Ob zimskih večerih, ko je časa na pretek, se obnavljajo pri topli peči dogodki, ki so se izvršili že pred desetletji.

Mati so prenehali z zibanjem, v naročje so vzeli vnučka in začeli pripovedovati: »Dobro se spominjam tiste grozne sobote, kakor bi bilo danes. Nemci so se privlekli izza Tolstega vrha do naše hiše okrog enajstih dopoldne. Bilo jih je kakih 15, med njimi je bilo več oficirjev. Mislim, da je bil štab. Šli so v hišo, sedli okoli mize in pričeli južinati. S scboj so imeli tudi kuharja, ki je kuhal zanje na ognjišču črno kavo. Komaj so pričeli jesti, je strahovito zagrmelo nad našo hišo. Zdelo se mi je, kakor bi se utrgal plaz. Vsi so se zapodili izza mize in jo z največjo naglico pobrisali v gozd. Pokalo je kako uro in to tako, da je kar vrelo. Ko se je streljanje končalo, so prišli Nemci zopet v hišo in nadaljevali z južino. Kmalu za njimi se je pripodilo iz gozda ogromno vermanov in policije. Bila jih je polna gorica.

Ko je bila borba pri kraju in se je vse potegnilo po robu gozda med Planinčevim domačijo in Joštom, so pričeli vermani vlačiti mrtve partizane iz gozda po naših njivah. Bila je mokrota in blato. Mrtve partizane so vlačili kar za noge. Po kaki uri so privlekli 10 mrtvih partizanov. Razložili so jih po vrsti na travo pred kletjo. Med tem so pripeljali tudi 4 žive partizane in eno partizanko. (Ta ujeta partizanka je bila Marta Punc – Pesko, ki so jo teden kasneje s Tončko Čečevo in ostalimi partizani vodili v zasmeh po celjskih ulicah.)

Od mene so zahtevali vrv. Dala sem jim vozni povezenjak. Tega so razrezali na manjše kose. Te vrvi so jim zavezali okoli vrata. Nato so jih postavili ob kletnih vratih za ubitimi partizani in jih fotografirali. Nato so žive partizane zvezane odgnali na Vransko. Nekatere so tudi sezuli, da so morali hoditi bos. Mrtve partizane so pustili pri nas na gorici do nedelje opoldne.

Popoldne je prišel z vozom Šporinov iz Rovt. Z njim je prišlo 10 vermanov, ki so imeli svojo postojanko pri Joštu. Šporinovemu sta prišla

pomagat še Krivec in Plik. Ti so morali pod nadzorstvom vermanov naložiti mrtve partizane na voz. Odpeljali so jih na Vransko.

Dva partizana sta padla na Ručigajevi (Učakarjevi) kmetiji. Ta dva mrtva partizana so morali Ručigajevi odpeljati na Vransko.«

Mati so utihnili in se globoko zamislili. Težki spomini so jih prevzeli. Po kratkem premolku so nadaljevali: »Pa to še ni vse. Spomladi l. 1943 so prišli k nam neke sobote zvečer raztrganci. Prej so bili, kakor smo zvedeli šele kasneje, že pri Joštu. Ponoči pa so vdrlji k nam. Izdajali so se za partizane. Od nas so zahtevali hrane. Ker so se nam zdeli sumljivi, jim je nismo hoteli dati. Kasneje pa smo jim dali vsega, ker smo se jih bali. Bilo jih je okoli 30. Pri nas so bili dva dni. Nekateri so spali v hiši, drugi pa v hlevu. Ti, ki so spali v hlevu, so se našim pogledom izmikali. To se nam je zelo sumljivo. Gotovo so med njimi bili kaki znani.

Po dveh dneh so odšli. Kmalu nato so prišli po nas in nas izselili. Najprej so nas peljali v okoliško šolo v Celje. Tam smo bili 4 dni, nato pa so nas odpeljali v taborišče Frohneleiten pri Gracu. Tam smo bili 6 tednov. Od tam smo šli s transportom v Strauburg na Bavarskem, nato pa v Regensburg. Ob koncu leta 1943 so nas spustili domov.«

Mati so s težkim vzdihom končali svojo pripoved. Vnuček v njihovem naročju je zajokal. Tudi mi smo se dvignili. Čakala nas je še dolga pot preko Tolstega vrha na Čreto.

Ko smo se pred hišo poslavljali od matere, smo se ozrli na Krefljev vrh, ki se vzdiguje za hišo. Bil je v najlepšem pomladanskem zelenju, ves svetal, kakor okopan od sončnih žarkov ...

OSAMLJEN GROB V SMREKOVI GOŠI

Smrekova goša leži v sredini med Joštom, prelazom Lipo in drvarske bajtami na Golih vrtačah. V bližini Smrekove goše potekajo vse poti na zapadnem delu Dobrovelj. Tudi ta predel je zgubil v zadnjem času svoj okras. Smreke so razredcene, najdebelejše so padle. Ostala je le podrast, velike semenke in ozke zaplate posek, koder so spravljali les na avtomobilsko cesto. V severozapadnem delu se Smrekova goša konča v silni strmini Štrukljevih peči, ki rasejo iz Rovt. V pečeh je velika vdolbina, ki jo poznajo samo drvarji in domačini. Dohod do nje je izredno težaven. V tej vdolbini je bila od maja 1944 do srede junija zasilna bolnišnica Šlandrove brigade. To je bila prva partizanska bolnišnica na Dobrovljah. Zaradi pretežavnega terena in vlage so bolnišnico preselili v mlad koš na Gole vrtače. Bolnišnico je vodil domačin Jože Glojek-Drino. S hrano pa jih je najbolj oskrboval Matevž Šporin, Štrukljev oče iz Rovt. V tej bolnišnici se je zdravilo šest ranjenih borcev Šlandrove brigade, ki so bili ranjeni v Jakovem dolu nad Vranskim. Nato so preselili bolnišnico na Gole vrtače, kjer je ostala do osvoboditve.

Na Golih vrtačah so imeli angleški vojni ujetniki iz prve svetovne vojne leseno barako, kjer so stanovali. Bili so zaposleni pri cestnih delih. Danes stoji na Golih vrtačah drvarska bajta gozdnih delavcev. Ob bajti je velik čebelnjak. Vsi čebelni panji so povezani z verigo. To krasi velika žabica, ki čuva čebelne družine pred nepoklicanimi. Iz bližnjega hriba je napeljan k drvarskej bajti vodovod z najboljšo vodo na Dobrovljah.

Odtod zaviješ po gozdni stezi, ki drži k Joštu, proti Smrekovi goši. Pod vrhom hriba, ki je podoben zobu, obraščenem s smrekami in bukvami,



Slapi – domačija Jožeta Slapnika

je v zavetju osamljen grob. Obložen je z drobnim kamenjem. Nad njim je na cementnem podstavku marmornata plošča prislonjena na dve skali. Na plošči je napis:

Dr. Dušan Kraigher, rojen 8. II. 1908
Vera Šlander, rojena 19. II. 1921
Padla 15. VI. 1943

Vera Šandrova in dr. Dušan Kraigher imata na Dobrovljah dva spomenika. Prvi je na Tolstem vrhu, drugi v Smrekovi goši. Spomenik na Tolstem vrhu je znan. Ob njem se vrše vse spominske slovesnosti za tema požrtvovalnima voditeljima štajerskih partizanov. Tukaj sta oba v borbi z Nemci padla. Pokopana pa sta bila v Smrekovi goši.

Dr. Dušan Kraigher, odvetniški koncipient pri dr. Pinterju v Celju, je bil član Okrožnega komiteja KPS in poleg Slavka Šlandra eden najagilnejših članov Partije v celjskem okraju. Leta 1940 je policija na pustni zabavi v celjskem Narodnem domu hotela aretirati obo. Ker sta bila pravočasno obveščena, sta se umaknila v ilegal.

Po nekaj dnevih sta se ilegalca Slavko Šlander in dr. Dušan Kraigher umaknili k Viktorju Šošterju - Dobroveljskemu Mihi v Prekopu. Šošter jima je priskrbel stanovanje pri Marjeti Lešnik v Podvrhu na Dobrovljah. Tam sta bila nekaj dni. Dr. Dušan Kraigher je nato odšel v Ljubljano, kjer je živel ves čas do vdora okupatorja v ilegali. Bil je glavni organizator partijskih in po 1. 1941 partizanskih tehnik in tiskarn. Po prihodu na Štajersko l. 1942 pa je bil član štaba IV. operativne cone. Vera Šandrova pa je bila pokrajinska sekretarka SKOJ za Štajersko.

Partizan Ivan Mogu – Marko, kurir komandanta Staneta, opisuje borbo na Tolstem vrhu in njuno smrt takole: »Sredi meseca junija 1943 je komandant Stane zbral na Dobrovljah precejšnje število borcev z nalogo,

da udarijo na nemške postojanke v Zgornji Savinjski dolini. Stanetov štab se je nahajal v neki kotanji pod Tolstim vrhom. V štabu sta se nahajala tudi Dušan Kraigher – Jug in Vera Šlandrova – Lojzka.

Iz štaba je bil zvečer poslan na javko kurir Rudi Stopar – Kitak. Ko se je naslednje jutro Kitak vračal v štab, je bil že dan. Skupina nemških policistov, ki je štela okoli 20 mož, je kurirju ob mokrem vremenu lahko sledila. Na ta način je kurir Kitak nehote pripeljal policiste v bližino samega štaba.

Policijška skupina je takoj odprla ogenj na taborišče štaba. Nastala je trenutna panika. Vse je bežalo iz kotanje. Vera in Dušan, ki sta ravno pregledovalo pošto, sta se umikala zadnja. Vera je bila na umiku smrtno zadeta. Dušan ji je nudil prvo pomoč. Smrtno zadet je padel tudi on.

Komandant Stane se je takoj znašel. Okoli sebe je zbral štabno zaščito in z njo takoj jurišal v kotanjo, kjer so bili Nemci. Nemški komandant je že pregledoval Dušanovo in Verino torbico. V obeh so bili važni dokumenti. V hipu sta si stala nasproti oba komandanta z brzostrelkami v rokah. Trenutek nato se je zvrnil policijski komandant, prerešetan s streli Stanetove brzostrelke. Komandant Stane pa je bil v tem spopadu laže ranjen v roko. Policiste so pognali v beg.

Borba je bila kratka, da ni mogel posčti vanjo niti bataljon, ki je bil v bližini taborišča.«

Viktor Šošter – Dobroveljski Miha pravi o tej borbi naslednje:

»Ker nismo poznali moči napadalcev, bali pa smo se obkolitve, smo se umaknili. Vero in Dušana smo naložili na nosila in ju odnesli s seboj. Hoteli smo se prebiti na Menino planino. Na Lipi smo naleteli na močne nemške zasede, zato smo se vrnili na Dobrovje, kjer smo oba v Smrekovi goši pokopali.«

Pokop obeh borcev se je izvršil v največji tajnosti. Za grob so vedeli le redki najprednejši borci. Po osvoboditvi so grob poiskali in nanj postavili spominsko ploščo.

Ob proslavi II. grupe odredov dne 11. decembra 1952 so prekopali predana borca-komunista in ju položili v grobnico narodnih herojev na Šlandrovem trgu v Celju.

V zavetju pod vrhom Smrekove goše sedaj sameva prazen grob. Ostala je le marmornata plošča z njunima imenoma kot svetal spomin na težke dni ...

Ko se zvečeri, se izza Menine planine prikradejo redki prameni poslavljajočega sonca, da še zadnjič obsijojo Dobrovje. Igrivo se poigravajo na starih košatih lipah pred Slapnikovo domačijo. Takrat se vzdigne iz Tuhinjske doline lahna, prozorna, komaj zaznavna meglica in se potegne preko sedla proti Rovtam in Zadrečki dolini. Veter zapira z vrhov in jasa nad Slapnikom se orosi. Planinske rože in trave se okopljejo v prvi večerni rosi.

Ves razigran, v očeh se še ni izgubil odsev te lepe pokrajine in planinskega sonca, zavzet obstaneš. V srce ti kane trpka misel, ki prhutne kakor netopir v dobrevljski pozemeljski jami Štibernici in tesno ti postane. Dolina te kliče!

Zabredeš v planinsko travo, še zadnjič se potopiš s pogledom na Menino planino, pa tja preko Štrukljevih peči in Smrekove goše do Jošta. Tolsti vrh pa ti zapre pogled proti Katarini, Čreti in Tisovcu.

Večerni mrakovi ovijejo vrhove v svoj pajčolan. Pod teboj v dolini pa zažare po vseh migetajoče lučke, kažipoti po dobrevljskih kolovozih, ki te varno pripeljejo domov...«

Upor pod Triglavom

TONE SVETINA

(Odlomki iz kronike o delovanju KPJ v blejski kotlini)

Polom

6. april 1941. Prvi dan vojne. Na Bledu je tiho, mirno in sončno. V zrcalni gladini jezera se ogledujejo še zasneženi vrhovi triglavskih gora. Proti poldnevu nekaj nemških vojnih letal prihrumi visoko preko neba.

Mir je navidezen. Ljudje napeto poslušajo radio in v strahu drhte. Nemci bombardirajo Beograd.

Naslednje dni se dogodki odvijajo z noro naglico. Razkroji se občinska oblast, pokaže se gniloba izkorisčevalskega protiljudskega režima. Nastopi brezvladje. Ljudje navalijo na skladišča in si sami razdeljujejo hrano. Spekulanti si polnijo kašče. Prihajajo prve vznemirljive vesti o sropadih na mejah.

Potem se vojska umika. Zapušča drage utrdbe brez boja. Orožje, ki ga ne more vzeti s seboj, meče v jezero. Mladina jih opazuje. Detonacije naznanjajo porušitev mostov. Ljudstvo ostane samo, goloroko, prepuščeno na milost in nemilost okupatorju.

12. april. Enote nemškega in italijanskega okupatorja vkorakajo na Bled. Zascdejo hotele, razmestijo strojnice po križiščih. Ljudje jih sprejmejo s hladom, preziron in zaničevanjem. Potem Italijani odidejo.

Za vojsko pridrvijo v avtomobilih šefi Gestapa, NSDAP in drugih fašističnih organizacij. Tako se povežejo z redkimi izdajalcji, kulturbundovci in petokolonaši, ki so že pred vojno delovali zanje.

1. maja že deluje na Bledu brezdušni fašistični stroj. Vzpostavljena je civilna uprava na čelu z zloglasnim Hitlerjevim krvnikom Kutschero. Bled postane središče nemških štabov za vso Gorenjsko. Tu se nastani štab policije, gestapa, obveščevalni center. V vilah in najboljših hotelih se ugnezdijo vojni zločinci, generallajtnant Rösner, vodja SS in gestapa, bestialni podpisovalec smrtnih obsodb, dr. Hans Bauer, kriminalistični komisar in drugi. Tu je poveljstvo, ki naj izvrši osebno Hitlerjevo povelje, da se Gorenjska spremeni v del velikega Rajha. »Veldes deutsch für immer«, je parola, ki jo ponavljajo Nemci in se oholo sprehajajo po Bledu. Zanje je vojna na Balkanu končana.

Situacija je videti brezupna. Slovence so obsodili na narodnostno uničenje. Herrenvolk se loti velikega izselitvenega načrta. Aretacije, deportacije v Srbijo, Begunje, Št. Vid so na dnevnem redu. Stroj fašistične strahovlade steče, drobi vse, kar se mu hoče ustavljeni. Ukinjajo šole, požigajo knjižnice, evidentirajo prebivalstvo, slikajo in vsakogar neštetokrat vpišejo v slepo, precizno državno administracijo.

Ljudstvo objema strah. Vendar iskra upora tli v očeh. O uporniškem duhu, ki so ga komunisti netili dolga leta v protiljudskih režimih v ljudih, Nemci ne vedo dovolj. Niti ne računajo z njim. Preveč so oholi v svojem zmagoslavju.

Partija

Komunisti Gorenjskega kota so nemški vdor pričakali pripravljeni. 20. aprila — 14 dni po napadu se zbero v idiličnem gorskem zaselku, na Slamnikih nad Bohinjsko Belo in se odločijo za oborožen upor. Sila, ki je sprožila upor, sega daleč nazaj v staro državo.

Bled je pred vojno predstavljal znano svetovno letovišče. Kralj Aleksander in mnogi veljaki njegovega dvora ter buržoazne vlade imajo tu svoje letne rezidence. V dragih blejskih hotelih pa zapravljajo z delavskimi žulji ustvarjeni denar vršiček domače in mednarodne buržoazije. Bled je majhno, vendar jasno zrcalo komplikiranega vzdušja zatohole evropske situacije, ki se vse bolj pogreza. Korumpiranci, gnila buržoazna vlade zaostrujejo neraresljiva razredna protislovja, ki omogočajo fašizmu zmagovali pohod.

Ljudje čutijo to težko ozračje. V centru Bleda je delavsko gibanje one-mogočeno. Krdelo kraljevih policistov z obveznim slamnikom na glavi, s »Politiko« v žepu ter rokami na hrbtni, neutrudno postopa okoli jezera in vohlja za »komunistično kugo«.

V okolici Bleda živijo kmetje in delavci. Delavci se z vlaki vozijo v železarno na Jesenice. Tu je na tisoče delavcev. Jedro gorenjskega proleteriata ter žarišče delavskega gibanja.

Spontano revolucionarnost po I. svetovni vojni izrabijo vojaki, ki se vrnejo iz ruskega ujetništva. Kmalu se v Gorjah na pobudo jeseniških komunistov organizira društvo »Svoboda«, ki širi pomembno revolucionarno delo. Podobno društvo deluje tudi v Zasipu. Leta 1934 znani proletarski pisatelj Tone Čufar z Jesenic organizira z Jožetom Janom z Rečice partijsko celico, ki s širnim krogom simpatizerjev vse bolj uspešno deluje.

V Spodnjih Gorjah razvija močno aktivnost članica Partije Marija Žumer. Agenti policije jo izslede in zapro. Po izpustitvi iz zapora napiše brošuro »Dvajset dni v Glavnjači«, v kateri razkrinka surove metode in nasilje politične policije nad priporniki – komunisti. Ta žena je prestala nečloveško mučenje, pa ni nicesar priznala. Leta 1936 formira celico v Gorjah, 1938 pa postane sekretarka okrožnega komiteja za jeseniško okrožje. Njenemu vzgledu sledijo ostali.

Partijsko celico na Poljšici formira Marija Mohorič-Olga. Tesno so-deluje z jeseniškim okrožjem in je ena izmed najaktivnejših komunistik pri razkrinkavanju fašistične nevarnosti in izdajalske buržoazne vlade.

Posebci je treba omeniti delovanje komunista Matevža Volfa iz Slamnikov. Ta je najprej povezan na Jesenicah, kasneje pa dela v samostojni organizaciji v Nomenju. Zaselek Slamniki, njegova domačija, leži slabo uro hoda nad Bohinjsko Belo in Bledom. Nekaj samotnih domačij se s svojimi njivami in pašniki zajeda v strma pobočja gozdнатe Pokljuke. Ta kraj s svojo odmaknenostjo in lepim razgledom v dolino Soteske in Bleda nudi idealno zavetje komunistom organizatorjem, ki jim je policija na Jesenicah kaj rada na sledu. Pod videzom nedeljskih izletov v gore in naravo se shajajo v varnem zavetju Volfove domačije najvidnejši komunisti gornjega gorenjskega kota. Tu se vršijo sestanki, proučuje se situacija in se sprejemajo sklepi o razširitvi in utrditvi delavskega gibanja. Sem prihajajo: proletarski pisatelj Tone Čufar iz Jesenic, bohinjski revolucionar Tomaž Godec, španski borec Franc Potočnik z Jesenic, Marija Žumer iz Gorij, Jože Jan, Andrej Prešeren in še mnogo drugih. Tone Čufar namerava tu urediti bunker in ilegalno tiskarno, vendar te svoje zamisli zaradi odhoda v Ljubljano ne more izvesti.

Ker je vojna pred durmi, nameravajo spremeniti to gorsko naselje v bazo oboroženega boja. Osnovne partijske organizacije delujejo v globoki ilegali. Vsak član vzdržuje zveze z grupo simpatizerjev.

Sestajajo se v društvenih, na izletih, v planinah, v vlakih. Vpliv partije raste iz dneva v dan, ljudska fronta postaja močnejša in vrše se priprave za odločilni spopad.

Upor

V dolini oholo gospodarijo Nemci. V Slamnikih se sestajajo komunisti. Španski borec Potočnik tolmači taktiko gverilskega bojevanja in diverzije. Nad vasjo je bunker, kjer se zbira orožje. Vsa vas dela za partizane. Wolf, Matičkova fanta. Starè in drugi pripeljejo ob polomu mnogo orožja iz kasarn na Bohinjski Beli. Orožje zbira tudi mladina na Bledu, vlači ga iz jezera.

Okupator se zateče k terorju. Zapira, strelja in terorizira prebivalstvo.

Prve dni junija odideta v gozdove Jaka Bernard in Oskar Pogačnik ter se povežeta s jeseniškimi prvoborci. Prva partizanska četa jeseniških komunistov na Mežaklji se oboroži z orožjem, zbranim v Slamnikih. Na Obranci doživi 1. avgusta ognjeni krst in zada Nemcem hude udarce. Tej četi se pridružijo prvi partizani – Gorjanci – brata Kocjančič, brata Ambrožič, Andrej Žvan ter Andrej Prešeren. Ta kasneje med prvimi pade v spopadu nad Klekom.

Zvečer 17. julija se sestanejo blejski mladinci v kamnolomu za Stražo. Akcijo vodi Bernard. Drugo jutro prvič zaplapola rdeča zastava na stolpu v Grajskem kopališču in pred lekarno. Po Bledu so raztreseni plakati s pozivom na oborožen odpor. Celo na Toplicah, sedežu Civilne uprave in štabu Gestapa, je nalepljen lepak. Cesta je popisana z gesli. Petokolonaši dobe opomine. Gestapo besni. Iskra upora se razplamti v plamen.

Volfova in Matičkova domačija v Slamnikih postaneta javka za vse, ki odhajajo v partizane. Priprave za vstajo se uspešno razvijajo. Organizatorji Gregorčič, Stražišar, Vernik, Dežman, Bernard, Žvan (narodni heroji) so nestrupno na delu.

Nemci se poslužujejo izdajalcev. Zato je treba njihovo delovanje že v začetku zatreći. Likvidacije nekaterih ohromijo sodelovanje z Nemci.

Na Jelovici se formira Cankarjev bataljon s komandantom Gregorčičem in komisarjem Bertoncljem-Johanom. Specialne policijske enote napadejo Jelovico in Pokljuko. Nemci vse pogosteje vlačijo svoje mrtve na Bled in potem na pokopališče v Kranj. Zato streljajo talce v Lescah, v Gorjah. Mučilnica v Begunjah se polni. Sorodniki borcev so deportirani v taborišča. Novembra 1941. leta pošlje štab Gorenjskega odreda 6 borcev, komunistov z Jelovice na Pokljuko z nalogo, da tam formirajo nove vojne enote. To so: Bokal, Beniger, Žvan, Kocjančič, Grile in Knaflčič. Ti pripravljajo vstajo.

Dne 10. decembra 1941 je sklican sestanek pri Volfu v Slamnikih. Poleg imenovanih se ga udeleži tudi Tomaž Godec iz Bohinja. Pogovorijo se o načrtih za splošno vstajo na Gorenjskem, ki sta jo pripravila revolucionarja in voditelja gorenjskih komunistov Jože Gregorčič in Stane Žagar. Komandant štaba vstaje v blejski in bohinjski kotlini postane kovinar Stane Bokal z Jesenic. Ta vstaja je ukrep zoper nemške načrte o izselitvi Gorenjske.

13. decembra se vrši zborovanje simpatizerjev in aktivistov v Belci. 200 ljudi se ga udeleži. Bokal góvorji ognjevito, prepričevalno o nujnosti vstaje, o boju. Ljudstvo sovraži Nemce in se hoče boriti. Naslednji dan je na zbornem mestu 150 prostovoljcev, oboroženih in pripravljenih za napad. Izvede se še mobilizacija v Gorjah, Gorjušah in ostalih vaseh. Upornikom se pridruži 30 gozdnih delavcev na Mrzlem studencu. V Bohinju mobilizira in pripravlja vstajo Tomaž Godec.

Gozdovi molče v globokem snegu. Četa Gorjancev se prebija čez Pokljuko. Išče gozdarja Hanzlovskega, izdajalca in nemškega vohuna. Pognil je k Nemcem.

Na Gorjušah pri Korošiču je zbran bataljon. Zdaj že 350 mož. Vrši se miting. Vstaja se začne z napadom na Nomenj. Ob 3. uri ponoči krenejo kolone v napad. Prva četa postavi zasedo proti Bohinjski Bistrici, druga četa napada nemško postojanko na železniški postaji. Toda izdajalec iz Kopravnika, ki je izvedel za podrobni vojni načrt, je z izdajo preprečil dobro organizirano akcijo. Nemci na postaji so bili ojačeni in pripravljeni. Napad čete je odbit. Iz Bohinjske Bistrice napravijo Nemci izpad z oklopнимi vozili. Zaseda jih hrabro napade z bombami in lahkim orožjem. Vendar oklopnim vozilom ni kos. Nemci jih pritiskajo proti Nomenju. Dolina je polna vojnega hruma. Se med borbo pripelje jutranji vlak in odpelje proti Jesenicam. V štabu vstaje je bilo dogovorjeno znamenje: če vlak ne pripelje na Jesenice, je vstaja v bohinjskem kotu uspela, kar je znak za napad v zgornjisavski dolini. Komandant Bokal da nalog za umik na Gorjuše. Nemci prodro v Nomenj, požigajo in mečjo žive ljudi v ogenj.

Vstaja se izjalovi, zaradi izdaje in slabe oborožitve. Za nadaljnjo borbo pa ima vstaja ogromen pomen. Šef preseljevanja Maier Kajbitsch zaradi upora ustavi preseljevanje in odredi, da se bo izvršila izsclitev Gorenjcev po vojni. Krvnik Kutschera odide na Poljsko, gaulajter postane Rajner.

Po neuspeli vstaji zaradi hude zime in nemške ofenzive ter propagande odide večina borcev nazaj na domove. Jedro ostane in tvori pokljuško četo. Sovražnik trosi alarmantne vesti o napadu dveh divizij na preostale upornike.

Neuklonljivi

Po decembrski vstaji ostane v Pokljuški četi 24 borcov, prekaljenih komunistov, trdno odločenih, bojevati se do kraja, na življenje in smrt. Na Pokljuki je zapadlo preko dva metra snega, pota v dolino so v sovražnih zasedah.

V zadnjih dneh leta 1941 četa tabori v vasici Zatrniku. V mraku opazijo dolgo kolono avtomobilskih luči. Pomikajo se od Radovljice proti Gorjam. Pričakuje se hajka. Patrola se že spopade z Nemci. Četa se umakne v pastirske stanove, k vrhu Brjance. Nemci prezro sled, ki jo v grmovju zabriše nek pastir in udarijo v prazno.

Silvestrov večer. Četa napravi protinapad. Vdene na Bled, razruši več drogov električne napeljave. Uprizori demonstrativni napad. Nemci ostanejo v temi, v preplahu.

3. januar. Nemški napad na Brjanco. Četa je obdana z zakloni, in mrežo prehodov v snegu. Napada 600 policistov. Nemci imajo izgube, vendar brezglavo rinejo v strmo pobočje. Partizanom zmanjkuje municije. Potem še specialna enota smučarjev policistov, ki jih vodi izdajalec gozdar Hanzloški. Ta udari četi v hrbet. Z enim ranjencem se četa umika. Naglo, težko, neprestano pod strojničnim ognjem, skozi globok sneg. Nemci jurijo na prazne položaje.

Četa se vrača v Slamnike. V skalni duplini borci počivajo in se oskrbe s hrano, opremo in s smučmi.

9. januar 1942. Izza zasnežene Jelovice veter prinaša bōbnenje topov in dolge rafale strojnic. Poteka slavna dražgoška bitka, v kateri so si Nemci polomili zobe in doživelvi prvi največji vojaški poraz. Slava partizanskega orožja odjekne po vsej Gorenjski.

Pokljuška četa dobi povelje od štaba Gorenjskega odreda, da se umakne na Lipanco, počaka na Bičkovo četo in se združi v nov bataljon. Smučarska kolona se napoti skozi zasnežene gozdove. Težko so obloženi z orožjem in municijo. V pastirskih kočah na Lipanci 1633 metrov visoko, na

meji zadnjega drevja, se utabore. Tu preživijo nekaj mirnih dni. Snega je tri metre, v jasnih nočeh tudi 35 stopinj pod ničlo, zato upajo, da jih bodo Nemci tako visoko pustili pri miru. Tretji dan četo vznemiri štoklja – nemški izvidniški avion. Četrti dan pridejo trije fantje, ki so jih Nemci poslali na oglede. Pregovarjajo, da bi se vrnili v dolino.

18. januar 1942. Po dolini se vlačijo megle, gore se zlatijo v soncu. Patrola odide z dnem na ogled in ugleda nemško kolono, ki se pritajeno pomika na smučeh skozi gozd. Sledi kratek spopad. V četi je Bokal dal povelje k orožju. Štab prouči situacijo. Na jasnom so si, da jih obkoljuje ogromna nemška premoč. Tako zasedejo položaj, po grebenu vse do vrha 2000 metrov visokega Lipanskega vrha. Prav na vrhu ima komandno mesto Bokal, s pregledom nad vsem bojiščem.

Kmalu napetost zmotijo Nemci. V dolgih strelskih vrstah na smučeh v belih haljah prodirajo z vseh strani proti grebenom. Na povelje jekne plotun in dolgi rafali strojnic. Nemci padejo v sneg in odgovore s silovitim ognjem. Čoto napada nekaj 800 Nemcev, elitnih smučarskih policijskih enot. Na grebenu imajo kmalu dva mrtva. Spodaj se morajo umikati skozi goličavo in redke macesne pod steno. Nemci obkoljujejo z desne. Žvan z mitraljezom in Kocjančič se prebijeta daleč čez plaz, zlezeta v pečevje in zaustavita Nemce na desnem grebenu.

Večji del čete se je umaknil pod stene. Tu se znajdejo v norem strojničnem ognju, obsipavajo jih z minami. Partizanka Kati, ki pri umiku opeša, se v strahu, da je Nemci ne zajamejo, zarije v sneg in se zagrebe v rušev grm. Nemci prodirajo proti vrhu. Tam jih kosi Bokal. Vse bliž so. Vse več jih je. Le pet borcov brani vrh nad prepadno nekaj stometrsko steno nad Krmo. Bokal je zadel. Na jasnom so si, da ne bodo vzdržali. Greben je spihan, trd in okrašen z opastmi. Vendar Triglavski najde polico, ki drži pod samo previsno skalo Lipanskega vrha. Dolgo Nemci streljajo v prazno, preden prodro na vrh. Sledi pod previs v steno ne znajdejo. Jezni za njimi zmečejo smuči in nahrbtnike v prepad.

Na polici je malo prostora. Slabo stojišče, na katerem se je treba držati z rokami. Čas preteka v večnost. Tu so Bokal, Brinar iz Ribnega, Triglavski-Repe, Oskar Pogačnik z Bleda in Kraus, odredni kurir.

Pod stenami je borba. Nemci začno s prodorom. Partizan Edvard jih zagleda nenadoma pred seboj. Orožje mu zataji. Izvleče bajonet, si ga zasadi v prsi in obleži v snegu. Strelci izpod peči tik ob njem ustavijo Nemce. Četa se brani, vztrajno, vse dokler ne pade mrak. Z nočjo Nemci začno koče. Ognjeni jeziki in ogromni stebri dima se dvigajo v nebo.

Z mrakom se zasede zamenjajo. Borci pod previsom to izrabijo. Spleza Triglavski. Na grebenu je tiho in mirno. Za njim Brinar, ki so mu zmrznile noge. Potem Oskar Pogačnik, kurirju Krausu spodrsne. Krikne in v velikem loku odleti v prepad, nekaj sto metrov globoko. Komandant Stane Bokal se ne more rešiti s police. Z roko si maši rano na prsih, moč mu pojema, roke otrdevajo. Triglav narahlo rdi in počasi temni. Bokal ve, da je konec. Niha, potem se spusti in omahne v režeče brezno.

Mrak stavlja robe in zvezde se svetlikajo na nebu. Četa se zbere, poiše Kati in Edvarda, ki se ni do mrtvega zakljal, in se izmuzne mimo nemških zased. Prebija se skozi gozdove proti Klcku. Zdaj se v daljavi svetlikajo nemške rakete. Stirje borci so ostali za vedno v objemu gora.

Triglavski, Brinar in Oskar tavajo skozi zasneženo Pokljuko. Tri dni se prebijajo lačni, prezcbli, v globokem snegu, proti Slamnikom. Do skrajnosti utrujeni in izčrpani slednjič dobijo zavetje pri družini Matičkovičih in pri Volfu v Slamnikih. Tu se po nekaj dneh sestanejo z ostalimi v četi.

Redna letna skupščina UIAA

(Mednarodno združenje alpskih organizacij)

V letošnjem letu je UIAA izvedla svojo redno letno generalno skupščino dne 7. junija v Amsterdamu. Po sklepu ene izmed prejšnjih generalnih skupščin zaseda skupščina načeloma v državah, ki jim je priznan alpski značaj, izjemoma pa po vsakih treh letih lahko organizira skupščino tudi katera izmed članic, katere teritorij nima alpskega karakterja. Tak slučaj se je dogodil letos, saj so zborovalci večji del svojega bivanja na Nizozemskem preživeli v krajih, katerih višina je pod nivojem morske gladine, najvišji vrhovi pa so čri ob Severnem morju, ki dosežejo komaj višino okoli 300 m.

Skupščine se je udeležilo 13 držav in 17 predstavnikov organizacij — članic UIAA s tehničnimi svetovalci. Od držav so bile zastopane: Anglija, Avstrija, Bolgarija, Čehoslovaška, Grčija, Italija, Jugoslavija, Mehika, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Španija in Svica. Gostitelj je bil Kraljevski nizozemski alpski klub in njegov predsednik M. de Ranitz, župan mesta Utrecht.

Po sprejemu pri amsterdamskemu županu in po ogledu mesta je skupščina pričela delo v Kraljevem institutu za tropska vprašanja.

Predsednik UIAA M. d'Arcis je v začetku skupščine sporočil, da je bila UIAA zastopana na sestanku UNESCO v Helsinkih, kjer so bila obravnavana številna vprašanja iz področja alpinizma in vzgoje mladine.

Po sklepu se je izvršnega komiteja unije, katerega članica je tudi Jugoslavija, že bila predsedstvu podaljšana mandatna doba za nadaljnja tri leta.

V članstvo unije so bili sprejeti Kraljevsko alpsko združenje iz Maroka, Lichtensteinski alpski klub in alpski klub iz Luxemburga. Ob sprejemu Lichtensteina se je nemški predstavnik iz neznanih razlogov vzdržal glasovanja.

Mnogo diskusije sta povzročila predloga alpskega kluba iz Mendoze v Argentini in Sovjetske zveze, ki se želita vključiti v unijo. Njun sprejem je bil iz formalnih razlogov odložen, čeprav so se za sprejem Sovjetske zvezce zelo zavzemali delegati Čehoslovaške in Bolgarije. Jugoslovanska in italijanska delegacija sta izrazili mnenje, da mora biti pristop v unijo omogočen vsem državam sveta, ki se resno ukvarjajo z alpinizmom in izpolnjejanju potrebe pogoje za sprejem.

Za naslednja tri leta so bile izvoljene kot nestalne članice izvršnega komiteja unije Grčija, Nizozemska in Španija.

Na skupščini so podale kratka poročila o svojem delovanju komisije unije, in sicer komisija za mednarodno gorsko reševalno službo, komisija za vprašanje stroškov reševanja inozemcev, komisija za vrvi, komisija za film in komisija za zaščito gorske prirode.

Po zaključku skupščine so udeležencem predvajali švicarski film o alpskem tečaju na Engstligenalpu in pa zelo interesantne skioptične slike o vzponu na Mont Everest. Skioptične slike je tolmačil in obenem pripovedoval o tehničnem napredku himalajskih ekspedicij znani himalačec dr. Wyss — Dunant.

Po končani skupščini so si delegati ogledali zanimivosti Nizozemske, nato pa so odpotovali v Belgijo, kjer so bili gosti belgijskega alpskega kluba. F. K.

Seja izvršnega Komiteja UIAA

Dne 11. X. 1959 je bila v Trentu v Italiji seja izvršnega komiteja unije.

Udeleženci so ponovno obravnavali predloge alpskega kluba iz Mendoze v Argentini in Sovjetske zveze, da se sprejmejo v članstvo unije. Argentinska nacionalna zveza je izrazila nasprotovanje glede sprejema posameznega kluba, češ da to ni smotorno, zategadelj je bil sprejem Mendoze začasno odklonjen. Sovjetska zveza po skupščini v Amsterdamu ni ponovila svojega predloga za sprejem, niti ni poslala statuta svoje planinske organizacije, kot je bilo to zaprošeno. Jugoslovanski delegat je ponovil našč stališče, da bo glasoval za sprejem Sovjetske zvezve v unijo. Člani izvršnega komiteja so se končno zedinili za kompromisni predlog, da sprejemu Sovjetske zvezve načeloma ne nasprotujejo, potrebno je le to, da Sovjetska zveza predloži statut, kot je bilo to že večkrat sporočeno in zaželeno.

Za Jugoslavijo je posebno važen sklep seje, da se bo generalna skupščina UIAA v letu 1960 vršila v Jugoslaviji. Vsi delegati so ta predlog Jugoslaviji z veseljem sprejeli, kajti v spominu jim je še odlično organizirana skupščina

unije leta 1951 na Bledu. Kraj skupščine v letu 1960 bo izbral Planinski savez Jugoslavije.

Istočasno je bila v Trentu tudi mednarodna razstava planinskih fotografij in mednarodni festival filmov s planinsko tematiko. Fotografske razstave se je udeležilo tudi pet jugoslovenskih avtorjev, ki sicer niso osvojili nikake nagrade, njihovi posnetki pa so se dostenjno in enakopravno uvrščali med ostale fotografije avtorjev iz vsega sveta.

Na filmskem festivalu Jugoslavija ni bila zastopana z nobenim filmom. Po prikazanih filmih smo lahko ugotovili, da v tej zvrsti filmov še ne moremo konkurirati na mednarodni pozornici, ker pri nas planinskih filmov v tako bogati opremi še nismo snemali. Prvo nagrado je prejel film francoskega alpinista Lionela Terraya »Les étoiles au midi« (Zvezde opoldne), ki prikazuje vzpon na Grand Capucin. Film je režijsko odličen, nekateri duhoviti vložki ga izredno poživljajo in tudi odlične barve pričarajo gledalcu lepote gorskega sveta v vsej resničnosti. Škoda, da pri nas ni denarja in tudi ne pravega razumovanja za tako odlično propagando lepot našega gorskega sveta. F. K.

Josip Wester — 85 letnik

V nedeljo 11. X. 1959 je dopolnil planinski pisatelj Josip Wester 85. leto. Preveč doživljajev je v njegovem, redko bogatem planinskem življenju, da bi mogli iti mimo njega, zlasti še Planinski Vestnik, katerega plodovit sodelavec je Wester že od leta 1927 dalje.

Po očetu doma iz blejske okolice je rastel mladi Wester na Dolenjskem, nato obiskoval ljubljansko gimnazijo in šel po maturi študirat klasično jezikoslovje. Nato je služboval kot profesor in prosvetni inšpektor za srednje šole, pa je bil upokojen že pred dobrimi 30 leti. Upokojitvi so sledili njegovi najbolj številni pohodi v gore.

Ce naj verjamemo pregovoru, da gorenjska kri ne »sfali«, ga je ta gnala v gore. Od Šmarne gore in Katarine, ki jih je obiskoval že v gimnazijskih letih, do višjih vrhov, največ v Sloveniji, pa tudi v drugih gorstvih Jugoslavije in v tujini. Na Slovenskem je razen »podšodranega« Špika le malo vrhov, na katere ne bi gnala našega neutrudnega popotnika tudi želja po spoznavanju čim večjega dela slovenske zemlje. Zato mu niso neznani zasavski vrhovi, gorenjsko predgorje in dolenski griči, povzpel pa se je tudi na Trebevič, Klek, Plješevico, Risnjak, delal planinske ture v Dalmaciji, ko je bil tam letovičnik, če se mu je le ponudila prilika, in drugod. Med prvo svetovno vojno je obhodil Wester kot rezervni oficir številne gore v Albaniji.

Wester ni bil alpinist, bil pa je hodec, ki ga čestokrat mnogo mlajši niso mogli dohajati. Tako je prišel že nekaj let po tem, ko se je srečal z Abrahamom, iz koče na Gozdu po Hanzovi poti na vrh Prisojnika in nazaj v 5 urah. Kot 65-letnik je s pokojnim prijateljem Jankom Mlakarjem prišel na vrh Jalovec, še kasneje je pripeljal po Kopinškovi poti na Ojstrico in ko se je že blízel 80. letu, je še trikrat stopil na triglavski vrh. Kasneje je — ne quid nimis — samo hodil okrog Triglava in ga občudoval z Razora, Vodnikovega Vršaca in od drugod, potem pa se je vrgel na Šmarno goro, pri čemer se njegova letna norma ni ustavila pri prvi stotici.

V zvezi s Šmarno goro — »gorniško vábnico« je treba posebej poudariti zasluge, ki jih ima Wester za to, da so se nadelale tri nove poti na šmarnogorsko Grmado (Kovačeva, Westrova in Pogačnikova) in da se je kasneje zgradil viseči most pri Mednem. S tem so se, da tako rečemo, razširila pljuča Ljubljane, zlasti mladi rod pa je dobil na Bovčkovih skalah primerno vežbalisce za višje in napornejše plezalne poti ter vzpone.

Večino Westrovega planinskega pisana hranijo platnice Planinskih Vestnikov od leta 1927 do letošnjega leta, ko je objavil Spomine o Fruški gori, nekaj pa jih je tudi v Slovenskem narodu (v katerem je leta 1904 izšel menda njegov prvi planinski spis, opis ture na Veliki Obir, Ljubljanskem Zvonu in Jutru. V vseh teh opisih njegovih poteh se kaže značilnost Westrovega pisana: tenak občutek za vse, tudi najbolj drobne naravne lepote in njegovo zanimanje za ljudi, katere je srečaval na svojih poteh, ter za zgodovinske pomembnosti krajev, mimo katerih je hodil. Skoraj bi rekli — nekoliko spremenjeno po Župančiču — da je Wester mož, ki »kakor knjige mi, gore je brati znal«, pa ne samo gore, ampak tudi vso drugo priredo.

Zanimanje za našo planinsko preteklost je pokazal Wester v številnih člankih tako o Henrike Freyerju (Mangrt), Rosthornu, Kespersteinu, dr. Tušku (Triglav), Lipoldu (Savinjske Alpe) in drugih. Posebej je napisal Wester za zbirko Naši veliki planinci monografije o Baltasarju Hacquetu in lansko leto o svojem prijatelju dr. I. C. Oblaku.

Marljivemu vsepoznavalcu slovenske zemlje in planinskemu pisatelju, ki mu še vedno teče pero in pojejo tipke pisalnega stroja, želimo iz srca še mnogo zdravih let!

St. Hribar

V spomin Heinrichu Roissu

Pravkar mi je prispela pozdravnna karta avstrijske odpravce na Dhaulagiri, predzadnji in verjetno najtežji osemčisočak Himalaje. Podpisali so jo vsi člani odprave, napisal pa Heinrich Roiss. Obenem je prispela Oesterreichische Bergsteiger-Zeitung, ki poroča, da simpatičnega, naši planinski publiki dobro znanega predavatelja iz letošnje spomladni Heinija Roissa ni več. Nesreča se je zgodila na način, ki močno spominja na Lachenalovo nepotrebno smrt. Značilen je za vrhunske alpiniste, ki so opravili najtežje vzpone, končali pa v lahkem terenu (n. pr. Emilio Comici).

V višinskem taborišču II (5700 m) na severovzhodnem sedlu Dhaulagirija so po zajtrku vsi navzoči zlezli nazaj v šotor. Po izjavi Hansa Rataya (Rataj) je Heinrich Roiss kmalu za tem šotor zapustil, češ da bo brž nazaj. 10 minut zatem je odšel še Ratay fotografirat in se je vrnil še opoldne. Takrat so ugotovili, da Roissa ni nikjer, Ratay pa se je spomnil, da je videl, kako se neka osamljenega sled končuje pri nekaki luknji v snegu kakih 50 m od taborišča...

Hans Ratay in Erich Vanis sta se takoj navezala in Ratay se je splazil po trebuhi do odprtine.

Iz nje so slabotni glasovi klicali na pomoč. Ves tabor je pritekel in Rataya so spustili skozi luknjo v spodaj ležečo prikrito ledeniško razpoko. Nesrečni Roiss se je bil vdrl vanjo in 23 m globoko se je z vso silo padca zagvozdil med očeči se ledeni steni.

Ratay zaradi ožine ni mogel do njega. Otmar Kucera je pričel širiti razpoko z lednim kladivom, življenjski znaki nesrečnika so pa med tem že pojemale. Ob 13.30 se je njegovo življenje ustavilo. Naslednjega dne je zdravnik dr. Wilfreid Wehrle, ki je bil odšel v glavno tovorišče dret gnil zob nekemu šerpi, lahko samo še ugotovil smrt zaradi notranjih krvavitev pri poškodbì notranjih organov in temu sledičemu šoku.

Odpravi je umrl še nek šerpa. Tako je nesreča dovolj in izbrana avstrijska odprava ing. Moravca se vrača z Dhaulagirija domov, rebus infectis tudi ona.

France Avčin

*

»Se z Dhaulagirijem pridite k nam.«

»Rad, le prej ga moramo preplezati.«

»Res je. Torej Hals und Beinbruch! in smo šli narazen.

Tako sem se februarja 1959 poslovil od Heinricha Roissa. Nekaj mesecev kasneje sem bral v Bergkameradu, da se je na Dhaulagiriju smrtno ponesrečil.

Vsa stvar se je pričela zame nekaj dni prej, ko so me z Matice po telefonu vprašali, če lahko pridem prevajat predavanje v Ljubljano. Pristal sem in predavatelja sem videl četrт ure pred pričetkom predavanja. Bil je majhen, čokat, vsa njegova postava je kar izžarevala moč in neuničljivo energijo. Heinrich Roiss. Po poklicu železniški uradnik. Star okoli trideset. Torej povojna generacija, približno mojih let. Predavanje v razprodani dvorani je dobro uspelo in zbrali smo se ob turški pri Slonu. Zdi se mi, da je predavanje Roissa malo skrbelo, zakaj po predavanju se je vidno sprostil in se razživel v živahnem pogovoru. Menili smo se o tem in onem. Nismo ga hoteli nadlegovati s konvencionalnimi vprašanji, a sčasoma sem si kljub temu ustvaril o njem in o njegovem plezanju zelo plastično podobo. Uspešen povojni plezalec, vsekakor. Po vsem videzu eden tistih solidnih, ki prodrejo s kontinuiteto svojih uspehov ter s preudarnostjo, ne pa s hitrimi in s senzacionalnimi uspehi. Zato je tudi pri Himalaji prišel razmeroma kasno na vrsto. Takrat, ko se je val glavnih uspehov že polegel. Najprej Gašerbrum II, potem Haramoš, čez nekaj tednov ga je čakal Dhaulagiri. Bil je skromen, nič velikih besed, nič prognoz, storili bodo vse, kar bo v njihovih močeh. Ko sem šel domov, sem bil malo slabe

volje. Kdaj bomo mi dozoreli za Himalajo? Smo kaj slabši od Avstrijev? Smo Slovenci zares tudi alpski narod, kot je zapisal še Jug? Če smo, kje so potem dejanja?

Z Roissom je bila tudi žena.

»Ce bo neka dama trkala na vrata, jo, prosim, spustite noter!« »To bo moja žena. Sedaj bi morala priti z brzcem.«

Pri himalajskih veličinah navadno zabavam njihove boljše polovice. Ob svojih slavnih možeh ostanejo običajno neopažene. Z gospo Roissovo v kavarni sicer ni bilo tako, vendar sem že po nekaj vladostnih stavkih prišel z njo v živ stik. Zato sem ji že prvi večer zastavil vprašanje, ki je nemara vsiljivo in malce osebno: »Kako prenašate plezanje vašega moža?« Pravzaprav neumno vprašanje, nanj ni pravega odgovora. Čutil sem, da je ponosna na svojega moža in na njegove alpinistične uspehe. »Zaupam vanj,« je dejala. »Včasih me tudi malo skrbi.« Močno me je spominjala na Buhlovo ženo. Teden dni sem spremljal Buhla in njegovo ženo na predavateljski turneji po Sloveniji. Običajno sva z Buhlovo ženo sedela ob kokti ali oranžadi za mizo, ko so njenega moža oblegali agilni planinski odborniki ali nadležni pobiralcji podpisov. Tudi Buhlova žena je bila zelo ponosna na uspehe svojega moža ter je verovala v njegovo srečno zvezdo. Vendar si ni zakrivala oči pred temno slutnjo. »Bergsteigerschicksal,« je običajno kratko dejala. Žene v dolini so često pogumnejše od svojih mož v skalah. Buhl je imel dvoje hčera, ko je bil v Sloveniji; ko je umrl na Čogolisi, troje. Roissove žene nismo vprašali, če imata kaj otrok. V vprašanju bi mogla čutiti košček pomilovanja.

Heinricha Roissa danes ni več. Tudi Hermanna Buhla ne. Oba sta bila velika gornika. Buhl nedvomno celo svetovna veličina. Dvoje gorskih fotografij z njunim posvetilom me sili k razmišljjanju, kadar ju vzamem v roke. Dhauagiri, Bela gora, je še neprepleczana. Mu je že dovolj? Spominjam se, kako sem v času svojih najtežjih plezalskih vzponov hrepelen po belih himalajskih vrhovih. Ne samo jaz, vsa moja generacija. Sodim, da tudi danes ni dosti drugače.

Janko Blažej

Pismo o transverzali

Tov. urednik!

S potezanja po gorah in hribih od Maribora do Ankarana sem si mimo grede zapisal nekaj stvari, ki jih lahko uporabite za »Planinski vestnik«, v kolikor so seveda vsebinsko uporabne. Kar pa ni za v vestnik, naj bo le za Vas — kot mnenje enega izmed navadnih zemljanov planincev.

Čeprav človek ni niti slovničar niti jezikoslovec, vendar se včasih le zanima za kakšno tujo besedo, ki je preveč dobro ne pozna ali pa se mu zdi, da je napačno uporabljen. Pogleda v slovar tujk ali Sl. pravopis, kako je s to besedo.

Nekaj podobnega je tudi z »uradnim« nazivom za slovensko planinsko transverzalo. Okrog te transverzale je bilo že dosti rečenega in napisanega — v obrambo in proti njej. Zato naj bo še meni dovoljeno, da povem nekaj misli.

Da je beseda napačno uporabljena, o tem ni več dvoma, vendar mislim, da nima smisla spremenjati imena za to našo vsak dan bolj poznano planinsko pot. Pač pa naj ne bi ustvarjali še novih »transverzal«, temveč naj bi te ostale navadne »poti«. Upam, da se nova zasavska planinska pot Kumrovec — Janče — Kum ne bo spremnila v »transverzalo«.

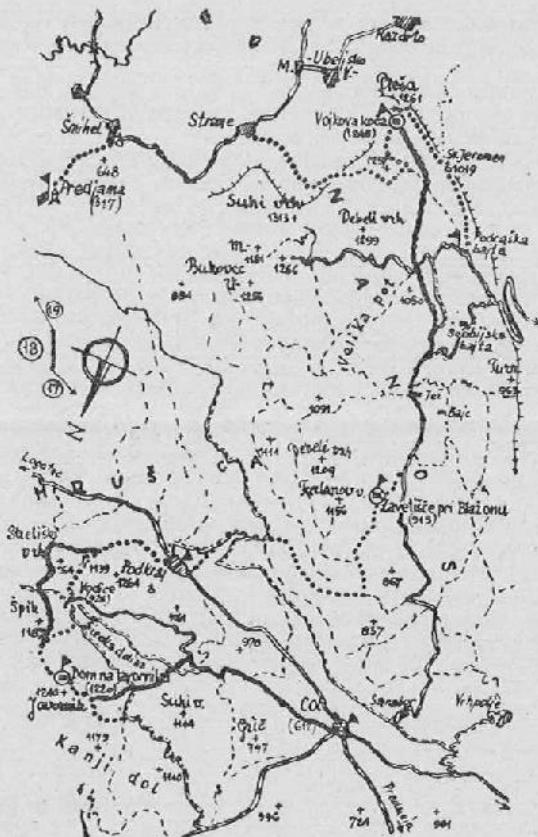
No, sedaj pa res nekaj paberkov s planinske poti od Maribora do Kopra.

Navcdene misli, ki sem jih napisal, naj ne bodo kritika zaradi kritike, temveč zato, da se izboljša stanje in popravijo napake, kjer je to mogoče.

V glavnem navajam najglavnejše razlike med opisom SPT v vodniku »Po slovenskih gorah« in med dejanskim stanjem, in sicer za del poti od Krna do morja.

— V vodniku na strani 127 piše za Kočo na planini Razór, da je oskrbvana v poletnih mesecih. Letos v začetku julija meseca (5. VII. 1958) sem šel tod mimo. Koča je bila zaprta in seveda nisem dobil transverzalnega žiga. Ko sem jo mahal naprej, sem prav resno študiral, kdaj se začne polctje — v tej planinski koči.

— Na vrhu Rodice v bohinjsko-tolminskegorah je železna skrinjica in v njej štampiljka. Pritisnem žig v dnevnik SPT in preberem: Gradica 1962 m. Prvi trenutek se ne znajdem, saj menda nisem zašel, si mislim. Potem pa le



pogledam v priročnik na strani 130. V tekstu in na malem zemljevidu je le Rodica. Navsezadnjem sem »pogruntal«, da pravijo vrhu tako na baški strani, saj je štampiljka od PD Most na Soči. Podobno razlagu ima priročnik »Po slov. gorah« za Kontni vrh oziroma Šoštar. Zakaj nima razlage še za Rodico oz. Gradico, ne vem. Vem le to, da sem svoje tolmačenje za dvojno ime Rodice »prodajal« naprej drugim, predvsem hrvatskim planinec, ki se v tej zmešnjava niso znašli. Ce sem imel jaz prav, naj pa drugi povedo.

— Dve uri hoda naprej od Rodice je Črna prst. Na njej je planinska koča. V vodniku »Po slov. gorah« na strani 133 preberem: Koča na Črni prsti 1844 m, stoji na vrhu Črne prsti. Preuredili so jo l. 1955 iz bivše italijanske utrdbe. Upravlja jo PD Most na Soči. Oskrbovana je v poletni sezoni. Ima kuhinjo in s. z 12 sk. lež. Žig!

V mojih zapiskih iz julija 1958 pa berem sedaj doma: »Jedilnica in spalnica« je odprta, toda koča je neoskrbovana. Clovek dobi kaj čudne občutke v takem prostoru, kjer je vlaga, nered, umazanja, smeti, po tleh slama in odpadajoči omet, na oknih brez šip loputajoča polkna itd. Se tisto, kar je dobrega kot n. pr. lesene lamberije, mize, klopi in pogradi, bo propadlo, če ne bo PD storilo potrebnih ukrepov.

Mislim, da ni potreben k temu noben komentar!

— Podatki za plan. zavetišče na Petrovem brdu so precej točni. Letos poleti je bilo sicer v eno ležišče in ne dve, kot piše v vodniku, vendar upam, da je sedaj položaj že kaj boljši, ker so ravno tedaj razširjali zavetišče še za en prostor. V svoj dnevnik sem si takrat še zabeležil: »Ljudje so prijazni in ustrežljivi, le topla hrana ali čaj se ne dobi.«

Naprej pa berem v dnevniku: »...okrog 21. ure je prispel še doktor iz Zagreba — po bližnjici s Crne prsti na Podbrdo in sem. Torej ne po transverzali, čeprav je transverzalec. Gre mu le za žige. Tudi na Pórezem gre jutri le z ene strani in po isti poti nazaj. Kaj bi hodil še naprej peš do bolnišnice »Franje«

in Cerkna, pravi. Bolnišnic je videl dovolj že v Zagrebu, transverzalnega žiga pa menda tudi nimajo tam, razlaga meni nekako zviška. Nasprotuje tudi podaljšku transverzale od Postojne do Kopra.

— Zjutraj ob 5. uri sem bil že na poti proti Póreznu. Doktorja nisem hotel čakati, čeprav je vstal kmalu za meno. Ne bi se mogel odkrito pogovarjati s »planincem«, ki lovi samo žige in se mu ne zdi vredno hoditi po naših nižjih hribovskih krajih in po našem krasu.«

— V Idrijskem hribovju, Trnovskem gozdu in na Nanosu je precej zelo dobrih gozdnih cest, kar je velik plus za naše gozdno gospodarstvo, vendar pa planinci nismo preveč navdušeni, če potekajo planinske poti, posebno pa še transverzale, po teh cestah. Ali se ne bi dala speljati ta prva planinska pot po kakšnih lovskih stezah, bližnjicah ali navadnih kolovozih?

Naj mogoče naštejem take »slavne« odseke SPT, ki vodijo transverzalce po trdnih cestah? No kar: najprej od vasi Kočevše zahodno od Idrije pa do Vojskega in potem spet od Mrzle rupe pa tja pod Golake. Na drugi strani teh vrhov (na južni) skoraj od Iztokove koče do zavetišča na Čavnu. Najbolj »privlačen« za planinca pa je odsek od Fredmeje do Cola!

Še sedaj »uživam«, ko bremem v svojem dnevniku s transverzale: »... S Sinjega vrha se spustim navzdol na svetlečo se cesto. Spet hodim po cesti, po beli cesti, po praščci se cesti. Nikad kraja! V glavi snujem članke in kritike ter prispevke za »Pavliho« — vse na račun te bele, bele ceste! Oprtnik me kar zabija v to belo cesto. V JNA sem bil pri »prašinarjih« — in sedaj v civilu sem spet, le to pot prostovoljno! Na teh cestah po Primorskem si komaj lahko predstavljam, da sem — planinec!«

V neki gostilni tod okrog sem slišal, da obiščejo nekateri transverzalci okoliške plan. postojanke kar z avtomobili ali pa z motorji, tako n. pr. Iztokovo kočo, Caven, Dom na Javorniku, Zavetišče pri Blažonu na Nanosu. Zakaj pa ne, saj ni nikjer rečeno ali napisano, da se ne sme po cestah voziti! Ravnotako ni nikjer napisano, da je treba transverzalo prehoditi po trasi transverzale, glavno je, da dobiš žig!

V tem so nas prehiteli že planinci iz Bosne. Njihovo prvo transverzalo je treba res prehoditi in to v določeni smeri. Kjer pa se prekine ta pot do drugega dopusta oziroma prostega časa, tam jo je treba nadaljevati. Sicer pa, naj se vrнем nazaj na našo pot.

— Od Cola proti Javorniku se transverzala ne drži opisa poti v vodniku (str. 153), niti ne narisane smeri v zemljevidu na str. 157, temveč gre po kar lepi gozdni cesti proti Vodicam, na pol poti pa se odcepiti levo navzdol s stezo, ki prečka Široko dolino in se nato vzgne do gozdne ceste, po kateri se kmalu prispe do Doma na Javorniku.

Oskrbnik tega doma ima veliko dela, posebno poleti, in zato res ne more vedno oskrbavati koče oz. doma. To morajo planinci pač razumeti in se ne smejte razburjati, kadar najdejo kočo zaprto. Če hočejo dobiti kakšno okrepčilo ali skodelo mleka, pa ga lahko dobé pri res gostoljubnem in prijaznem sosedu na Medvedovi domačiji. Za potrdilo o mimohodu po transverzali pa se lahko počaka do večera, ko se ljudje vrnejo z dela domov. Le kdor se »znaide« in posnema vломilce, lahko dobi štampiljko v kuhinji. Imeti pa mora s seboj seveda pričo, kd lahko potem potrdi, da ni ničesar odnesel — razen žiga v dnevniku. Ker sam nisem preveč navdušen na čakanje, sem zaigral omenjeno »vlogo« s prav dobrim uspehom.

— Od Javornika do Podkraja je opis SPT spet drugačen od stvarnega stanja. Transverzala se namreč ne spusti navzdol skozi vasico Vodice in se potem dvigne do prevala s koto 1139 m, temveč gre vzhodno od vasi, tako da ne zgubi preveč višinske razlike ter se dvigne potem tako, da obide Strelški vrh (1284 m) po vzhodni in južni strani in se šele potem spusti poleg prevala s koto 1139 m navzdol do Podkraja.

— Odsek poti od Podkraja do Zavetišča pri Blažonu je v vodniku odločno premalo opisan, in sicer zato, ker ta odsek poti skorajda ni zaznamovan (markiran). V svoj dnevnik sem si takrat, ko sem hodil tod, zapisal: »... ker ta gozdna cesta dolgo časa sploh ni markirana, sem bil stalno v dvomih, če hodim res po pravi poti. Končno ena markacija in potem vsake četrte ure ena. Še dobro, da sem srečno prišel naprej. Odsek od Farmanc do zavetišča pa je skrajno neodgovorno in nemarno zaznamovan. Na razpotjih in odcepih gozdnih cest in poti sploh ni markacij! Treba se bo pritožiti pri PD Vipavi ali pa pri PZS!« Tega minenja sem še danes, čeprav sedim lepo doma.

V vodniku ni niti omenjena samotna domačija pod Orlovšami, 20 minut pred Blažonom, čeprav je ta hiša za transverzalce skorajda bolj važna od zavetišča. Kdor namreč s ceste zagleda na levi strani to domačijo z rdečo

streho, ta je rešen. Misleč, da je že pri Blažonu, zavije ob kamnitih ograjnih zidovih sem, kjer mu domači pokažejo pot naprej. Kdor je pa ne zagleda, gre naprej in mogoče čez pol ure spet nazaj, ko išče rdeče-bele kroge s številko 1.

— Gremo naprej proti Vojkovi koči na Pleši.

Opis transverzale na strani 155 spet ne drži. SPT ne gre mimo Šembijiske bajte, Podraške bajte ter kapelice sv. Jeromna, temveč se odcepiti levo pri razpotju nad klancem pred Šembijsko bajto. Nekaj časa gre po vozni poti, potem pa po pobočjih nad to potjo, prečka strmo serpentinasto vozno pot, ki pelje od Podraške bajte proti Suhemu vrhu (1313 m) ter nato po terasastih senožetih zahodno od Debelega vrha (1299 m) in vrha s koto 1257 m še delno skozi gozd navzgor proti Pleši.

Vsi ti popravki trase SPT pa gredo v dobro stvarnemu stanju!

— Nekaj razlike med vodnikom in dejansko smerjo je tudi pri odseku Vremščica — Škoflje, ki je razen tega še povirno zaznamovan. Če se transverzale drži v zemljevidu vrisane poti (vodnik str. 167), bo kaj kmalu začel, če pa gleda na zelo redke markacije, bo stalno v dvomu, ali je na pravi poti ali ne.

Transverzala namreč ne prečka glavne ceste Divača—Pivka, temveč gre po njej približno 2 km do velikega ovinka severno nad želez, postajo D. Vreme. Sele tu pri ovinku se spusti čez grmičasti kraški svet do žcl. proge, jo prečka pri postaji, se spusti spet strmo po novih betonskih stopnicah navzdol. Tu pa ne gre skozi vasi. D. Vreme in Britof, temveč po bližnjici zahodno od vasi do gostilne pri odcepu ceste v Škoflje.

Od tod do Matavuna, na Slavnik ter naprej do Ankaranega pa gre po stvarni trasi transverzale.

Za lažje razumevanje prilagam še popravljeno zemljevidno skico iz vodnika »Po slov. gorah«.

Planinski pozdrav V. D.

LUDVIK ZORZUT

V Trenti, v Trenti

V Trenti, v Trenti bodra Soča
vre iz skal, bobni, kipi,
v rebru ždi planinska koča,
nas sprejema in gosti.
Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami hodi Zlatorog.

V Trenti, v Trenti so snežniki
gamsi, koze, trop ovčic,
Mate, Tožbarji in Špiki —
kes — kesná — jovajle žuic!
Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami vriska Zlatorog.

V Trenti — tristo petelinov,
divji lovec je v čeréh.
Znamenj polno je, spominov
na nevarnih teh potéh.
Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami pleza Zlatorog.

V Trenti čompe, sir in skuta,
je polenta — dober tek —
vsa z ocvirkji ja posuta
v vonju jelk, macesnov, smrek
Juh! Zaukajmo čez Log,
z nami južna Zlatorog.

Darinka Veselič

Da mi je biti skala ...

O, da mi je biti skala
in živeti vekove ...
Cutiti
kako pronica vame
čas,
kako tiplje vame
dež,
kako se zaganja vame
vihar
in me ne more streti
in sonce — da sveti
čisto blizu ...

Kako strašno je
kadar razganja stene
led —

Da mi je biti
skala!
Naj me trga led ...
Vsak moj kamen
bo jutri
zemlja!

O, da mi je biti skala
in živeti vekove
in počasi, počasi
umirati
v plodno zemljo.

MOJ PRVI BIVAK

Že več let sem vpisan v planinskom društvu, a nisem se preveč aktivno udejstvoval. Lazil sem po hribih, plezal po skalah, trgal hlače in čevlje, a to je bilo vse.

Skoraj eno leto pa bo, odkar se nas je združilo nekaj takih, kot sem jaz. Vsi radi plezamo in lazimo po hribih. Tako smo pričeli pripravljati načrte za prihodnost, za »podvige«. Znanje o plezanju (da o tehniki ne govorim) je dokaj revno. Imamo pa veselje in voljo. To je pa prvo, če hočeš nekaj doseči.

Letošnjo zimo smo vsak mesec naredili nekaj izletov, povezanih s plezarijo. Vsakikrat se mi je pripetila kakšna nevšečnost, toda ne bi rad zavlačeval svoje zgodbe. Rad bi vam povedal o naši »igri s smrtjo«. Čeprav se to sliši dokaj smešno, bi se ta igra lahko uresničila, če nam ne bi bile naklonjene vremenske razmere in temperatura.

Dolino Krme končuje ne preveč visoka gora, Vernar, vse skupaj je le dolg greben. Najvišja točka je visoka 2275 m. Sklenili smo, da bomo ta greben prehodili. Bilo nas je sedem: Balant, Markež, Škrinjer, Lapuh, Treven, Mohoričič in jaz. V Zgornji Krmi nas je ostalo še pet. Prva dva sta se vrnila nazaj, ker je Markež nekaj tarnač zaradi gripe. Ostali smo nadaljevali pot proti Bohinjskemu Vratcem. S seboj smo imeli vrv, vsak svoj cepin in dereze. Edino jaz nisem bil zadovoljen, cepin se mi je zlomil že v Radovni na ravni cesti, na hrbitu pa sem imel namesto nahrbtnika športno vrečo. Kaj je bolj nepraktičnega v gorah kot take vreče? Jaz ne vem.

Sonce je obsvetilo vrhove okrog nas, mi pa smo hodili še vedno v senki in hladu. Bili smo veliki optimisti. Greben bomo prehodili v nekaj urah, nato bomo nadaljevali pot na Triglav. Toda kako smo se ušteli!

Od pol dvanajstih smo dosegli Vrata in sonce. Tako nam je postalo vroče. Tu smo se okrepčali in nato začeli plezati po grebenu. Že po nekaj korakih smo sopihali. Udiralo se nam je krepko čez kolena. Bilo je precej nevarno zaradi plazov, kajti strmina na obeh straneh grebena ni obetala nič dobrega. Tako smo gazili sneg v opoldanskem soncu. Nismo gledali na uro. Bili smo popolnoma premočeni. Misel na Triglav smo opustili. Greben se je vlekel ure in ure. Znoj nam je tekel po čelu za vrat in se ustavljal za pasom. Zelo neprijeten občutek. Gore okrog nas se kopljajo v soncu. Videti je, kot da so gore pokrite z milijoni majhnih kristalčkov in vsak odbije svetlobo, zares — zakladnica mokrega zlata in srebra.

Sedaj pa se je začela smola. Sonce je začelo zahajati zelo hitro. Zaton sonca smo opazovali na vrhu Vernarja. Zopet lep pogled. Pod nami doline v plavi temi, vrhovi gora pa žareči v zahajajočem soncu. Gore so spremenjale barvo vsako minuto. Zavzeti smo opazovali ta naravni spekter od rumene barve preko rožnate do kravavordeče. Nato pa naenkrat mrak. Začelo nas je skrjeti, kajti tema se v gorah spusti zelo hitro. Sklenili smo, da se spustimo v dolino po bližnjici, to je čez steno. Bo že nekako šlo. Pričeli smo se spuščati po vrv. Sneg se je valil pod nogami, bil je tak kot kaša, vsipal se ti je za čevlje in tistem pod teboj za vrat. Preklinal sem vrečo, ki mi je veden bolj nagajala. Vedno je zlezla na mesto, kjer mi je bila najbolj na poti. Vrv je začela zmrzovati, rokavice so se oprijemale in se trgale. Tako smo se spustili že precej globoko, ko je nastala popolna tema. Mohoričič, ki je bil najnižji, je posvetil z baterijo v globino. Svetloba ni dosegla dna, oziroma našla kaj spodbudnega. Imel sem zelo slabo stojische, nogi sta se mi zaradi napetih mišic začeli tresiti. Nad glavo mi je visel Škrinjer, njegove dereze niso bile preveč daleč od mojega obrazu. Spuščanje v temi bi bila prava umetnost. Zato smo sklenili, da se vrnemo na greben in prebivakiramo noč. Ob desetih smo dosegli zopet greben, popolnoma premočeni: od nog do pasu od snega, naprej do glave od znoja. Začeli smo kopati luknjo v sneg. Cepini nam niso kaj prida pomagali. Kot izvrstno orodje pa se je izkazala menažka. V eni uri smo skopali dovolj globoko luknjo, da se nas je pet stisnilo drug k drugemu.

Začelo se je čakanje drugega dne. Tekstil je takoj začel zmrzovati na nas. Začeli smo z miganjem, kolikor je bilo mogoče. Sedeli smo na premočenih nahrbtnikih in gledali na špiritalni kuhalnik, kjer se je kuhalo »Argo«. Čakanje na juho je bilo utrujajoče, nismo mogli čakati in popili smo tisto toplo, slano vodo, testenine so se še vse trde zatikale v požiralnikih. Da je bila le topla voda.

Izza Karavank je priplavala luna in obsvetila vrhove. Lep, toda precej leden pogled po sneženih gorah. Nekdo je predlagal, naj bi nadaljevali pot, toda nobeden mu ni pritrdil. Sedaj mislim, da bi bilo to najbolje, saj je bilo svetlobe dovolj in takoj bi se ogreli. Toda kar je bilo, je bilo. Čakali smo dalje in se tresli. Proti jutru nas je začel trpinčiti spanec, a tudi mraz je postajal vse bolj neznosen, da nismo mogli drugega, kot da smo se tresli.

Končno se je začelo daniti. Čakali smo, popolnoma trdi, prvih sončnih žarkov in jih pozdravili. Rad bi zvedel mnenje vremenoslovcev s Kredarice. Kaj so si mislili, ko so nas opazovali prejšnji večer in nas sedaj navsezgodaj zopet videli na istem mestu? Ko smo se malo pogreli, smo takoj odšli nazaj proti Vratcem. Ob enajstih smo jih dosegli in oblezali na toplem, zopet popolnoma mokri, kajti obleka se nam je odtajala.

V dolini sta nam prišla nasproti tovariša, ki sta se prejšnji dan vrnila v Spodnjo Krmo. Bila sta v strahu, ker se nismo vrnili. Priovedovali smo jima, kaj smo doživeli, toda to ni bilo pripovedovanje, ampak kričanje. Bivakirali smo in to brez šotorja, spalnih vreč ali vsaj toplih vetrovk. Imeli nismo niti preobleke in to v januarju.

V neznosnih trenutkih sem robantil nad plezarijo in se zaklinjal, da me noben vrag ne spravi več v gore. Toda že na poti domov sem spoznal, da sem govoril neumnosti. Kaj je lepšega kot zima v gorah, vzhod in zahod sonca, gore pokrite z blešečim snegom?

Roman Udir

NA DONAČKO GORO

Jutranje sonce nas je pozdravilo že visoko v pobočju kote 734 m. To ni nikaka višina, boste rekli, toda za nas, ki živimo sredi ravnih polj, je to kar dovolj za tako zgodnjo uro. Naš cilj — Donačka gora — je bila še vedno v megli. Jezimo se nad slabimi markacijami in specialkami, ki so še slabše kot naše taborniško vohalo. O tem smo se kmalu prepričali, ko nas je naš vodnik pripeljal na vrh oddaljen od pravega vrha Donačke gore v zračni črti 2 km. sicer pa mi smo še mladi in zgodaj je še, komaj sedem. Kolesarji iz druge skupine še niso za nami. Mahamo jo po hribih in dolinah in ko po enourni hoji zagledamo markacijo, od sreče ne vemo kaj začeti, pa se po travniku, ki smo ga takoj zaznamovali za naš tabor, posedemo in krečamo z malico, ki so nam jo pripravile naše skrbne mamice.

Ura se pomika že proti osmim, ko se po strmem pašniku bližamo gozd. Serpentinasta pot nas drži vedno višje. Dekleta menda res niso za gorske stražarje. Ko zagledajo rožico, ki se jim prijetno smehtja, si ne morejo kaj, da je ne bi utrgale...

Z vrha se že nekdo oglaša, tudi mi odgovarjam. Sedaj nas je že 20. Druga skupina kolesarjev nas je dohitela. Skupaj jo mahamo po dobro markirani poti, polni naravnih ovir proti vrhu. Še deset minut pa smo na vrhu.

Veter neusmiljeno piha, naš namen zakuriti ogenj, se je razpršil kot jutranja meglja z Donačke. Iščemo zavetje na drugi strani vrha. Kmalu so za nami še tovariši z Zdravilnega vrelca. Topel stisk rok in že smo dobrí prijatelji. Da proslavimo naš skupni izlet, zapojemo nekaj taborniških pesmi. Največji požrešnježi pa že odpirajo svoje malhe. Tudi mi se jim priključimo. Sonce greje tako prijetno, veter pa na tej strani nima moči. Sonce greje od dolge zime premrtle ude.

Toda dekleta ne zdržijo. Zahtevajo, da se gremo igrat, prav tako kot mali otroci iz vrtca. Seveda so še ostali navdušeni nad igro »Pojdem v Ameriko«. Ta igra vzge povsod. Spomnim se, da smo jo letos na smučanju na Pohorju lajnali kar naprej od jutra do večera. Čeprav jo že vsi poznamo, jo lajnamo dalje.

No, saj Donačka nima samo enega vrha. Gremo še na druge. Ker imajo vsi samo eno ime, jih njihovi ljubitelji kratko imenujemo samo prvi, drugi in tretji. Naše fante seveda pritegnejo skale, poskušajo se v plezanju. Vsi bi namreč radi bili alpinisti, pa se jih še mleko drži okrog ust.

Vrnemo se na najvišji vrh. Obvezno slikanje za album Gorske straže in že jo ucvremo po stezi skozi gozd k najbližjemu kmetu Polajžarju, da se z njim pomenimo za naš prvomajski tabor, ki bo na njegovem pašniku. Seveda nam gostoljubna družina takoj ugodi. Dekleta se zavrtijo po kuhinji in obed — meso z makaroni — je v trenutku pripravljen.

Vsi smo okrog sklede in kot ena družina jemo iz nje.

Ura je štiri. Odpravimo se po cesti proti naši izhodiščni točki, kjer smo pustili kolesa. Po poti pa delamo načrte za pohode v naš revir. Velik je, nas je malo, toda moramo pokazati, da se znamo znajti.

Večerno sonce se že dotika hribčkov, ko se bližamo našemu staremu Ptiju vsi veseli in zadovoljni. Toda kolesarski izlet ne bi bil »prima«, če se nam na poti ne bi predrla vsaj dvakrat kolesa.

Sicer pa tudi to je prešlo, vrnili smo se srečni v Ptuj in smo se počutili mnogo bolje kot »modna revija« na promenadi. Ljudje so nas ogledovali kot pravo čudo, pa se je le nekdo znašel in dejal: »Saj vidite, to so člani predvojaške. Mi se jim pa smejemo in upamo, da jim bomo lahko kmalu dokazali, da so se hudo zmotili, da imamo take obleke le taborniki.

Maja

PETER KESE

POV RATEK V GORE

Kadar že dolgo nisi bil v objemu gora, te neznana sila vleče tja, kamor si zahajal polovico svojega življenga. Ne morem zapisati in ne povedati, kaj druži človeka z naravo, da si išče utehe v prepadnih stenah lepih, toda skrivnostnih gora. V boju s steno pozabljaš na vse, samo ena misel te spreminja: »Doseči vrh!« in to je tudi nagrada, ki ti jo podari gora. Na to nagrado sem misil tudi tedaj, ko sem bil po dolgem presledku zopet v objemu divje stene. Nisem precenjeval svojih moči, vedel sem, da še nisem dovolj pripravljen za takia dejanja. Nekakšen strah sem občutil pred to sivo zaveso. Toda misel na tovariševou izurjenost me je pomirila.

Ob zadnjem svitu jutranjih zvezd sva obirala zadnje sledove gamsjih stezic, od katerih se je v mislih nadaljevala najina steza preko belih skal in se izgubljala v višinah orlovih gnezd. Preko neba se je potegnila lepa jutranja zarja in izpodrinila po dolinah zadnje ostanke teme.

Že se zasliši pesem kladiva, njemu odgovarja zven klina.

Že sem skoraj na kraju dolžine, z zadnjim naporom iščem oprimek. Na roki občutim nekako obtežitev. Popuščam z roko, teža se veča. Spoznal sem, da sem razmajal na steno prislonjen blok. Po telesu me je sprejetel mraz in misel na tovariša pod menoj. Ob pogledu navzdol vidim samo njegovo glavo, ki je v naslednjem trenutku ne bo več. V trenutku objame oko še dolino tam spodaj, po kateri se vije cesta, kakor ta najina smer. Roka ne vzdrži več, skalovje zagrimi v dolino, sliši se samo grmenje. Naključje je hotelo, da sem obvisel malo niže s precej ranjeno nogo. Mislim samo, kaj je s tovarišem, a njegov klic me zdrami iz te strašne misli. Spet je tu volja in moč po življenu. Ko se snideva, vidiiva, da ima uničeno vrv. Spet se naju poloti grenak občutek, gledava zdaj steno zdaj vrv. Misli obeh so v nadaljnji poti do vrha. Veva, da ni povratka v dolino, najina pot drži samo še navzgor v višine zlatorogovega kraljestva.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Stanko Hribar, Ljubljana	din	450.-
PD Kostanjevica	din	1000.-
Marjan Keršič, Ljubljana	din	200.-
Blažina Aleksander, Izola	din	100.-
S k u p a j :	din	1750.-

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 10. X. 1959	din	6 988 053.-
Zbrano do 8. XI. 1959	din	1 750.-
S k u p a j :	din	6 989 803.-
Izdelava načrtov	din	59 738.-
Stanje sklada dne 8. XI. 1959	din	6 930 065.-

društvene novice

DESETLETNI JUBILEJ PD KRIŽE

Mlado, agilno PD Križ je desetletnico svojega obstaja proslavilo na dosten način. Dne 21. VI. t. l. je izročilo svojemu namenu novo zgrajeno verando koče na Križki gori, dne 28. VI. t. l. zvečer pa se je vršila slavnostna seja društvenih funkcionarjev iz leta 1949 in 1959. Ta večer so posvetili spominu vseh skupnih akcij v korist društva ter aktivizaciji nekdajnih udarnikov, prostovoljnih nosačev in organizatorjev za bodoče društveno delo. Za zaključek pa je društvo dne 12. julija t. l. razvilo društveni prapor, kateremu so kumovali direktor tovarne Peko v Tržiču tov. Ivan Štucin, direktor senatorija na Golniku tov. dr. Tomaz Furlan in direktor Tovarne usnja v Šoštanju tov. Andrej Stegnar. Društveni prapor ima kar 8 spominskih trakov, ki so jih društву v počastitev tega jubileja darovala razna podjetja.

Otvoritev novo zgrajene verande je bila sicer določena že za 14. VI. t. l., vendar je prireditev onemogočilo slabo vreme. Slavnost je zaradi tega odpadla, četudi so prispeti na Križko goro zastopniki PD Tržič, Kranj, Škofja Loka in Medvode. Z gradnjo verande je pričelo društvo že leta 1957, investiralo pa je v njo leta 1957 140 000 din, leta 1958 298 000 din in letos 180 000 din. V teh zneskih pa ni vračunan prenos gradiva in prostovoljno delo članov, kar oboje cenimo prav lahko na okrog 200 000 din. Veranda ima kapacitete za 25 oseb in bo zelo razbremenila mnogo premajhno jedilnico postojanke. V glavnem bo služila za prehodne goste, v sili pa tudi za zasilna ležišča. V postojanki so namestili baterijski radijski aparat, poskrbeli pa so tudi za dnevno časopisje in revije.

Društvo pa se zelo resno bavi tudi z namenom, da bi zgradilo manjši planinski dom na Vetrnem. Če mu bo to uspelo, bo opustilo upravljanje nižinskih gostinskih postojank in se posvetilo izključno delu, ki sodi v delokrog planinskih organizacij.

OTVORITEV NOVE POTI NA KOFCE

Pot se prične na Cimpru in drži kakih 200 m naprej od novega strelšča, nato pa se ves čas rahlo vzpenja po gozdu in se priključi na staro pot pri Završniku. Novi odsek te poti je dolg okrog 2 km in je bila z njo pot na Kofce skrajšana od prejšnje za okrog pol ure. Po novi poti, ki se izogne cesti in prvemu vzponu do Završnika in ki se nato priključi na pot, ki drži iz Čegelš mimo znamenja na Kofce, je torej le še okrog 2 uri normalne hoje.

Novo pot je ob finančni pomoči PZS nadelal markacijski odsek PD Tržič in jo slovesno izročil svojemu namenu dne 7. VI. t. l. Slovesnost se je izvršila pri Završniku ob navzočnosti številnih planincev.

ELEKTRIFIKACIJA DOMA NA MIRNI GORI

V počastitev 40 obletnice KPJ in SKOJ je PD Crnomelj v nedeljo dne 2. avgusta t. l. ob udeležbi številnih planincev in prijateljev prirode, zastopnikov društev in predstavnikov političnih oblasti

PD LJUBLJANA – MATICA. Po že nekako ustanjeni organizacijski obliki se je društveno življenje v pretekli poslovni dobi odražalo in razvijalo v alpinističnem, gospodarskem, gradbenem, mladinskem, markacijskem in propagandnem odseku. Vsi ti odseki so zadovoljivo opravili svoje naloge, ti bolj, drugi manj, novorojenček v teh odsekih je bil vsekakor mladinski odsek, ki se se venomer boril z začetniškim težavami.

Po stanju 31. decembra 1958 je štelo društvo 7589 članov, to je za 604 člane več kot v preteklem letu. V tem številu je zapovedalih tudi 1692 mladincev in 652 pionirjev. Ker je mladina v velikem številu zastopana v društvu, je razumljivo, da je UO prav temu vprašanju posvečal mnogo pozornosti. Zato je tudi društvo že leta 1957 ustanovilo mladinski odsek, ki dolgo ni mogel zaživeti pravega življenja, kajti nešteto je bilo vprašanje, tako organizacijskih kakor tudi finančnih, ki so zavirala pravi razmah tega odseka. Z vztrajnim delom in pomoko UO pa se je odsek že zelo razmahnil in šteje v svojih vrstah že številne člane, med drugimi tudi močne aktive na Vajenski trgovski šoli in na osmiletki v Zg. Šiški. Da bi ta mladina lahko tudi praktično sodelovala pri upravi njihovih planinskih postojank, ji je UO dodelil v upravo in oskrbo kočo na Bogatinskem sedlu, kjer naj bodoči društveni delavci pokažejo svoje organizacijske sposobnosti. Sicer pa je mladinski odsek pokazal zivalno dejavnost. Tekmuje v čast Dneva mladosti, priredil je nekaj kvilitetnih predavanj s predvajanjem barvnih diapozitivov naših planin ter priredil tudi več izletov iz kočice na Bogatinskem sedlu v bližnjo okolico in tja do Krna. V ljubljanski okolici so napravili izlet na Krim z ogledom partizan-



F. Copelandova

ske bolnice in povratkom v Iski Vintgar. Sledili so še izleti v Tamar, na Vršič, na Mrzlico, na Lubnik, na Kum in na Grintovec. Ob zaključku tekmovanja pa na Triglav in zeleno Bohorje. Nekaj jih hodi po planinski transverzali, z dvema ekipama pa so se udeležili pohoda Ob žici okupirane Ljubljane. Lepi uspehi sta v okvirju odseka zasedla tudi skupini fotoamaterjev in dopismenikov v Planinski Vestnik, kjer je bilo objavljeno več njihovih člankov. Drustvo je prepričano, da bo s tako poživljenjem odsek v bočni prav hitro odpadel očitek, da naša mladina ni dovezeta za lepoto planin in da društvo nima podmladka za bodoči vodilni kader. Ko bo odsek premagal se trenutne težave pomanjkanja vodičev, bo njeovo delo prav gotovo tako pestro kakor društva samega.

Alpinistični odsek je svoje lansko delovanje začel s smučarsko šolo v okolici Ljubljane. Šola je bila namenjena vsem članom, tudi starejšim, ker kvaliteta smučanja na sploš-

na slovesen način priključilo svojo planinsko postojanko na električno omrežje. Hkrati je bila izvršena tudi otvoritev elektrifikacije v spodaj ležeci vasi Planini ter otvoritev ceste Planina - Mirna gora. Slovesnost je izpolnil kulturni program, v katerem je nastopil moški oktet iz Črnomelja. Za popoldne je bil določen obisk bližnjih partizanskih postojank. Temu je sledilo ljudsko rajanje.

Priključek doma na Mirni gori na električno omrežje je vsekakor pomemben uspeh PD Črnomelj, ki se je že dolgo bavilo z namenom, da čimprej elektrificira postojanko. Postojanka je s tem mnogo pridobila, z otvoritvijo ceste na Mirno goro pa se bo vsekakor znatno povečal tudi obisk te priljubljene postojanke. PD Črnomelj naše iskrene čestitke!

L. R.

F. COPELANDOVA spada nedvomno med tiste ljubitelje naše domovine, ki imajo največ zaslug za popularizacijo naših pokrajinskih lepot, predvsem pa našega gorskega sveta. Več desetletij je skrbela za to, da bi svojim rojakom približala Slovenijo in s tem še zdaj, kljub visoki starosti 88 let, še ni odnehalo. V Alpine Journalu 1958 je izšla o njej notica, da je brez posebnih težav v tej starosti stopila na Triglav. Lani jo je PZS odlikovala za to njen nesebično delo in s tem potrdila njen pomen za razvoj našega planinstva.

Slika jo prikazuje pred Planinskim domom v Logarski dolini. Logarsko dolino in Okrešelj je ga Copelandova vedno rada obiskovala. Želimo ji, da bi jo tu in drugod po naših gorah še dostikrat srečali, zdravo, neutrudno in korajžno kakor zmerom.

PLANINSKO DRUŠTVO BOHOR — SENOVО je praznovalo svoj veliki dan 23. avgusta 1959.

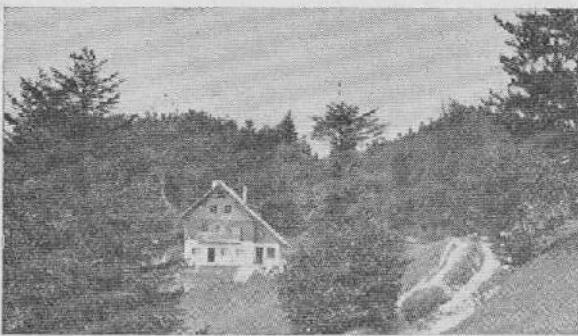
Bralec naše planinske literature je znan, verjetno pa tudi ljubiteljem nižegorskih planin, da je na meji naše ožje gorate domovine te dni praznovalo mlado, a aktivno društvo PD Bohor svoj največji praznik — otvoritev planinske koče na Bohorju.

Koča je postavljena na starih temeljih bivše lovške planinske koče na Bohorju 925 m visoko, po domače povedano na Špic Hribu ali uradno na Plešivcu. Stari lovci, ljubitelji narave, so namreč darovali zemljišče planinskemu društvu (leta 1954) na Senovem.

Pogorje Bohor je jugovzhodni odtenek našega planinskega sveta. Na tem območju so se odigrale velike zgodovinske borbe naših borcev za svobodo. Radovan Gobec je temu pogorju posvetil pesem »Bohor je vstal, Bohor žari...!«

To je zanimiv, planinski svet. Strmin, gozdov, favne, flore v prekrasnih, tihih predelih bohorskega sveta, vsega tega je dovolj v prekrasnih, tihih predelih bohorskega sveta. Ljudje iz Kozjega so že leta 1928 ozioroma 1929 zaorali planinske brazde na naš Bohor.

Nekaj časa je Kozjanska podružnica delovala, potem pa ji je zmanjkalo članstva. Po letu 1937 se je na Senovem ozioroma v Rajhenburgu (sedaj Breštanici) začelo planinstvo naglo širiti. Kozjanska podružnica SPD je bila primorana vključiti se v snujočo se podružnico »Rajhenburg — Bohor«. Podružnica v Rajhenburgu je aktivno delovala vse do okupacije 1941.



Planinska koča na Bohorju

Po osvoboditvi vrsto let planinstvo na tem področju kljub želji prebivalstva ni stopilo na lastne noge. Ni bilo iniciatorjev.

Leta 1953 oziroma 1954 se je zbral krog planinovcev okoli tov. Salmiča, ki je toliko uspel, da je dne 9. aprila 1954 izvedel občni zbor društva. Društvo je po tem ustanovnem zboru životarilo zaradi nedelavnega odbora. Po naslednjem občnem zboru, ko je predsedniško mesto prevzel tov. Javorič, je društvo zaživel. Naslednja leta je društvo lepo uspevalo. V tem obdobju se je društvo v vsakem pogledu zelo utrdilo. Poleg rednih društvenih nalog je uresničilo svojo največjo željo — postaviti kočo na Bohorju pod streho. Prvi društveni praznik je bil dne 18. avgusta 1957, ko je uspelo članstvu in njegovemu aktivnemu odboru kočo na Bohorju za silo zgraditi.

Cas je tekel, društvo je bilo še nadalje prizadetno in s pomočjo ostalih družbenih organizacij je letos v avgustu organiziralo svoj IV. planinski teden. Višek tega tedna je bila otvoritev koče dne 23. avgusta 1959 na obletnico zборa kozjanskih aktivistov in je s tem društvo počastilo 40-letnico KPJ in SKOJ.

Koča na Bohorju (925 m) je bila slavnostno odprta ob izredno veliki udeležbi okoliškega prebivalstva. K postojanki je najboljši dostop iz železniške postaje Brestanica ter od tod z avtobusom do Senovega, od koder je nato do koče dobré dve uri hoda. Pot je prijetna, ne naporna. Da je koča odprta, je zasluga kolektivov Rudnika rjavega premoga Senovo, Elektrarne Brestanica, oblastnih forumov, PZS Slovenije ter ostalih podjetij občine Senovo in obrtnikov tega področja. Dalje je treba dati priznanje najaktivnejšim članom društva Antonu Javoriču, Stanku Lokajnerju, Jerneju Jerebu, Nadi Jelenko, Angeli Lokajner, Ivanu Radiju, Mirku Kostevecu, Kristi Šibila, Lovru Brezniku, Dragu Peternelu, Romanu Sotlerju, Albini Javorič, Pavli Maroh, Elzi Peternel in Tončki Požun.

Koča na Bohorju je torej odprta, pripravljena za redni množični obisk iz bližnjih in daljnih krajev. Odprto je okno v svet slavne bohorske zgodovine iz NOB in v svet bohorskih prirodnih lepot, rudarji iz Senovega pa imajo blizu svojega bivališča planinski oddih.

OTVORITEV PLANINSKE CESTE NA SVESTINO — DOM ŽELEZARNE ŠTORE

Cesta na Svetino so si že davno želeli prebivalci Svetja, Planinice in Mrzle planine. V ta hri-

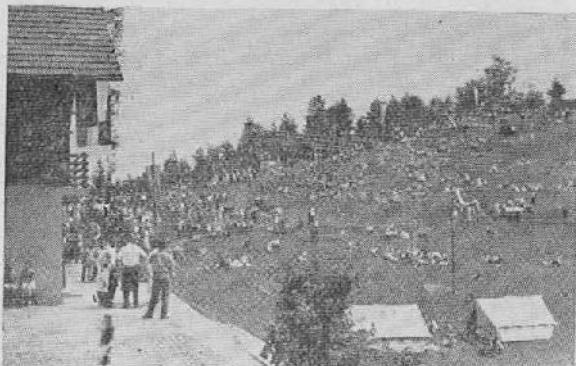
no med alpinisti ni na višini. Udeležili so se alpinistične smučarske ocenjevalne vožnje pod Storžičem, kjer so dosegli II. mesto, organizirali zimski alpinistični tečaj na Korešici, pomladansko in poletno dejavnost pa je usmeril predvsem vzgoji novih članov. V aprilu in maju je imel na Turncu plezalno šolo, za zaključek pa so tečajniki opravili po en plezalni vzpon v krajsih stenah Kamniških Alp. Nekako nadaljevanje plezalne šole je predstavljaj letni plezalni tečaj v Martuljku, ki ga je žal precej motilo deževno vreme. Nekaj članov se je udeležilo tudi plezalnega tečaja PZS v Vratih, več drugih pa istotam alpinističnega tabora. V dneh okoli Novega leta so imeli v Tamarju enotedenski tečaj, namenjen vadbi zimske alpinistike, šoli smučanja in treningu v prenočevanju na prostem. Skupaj so člani tega odseka v pretekli sezoni preplezali 134 plezalnih vzponov. Od prvenstvenih smeri odsek lahko beleži le nedokončane v Sitah, Travniku, Sfingi in Stenarju. Temu so v precejšnji meri kriva velika zaplenost in strogi študijski pogoji. Lansko delovno leto so zaključili še z nekaj zimskimi vzponi, od katerih naj omenimo realizacijo stare zamisli grebenskega prečenja Kamniških planin, ki pa je žal uspela šele pri drugem poizkusu.

Poročilo o delu propagandnega odseka priobčujemo poschej!

Vključno z bivakom pod Skuto je obiskalo vse njihove postojanke 23.098 planincev, to pa samo po vpisnih knjigah, kajti prava številka je vsekakor mnogo višja. V letu 1957 je bil obisk teh postojank za 4832 manjši. Obisk je nazadoval le v Domu na Komni in v Koči na Bogatinskem sediu, v vseh ostalih postojankah pa je narastel. Cistni pribitek vseh postojank brez amortizacije je znašal

konec leta din 3.228.068,-, v letu 1957 din 3.066.290,-. Doščeni čisti pribitek predstavlja 12.5 % doseženega prometa, medtem ko je znašal v letu 1957 13.3 %. Za nošnje je društvo v celoti izdalo din 2.117.000,-, kar pomeni, da pride na vsakih sto dinarjev, vplačanih po obiskovalcu, din 8.2 na nošnjo. V letu 1957 je znašal ta izdatek samo din 7.3 na vplačanih sto dinarjev. Izdatek za nošnjo predstavlja velik problem za nadaljnje oskrbovanje postojank, predvsem visokogorskih, kajti visoka dohodnina, ki jo plačujejo nosači, se ob vsakokratnem povisjanju dohodnine odraža v dvigu cen za to uslužo. Zlasti pa se bo to odražalo v letu 1959, ko je dohodnina povisjana od prvotnih 5.15 in 20 % na 15.20 in 30 %. Društvo je svoje finančno poslovanje zaključilo s pribitkom din 468.785,-, ki deloma rezultira iz podpore, ki mu jo je nudila Ijudska oblast, predvsem pa iz dobrega gospodarjenja s temi in ostalimi sredstvi, za kar gre zaslužna neutrudnemu personalu v njihovih postojankah in skrbnimi društvenimi gospodarjem.

Zelo delaven je bil tudi gradbeni odsek, katerega glavna skrb je bila osredotočena na nadaljevanje del pri povečavi koče pri Triglavskih sedmernik jezerih. Skupna vrednost v preteklem letu opravljenih del je znašala din 5.311.743,-. Ker je društvo v to svrhu prejelo od PZS le posojilo v znesku din 3.000.000,- in ni zadoščalo za dokončanje prizidka v surovem, se je tozadenvno obrnilo na DOZ, ki je na predlog vodilnih organov tega zavoda pokazal veliko razumevanja in mu izjemno dovolil posojilo din 2.000.000,-, za nadaljnja dela pa še din 3.000.000,-, kar je društvo omogočilo delo takoj spomladi, preden je bil na raz-



Otvoritev Koče na Bohorja 23. VIII. 1959

bovski svet so doslej držale le strme poti, po katerih si je volovska vprega upala tovoriti le po par centov in še to je bila težava za živino in voznika. Moderna cesta bi pomenila za gospodarstvo teh odročnih samotnih zaselkov velik napredek in olajšanje, pomenila pa bi veliko tudi za turizem celjskega in širšega področja, saj sta tu pod Tovstom zrasli dve lepi planinski postojanki, Celjska koča in Počitniški dom Železarne Štore.

Pred petimi leti je zato Občinski ljudski odbor Celje začel z gradnjo ceste skozi Vipoto, globoko zarezano grapo pod Grmado, in iz nje v smeri Celjske koče. Cesta je ostala torso, ustavila se je pred prvim večjim objektom, slabe pol ure hoda pod kočo. Dve leti nato se je misel na cesto spet prebudila. Cesta naj bi šla iz Štor, mimo Kompol, Št. Janža in Prožina na Mrzlo planino, odtod pa na Svetje. S pomočjo Gozdno uprave, ki ima tod okoli mnogo dela zaradi bogatih gozdov, ObLO Celje in železarskega kolektiva iz Štor je bila cesta v dobrih dveh letih speljana skoraj do Svetine in do Počitniškega doma Železarne Štore.

1. oktobra se je vršila otvoritev ceste, ne še v vasi, vendar ne daleč od nje. Železarji so namreč naredili do koče kratek odcep in ga zaključili s prostorom za parkiranje. V proslavo 40-letnice KPJ so vključili tudi otvoritev te ceste, saj bo ta pridobitev v resnici mnogo pripomogla k izboljšanju razmer hribovcev in olajšala dostop železarjem, ki si tu tako radi privoščijo oddih.

Iz poročil, ki sta jih ob otvoritvi podala tovariša Andrej Svetek, direktor Železarne Štore, in ing. Lavrič, vodja režijskega odbora za gradnjo ceste, je razvidno, koliko prostovoljnega dela je štersko delavstvo žrtvovalo za to cesto, na tisoče delovnih ur, v vrednosti več milijonov dinarjev. Pri otvoritvi sta bila navzoča tudi podpredsednik ObLO Celje dr. Janez Lovšin in sekretar občinskega komiteja ZKS tov. Cvetko Pelko, dalje zastopniki PD Celje in PD Sentjur, ing. Knez za Gozdno upravo okraja Celje ter veliko število delavcev in nameščencev, ki so delali na cesti.

Gradnja se nadaljuje in bo verjetno že spomladi dosegla tudi Celjsko kočo. Svet, ki bo s to cesto zdaj laže dosegljiv, je malo znan, a vreden, da ga spozna vsak resnični ljubitelj pokrajinskih lepot naše ožje domovine. Relief »Urvalda«, kakor so nekoč Nemci rekli predelu, ki se po njem s



Dom na Jančah

Tovsta razgledavamo, je edinstven. Tod preko je držala tudi pot XIV. divizije, ki je z Buč na Šotli preko Bohorja in Poljan v 8 dneh dosegla Svetino in od tod Štore. V spomin na to legendarno pot je letos PD Celje priredilo 1. maja spominski pohod in pot XIV. divizije markiralo.

V turističnem pogledu pomeni cesta na Svetje začetek nove dobe na ožjem celjskem področju. Še več pa bo cesta pomenila, ko bo zvezana preko Celjske koče z vipotsko. To bo v resnici edinstven hribovsko-planinski cestni circuit.

ZBOR MLADINSKIH ODSEKOV NA CELJSKI KOČI

4. oktobra t. l. so koroški mladinci obiskali celjski mladinski odsek na Celjski koči. Koordinacijski odbor koroških mladinskih odsekov je zastopal tov. Vavh Ernest, PZS tov. prof. Janez Kmet, celjski AO tov. Debeljak in Veninšek, PD Celje pa predsednik tov. Orel in tajnik tov. Božo Greblacher.

Mladinci so se zbrali že v soboto zvečer. Tovariš Ciril Debeljak jim je po večerji predaval o gorah in o plezalnih vzponih, naslednji dan pa se je vršil delovni sestanek na trati pred kočo. Po pozdravu predsednika PD Celje je spregovoril prof. Janez Kmet o problematiki mladinskih odsekov, za njim pa je tov. Vavh poročal, kako so koroška društva razvila mladinske odseke do današnje stopnje. Brez požrtvovalnega vodstva, ki si je zastavilo trden program in poskrbelo za sredstva, ne gre. Društvo, ki hoče imeti mladinski odsek, mora dobiti ljudi, ki radi žrtvujejo svoj prosti čas za to, da mladino popeljejo v hribe. Člani AO pri vodstvu odsekov pomagajo na nevarnejših turah, iz mladinskih odsekov pa že rastejo pripravniki AO. Po poročilu tov. Vavha se je razvil neprišiljen razgovor o teh stvarch, zbor pa se je zaključil s sklepom, da bo PD Celje 24. okt. priredilo mladinski tabor na Golteh.



Proslava 60. letnice postavitve Hausenbichterjeve Koče na Mrzlici (18. IX. 1899 – 27. IX. 1959)

polago nadaljnji kredit PZS. Dalje je bilo izvršenih več obnovitvenih del v Domu na Komni, za kar so porabili din 978 693.– od tega samo din 611 409.– za električno instalacijo, v Kočo pri Savici so investirali din 526 082.–, v Triglavski dom na Kredarici din 562 520.–, v Dom v Kamniški Bistrici pa din 174 059.– Gradbeni odsek je delal kolektivno, po potrebi pa je prosil za sodelovanje tudi druge strokovnjake.

Markacijski odsek je polnoma obnovil zavarovano plezalno pot na Grmado, popravil pešpot na desnem bregu Kamniške Bistrike, markiral vse dostope na Rašico in stolp opremil z vpisno knjigo in štampilko, pred glavno sezono pa v Julijih očistil odpadnega kamnja Tomiškovo pot in Prag ter vrh Triglava.

Postaja GRS je v vseh janskoletnih akcijah rešila življenje 8 planincem in opravila nad deset polzvezdovalnih akcij. Nobeno reševanje ni trajalo več kot dan in pol. Poleg velike požrtvovalnosti reševalcev jim je tako uspešne akcije omogočilo tudi tesno sodelovanje s TNZ, dejstvo, da imajo v svojih vrstah tudi zdravnika-reševalca, s čimer so takorekoc prinesli bolnišnico k ponosrečencu, in pa okolnost, da je doslej nabavljena oprema že znatno povečala varnost reševalcev in ponosrečencev. Veliko je postaja GRS storila tudi za preventivo s članki v časopisu in revijah ter s predavanji po šolah in na postajah LM. Materialno je postajo izdatno podpira Civilna zaščita pri Sekretariatu za notranje zadeve in Komisija za GRS pri PZS, finančno pa SZDL OLO Ljubljana, SZDL ObLo vič, ObLo Bežigrad in Okrajni zavod za socialno zavarovanje.

Z velikim aplavzom je zbor sprejel predlog alpinističnega odsaka, da se bodoči UO pooblasti, da iz

vrst svojega članstva osnuje častno predsedstvo himalajskega odbora in operativni odbor, sestavljen iz gospodarskega in tehničnega dela, ki naj čimpreje omogoči našim alpinistom ekspedicijo v Himalajo. Akcija naj se izvede v sodelovanju s PZS, osredotočeno pa naj bo predvsem na zbiranje sredstev najprej za majhno pripravljalno ekspedicijo v Ande in kasneje za večjo v Himalajo. Bodoči UO je bil hkrati pooblaščen, da iz svojih sredstev dotira v to svrhu kot začetno glavnico din 300 000.-.

PD KOSTANJEVICA NA KRKI. Društveni funkcionarji so podali poročilo za poslovno dobo dveh let, ker zaradi dejstva, da jim ni uspelo sestaviti bilanč ter obračun izgube in dobčeka za leto 1957, niso sklicali občnega zборa v letu 1958. V precej obširnem poročilu je društveni podpredsednik obrazložil težkoče, na katerih je naletelo društvo pri svojem delu, zlasti pa pri upravljanju svoje postojanke na Polomu. Teh je bilo zelo veliko in so vzele odbornikom veliko dragočnega časa. Na občnem zboru leta 1957 je bil izvoljen 7 članski UO, vendar sta pa še pred iztekom mandatne dobe izpadla dva člana, t. j. predsednik in blagajnik. Vodstvo društva je zato prevzel podpredsednik tov. Božo Boršnik, blagajno pa je prevzela mag. phar. Emilia Fon. Društvo je koncem leta vključevalo 150 članov napram 103 članov v letu 1957. Planinski Vestnik nima dosti naročnikov, saj so nanj naročeni le 4 člani. Pionirski krožek šteje 59 članov. Verjetno pa bi bilo to število više, če ne bi že v začetku leta omejnil članstva; vsak učenec je namreč lahko član le dveh krožkov ali društev. Kljub temu društvo pričakuje, da

iz planinske literature

APPALACHIA — Boston, junij 1959, letni zbornik Appalachian Mountain Cluba v Bostonu, ZDA. — Glavni članek se tiče prvenstvenega vzpona Američanov na Gašerbrum I, enega izmed zadnjih osem tisočakov, ki so bili 1958 še »na razpolago« za prvenstvene vzpone. Vrh sta dosegla. A. Kauffmann in P. K. Schöning. V tem članku pripoveduje Kauffmann o tem podvidu Američanov na Hidden Peak ali Cašerbrum I (26 470 č.), ki leži v Pakistanu v srcu Ičdeniškega sistema Baltoro in ga v okolini presega edino K2 in ki v primeri z Nanga Parbatom ni lahka gora. Goro so brez uspeha naskakovali Švicarji 1934 in Francozi 1936.

Denarna sredstva ekspedicije niso bila ravno velika, »borih« 30 000 dolarjev, med tem ko je italijanska za K2 razpolagala z 250 000. Kljub temu pa je bila najmodernejše opremljena in je obsegala tudi kisikove aparate, ki so bili pa uporabljeni samo za zadnji naskok. V Skarduju so najeli 110 kulijev, šest visokogorskih nosačev in 50 kulijev za prenos kuljevske hrane. Postavili so temeljno taborišče v višini 17 000 č. ob stiku lednikov Baltoro in Abruzzi. Po enem tednu poizvedovanj so se odločili za naskok po jugovzhodnem hrbtu. Tri tedne so se ubadali po njem, postavili taborišče III v višini 21 400 č. in se v nasprotju s takto drugih odločili, da jih bo vrh naskakovalo čim manj. Pri tem je odločitev padla za Kauffmanna in Schöninga. Njuno zadnje taborišče je bilo v višini 23 500 č., od koder sta nastopila vzpon na vrh. Samo na tej poti sta uporabljala kisik. Odšla sta ob treh zjutraj in stopila na vrh ob tri četrt na tri. Ostala sta tam eno uro. Pred njima so ležali vrhovi znanih imen: Broad Peak, Gašerbrum II, III in IV, Nanga Parbat in kot najvišji od vseh teh K2. Poleg ameriške, pakanske zastave sta zapičila v vrh tudi francosko v čast predhodnikom Francozom in madžarsko, »ker smo hoteli pokazati, da neki Američani niso pozabili, kaj je madžarski narod poskusil storiti 1956.«

Bilo je na poti nekaj viharjev, a vremenske neprilike v splošnem niso bile neugodne. »Če bi ne bili delali kot sužnji in če ne bi bili uporabljali najmodernejših pripomočkov in čeprav sva uporabljala kisik samo en dan, je že njegova prisotnost pospešila vzpon za teden do deset dni, kar bi lahko pomenilo razliko med uspehom in katastrofo.«

Med drobižem prevzema revija notico londonskih Times, da je po nepalskem zunanjem ministru neki Italijan po imenu Godwin Ciani, ki se je mesec dni ukvarjal z znanstvenimi raziskavanji severno od Katmanduja, trdil, da je videl čudno žival, pet čevaljev visoko, tik pred votlino, kjer je njegova partija bivala. Zjutraj je našel sledove nog, podobne človeškim.

Dr. Pr.

THE AMERICAN ALPINE JOURNAL — New York, 1959. — Revija spada poleg londonskega Alpine Journala med vodeče planinske periodične publikacije, dosegla svojega londonskega vrstnika po vsebini, po opremi, zlasti po fotografijah ga pa prekaša. Prišujoči letni zbornik se seveda peča v prvi vrsti z domačimi gorami v Aljaski, z vrhovi in pokrajinami, ki so nam popolnoma tuje celo po svoji legi in ima tudi nekaj poročil iz Antarktike.

Vodeči članek se peča z ameriškim uspehom na osemčetrtak Gašerbrumu I leta 1958. Pisec je P. K. Schöning, ki je stopil na vrh skupno s A. Kauffmannom, ki je vzpon opisal v Appalachiji. Opisa se v bistvu krijet. Opozoril bi le na to, kako Američani pojmujejo planinstvo, kar je razvidno iz uvodnih avtorjevih besed: »Ta vrh je bil za Američane zadnja šansa za kak prvenstveni vzpon na osemčetrtak, enega izmed zadnjih. Kajti taki vzponi bodo v bodočnosti pričali o planinski delavnosti in sposobnosti različnih dečel sveta.« Avtor rabi dosledno nemški izraz »achttausender« in ta se je vtipotapil v skoraj vsa tozadcvna anglosaška poročila, poleg izrazov »rucksack, edelweiss, bergschlund, abseilen in abseil« in podobnih, tudi v poročilih ljudi, ki nedvomno niso nemškega porekla.

Manj srečno se je končala severno ameriška odprava 1958 v Ande, Cordillera Blanco v Periju. Zdravnika ni imela scboj in je v taborišču I umrl za pljučnico Walt Bailey, dasi so mu tovariši pomagali s penicilinom. Odprava je dosegla nekaj manj važnih vrhov.

Japonci poročajo o svojih uspehih v Himalaji, med njimi profesor Takeo Kuwabara o njihovem prvenstvenem vzponu na Čogoliso (7654 m) leta 1958. Poskusa vojvode Abrškega 1908 in Hermanna Buhla 1957 na ta vrh v Karakorumu nista uspela. Japonska odprava, sestavljena na pobudo akad. alp. kluba v Kiutu junija 1958 je po običajni poti Skardu—Ascole—Concordia (prostor za izhodišča na K2 in druge vrhove tam okoli) z devetimi visoko-gorskimi nosači in 125 kultiji iz zadnjega taborišča 7200 m dosegla vrh z dvema članoma. Vrh je takoj oster, da oba istočasno nista mogla stati na njem. Spotoma so našli pri svojem taborišču IV v višini 6700 m še ostanki Buhlovega šotorja.

In pravda o jetiju, »strašnem snežnem človeku«, v Himalaji teče še kar naprej. Znani himalajec N. G. Dyrenfurth, povsem resen človek, poroča kot udeleženec Stick-Johnsonove odprave za jetjem v Nepalu 1958 naslednje: Tom Stick iz Texasa je spomladi 1957 v višini 12 000 č. med Shojangom in Iswa Kholas odkril nekaj, kar je bilo videti kot sledovi jetija. To ga je privedlo, da je 1958 organiziral večjo odpravo v Nepal z istim ciljem. Ta se je na terenu razdelila v več skupin po dolinah Nepala. Uspeh je bil ta, da jim je izročil domačin nekaj rdečkasto rjavih dlak, ki da jih je našel v neki votlini. Šerpa Da Temba pa je ponoči videl mladega jetija, visokega kakih 4 čevljje, verjetno mladiča, ki je prišel večerjat žabe. Russel je drugo jutro našel njegove sledove. Ang Dawa je odkril duplino, kjer da je jeti delj časa živel, ker je bilo tam mnogo odpadkov in oglodanih ostankov. To je bilo v okolici Namča Bazarja in samostana Thyanbočeja pod Everestom. Na podlagi 350 let starega jetijevega skalpa in skeleta roke v samostanu Pangboč bi se dalo sklepali na možnost dveh tipov jetija. Manjša species živi v himalajskih gozdovih v višini 8000 do 12 000 č. in je visoka 4,5 čevlja ter večja žival, visoka 6—8 č. v višjih legah med naselji in ledenički. Ko so britanski in ruski znanstveniki ogledali jetijevo roko, so ugotovili, da more to biti ključ do jetijevega misterija. Tom Stick ima sedaj na polju zopet novo skupino in pravijo, da so v Pamirju kar štiri skupine na lovu za jetjem. Tekmovanje med obema najmočnejšima narodoma se zdi skoraj brez-

se bodo mladinske vrste še pomnožile. Nejevojlo je pri pionirjih povzročilo dejstvo, ker PZS zaradi društvenih neurejenih finančnih obveznosti ni izročilo članskih znamkic za leto 1958. S prejanjem izletov ima društvo velike težave v glavnem zaradi pomanjkanja prevoznega sredstva do najbliže žel. postaje. Kljub temu so pionirji organizirali skupinski izlet v Podsusied (LRH), kjer so bili zelo toplo sprejeti in so si ogledali kar tri planinske postojanke. S finančno podporo Društva prijateljev mladine pa so izvedli izlet na Libno pri Krškem. Več izletov pa so še izvedli v bližnjo okolico. Propagandni odsek je odposjal nekaj propagandnih člankov v dnevno časopisje, sicer pa v glavnem skrbel za propagando med šolsko mladino. S svojimi skromnimi sredstvi je društvo storilo vse, da gospodarsko okrepi položaj, saj društvo ni bilo deležno one vzajemne denarne podpore, ki bi jo po svojih izrednih krajevih prilikah zasluzilo. Izboljšalo je propagando, navezalo stike med sosednjimi društvami in kraji ter po svojih močeh tudi poskrbelo za udobnejše bivanje v Domu na Polomu. Velike preglavice dela društva knjigovodstvo, zlasti pa sestava bilance. Prav zaradi tega so na obenem zboru tudi predlagali za spojitev PD Konstanjevica na Krki s PD Lisce Videm-Krško, ki naj bi v bodoče skrbelo, da bi bilo knjigovodstvo vedno ažurno. Po bilanci iz leta 1957 naj bi društvo imelo din 117 259 izgube, medtem ko bilanca za leto 1958 izkazuje še dobiček. Izguba oziroma dobiček pa še nista zanesljiva, kajti društveni nadzorni odbor je ugotovil v obeh bilancah številne napake in zato predlagal občnemu zboru sestavo nove bilance za leto 1958, ki naj upošteva računske postavke po svoji realni vrednosti.

sti, kakor tudi vse napake, ki izhajajo iz bilance za leto 1957.

Za društvenega predsednika je bil izvoljen sedanji podpredsednik tov. Božo Boršnik. Zbor je v imenu PZS pozdravil tov. Milan Kristan.

L. R.

POROČILO
PROPAGANDNEGA
ODSEKA PD
LJUBLJANA-MATICA
za delovno dobo 1958/59

Propagandni odsek, gibal društvenega življenja, se je zavedal svojih nalog, ki so predvsem

a) usmerjanje društvenega delovanja k napredku planinstva,

b) razširjanju planinske misli med mladino in med širokimi plasti delovnega ljudstva,

c) pospeševati, povečavati in olajševati obisk gora,

d) z vodstvom ljudi v gore in s kulturno-prosvetnim delovanjem širiti in poglabljati spoznavanje domovine pa tudi tujih gorskih dežel.

Teciličje dela je bilo tudi v tej poslovni dobi na izletništvu in predavateljstvu.

Izletništvo. Od 30 planiranih izletov smo jih razpisali 26, a komaj 17 nam jih je uspelo izpeljati in to se pri najmanjši udeležbi 7 članov, čeprav je bil sklep, da priredimo izlet, če bo najmanj 10 prijavljencev.

Interes za skupinske izlete vsako leto pada. Lani je bila povprečna udeležba na izletu 19 članov, letos pa 18. Razmišljali smo o vzrokih slabe udeležbe, izključujuči pri tem slabe vremenske pogoje za izlet.

Glede cene izleta smo postavili načelo, da izlet ne smejo bremeniti društvene blagajne, stroški za izlet morajo biti kriti s prispevkom izletnikov, a cena prevoza z vlakom ne sme biti

mejno — zaključuje avtor svoje poročilo. — Potem takem so bili uspehi te odprave zelo skopi in je »jetijev misterij« s tem postal še bolj zamotan.

V posebni brošuri kot prilogi priobčuje klub svoje dvanajsto letno poročilo svoje reševalne službe. V njej niso samo našteti in kritično obravnavani posamezni primeri gorskih nesreč v ZD v letu 1958, temveč sumarično vse nesreče od 1947 do 1958. Podana je definicija planinske nesreče, ki da je nesreča, če se pripeti na gorskem terenu ob namenu vzpona ali sestopa. V tem desetletju je bilo od vseh nesreč s smrtnim izdom 38 %, od teh 37 % pri sestopu, 43 % jih je bilo v skalah, 30 % pa v snegu, iz česar sledi, da je več smrtnih nesreč v skalah. V starosti do 19 let je bilo nad 50 % vseh smrtnih ponesečencev, 33 % v starosti 20—24 let. Za naše kraje ti odstotki najbrže ne bodo veljali v celoti, ker poleg zimske turistike pač nimamo doma snežnikov in ledeničkov, ki jih Amerika ima (Aljaska). — Največ nesreč se je zgodilo 1956 (46) in je padlo 1958 na 29.

Dr. Pr.

MOUNTAIN CRAFT, poletna številka 1959, London. O britanski odpravi v Kavkaz leta 1958 je podrobnejše poročalo že londonski Alpine Journal z drugih vidikov, tukaj pa opisuje udeleženec iste odprave George Band v glavnem razmerni v ruskem planinstvu, o takrat izvršenih vzponih na Sin-Tau, Karo in Diš-Tau pa navaja prav na kratko samo tehnične podatke. — Po njegovem leži vodstvo vsega planinstva v SZ v rokah Alpske sekcije zveze za fizkulturno in športne. Ta prieja s sodelovanjem sindikatov alpinijade, gradi in vzdržuje stalna taborišča za trening. Vanj se vpiše letno okrog 6000 planincev, ki prejmejo po končanem treningu znak planinca SZ. Najboljši — okrog 200 — se kvalificirajo kot mojstri športa. Specializirajo se na skupinske vzpone in traverziranja. Na ta način so bile mogoče odprave v Pamir in Tien-Šan (Stalinov vrh, Pobeda i. dr.). Iz razgovorov je pisec posnel, da ne obstoji nobena skrivnost o namenovanem naskoku na Everest s severa iz Tibeta.

Oprema je v primeri z zapadno zaostala. Opisana je bila že v Alpine Journalu in ne bomo tega ponavljali.

Aranžma za pot je napravil londonski Inturist — ruska potovalna agencija — in preden so odšli na pot v Kavkaz, so bili protokolarno določeni vsi pogoji. Med njimi je bila dopuščena popolna svoboda gibanja, kar po mnemu poročevalca »v Rusiji veliko pomeni«. Tam izhajajo vsi vzponi iz centralno ležečih taborišč in je vsako individualno izhodišče izključeno. Ob odhodu mora partija navesti, do kederaj se namenava vrniti in če je 15 minut pred napovedanim časom ni, mora vodja taborišča začeti z iskanjem.

Ruska tehnika obstoji v tem, da so odprave zelo številne, vzponi nekako skupinski, da prebijajo viharje v spalnih vrečah v šotorih za 4 može ob dovolj veliki zalogi hrane in kuriva. Udeleženec nosi 12 do 14 kg tovora. Šotori se postavijo zgodaj med 3. in 4. uro. Kontrolirano vzpenjanje, združeno s skrbjo za varnost, dopušča neizkušenemu plezalcu, da je miren v tako dolgih in nevarnih vzponih, kjer morajo člani partije dobiti zaupanje vsakogar. »To se more bolj prilagati ruski mentaliteti, kajti oni so oboje: Evropejci in Azijati,« trdi pisec.

Z Rusi so se kljub jezikovnim težavam dobro razumeli in kot osebnosti imeli poleg športa in mnogih drugih interesov — izvzemši seveda politiko — mnogo skupnega.

Revija prinaša dalje zgodovino Eigerja, vzponov nanj in nesreč, s preglednimi narisami in fotografijami. — J. C. Reid, učitelj v Nairobiju v Keniji pa opisuje v jedrnatem članku vzpon na Mt. Kenya, najvišji vrh v britanski koloniji ob ekuatorju. Gora je ugasel vulkan in ima dva vrha Batian (17 058 č.) in Nelion (17 022 č.), ki ju ločijo Vrata megle, precej globoka zarezna med njima. Prvi vzpon je bil izvršen na Batian 1899 po Mackinderju z dvema vodnikoma iz Courmayeurja. Potem pa je imela gora mir, dokler nista prišla na Nelion in potem na Batian Wyn Harris in znani Eric Shipton. Do leta 1939 je bilo samo osem vzponov, po vojni pa do upora Mau-Mauov več. Tura spada med srednje težke. Izhodišče zanje je koča Two Tarn (= dve jezeri) Alpine Cluba iz Kenije.

Dr. Pr.

THE SCOTTISH MOUNTAINEERING CLUB JOURNAL, Edinburgh, maj 1959. Britansko-pakistanska odprava je z Mike Banksom in T. W. Patejem 1958 dosegla vrh osemtisočaka Rakapošja v Pakistanu. Banks je obširno poročal v londonskem Mountain Craft (PV 1959, str. 367/68), Patey pa poroča tukaj. Tudi on ponavlja zgodovino neuspehlh vzponov in poskusov, ki jih tu ne bomo ponavljali. Omenili bi le poročilo avstrijsko-nemške odprave pod Rebitschem, ki pravi, da je gora nedostopna od vsake smeri. Ta odprava se je iz podatkov britanske ekspedicije 1956 naučila marsikaj, zlasti da je treba čez Menihovo glavo potegniti 4000 č. dolgo vrh za prehod nosačev. Izmed vseh himalajskih vrhov je tu dopotovanje najlažje in traja iz Gilgita tri dni. Slabo vreme je zadrževalo delo, bilo je pri pozivodovalnih pohodih nekaj plazov, Menihova glava pa ni opravičila svoje slave in je bil prehod čez njo le malo težji od onega čez Tower Ridge v škotskem Triglavu — Ben Newisu.

Odprava iz Edinburgha v Ande 1958, ki o njej poroča W. Wallace, je imela v prvi vrsti namen zdravstvenih raziskovanj. Tem je bilo planinštvo podrejeno. Prebila je večino prvih mesecev v Cordilleri Oriental, ki je zelo malo obiskana. Prišli so tu na Nevado Tullyuto v Peruju. Ko so bila zdravstvena raziskavanja končana, so bili mogoči prvenstveni vzponi na deviške vrhove nad 18 000 č.: Nevado Tunshu, Tatajaco in Tembladero.

Mnogo ekspedicij v Cordillere Peruja trpi za težko gorsko bolezni, ki je znana tam pod imenom soroche. Zdi se, da je to posebno huda oblika gorske bolezni, vendar je odprava ni čutila razen v zelo lahki obliki v višini 12 500 č., ker je bila že aklimatizirana. Preselili so se nato v Cordillero Blanco in tam mislili opraviti prvenstveni vzpon na Nevado San Juan, a so izvedeli, da sta bila na njej 1957 že dva Franca. Prišli so vendarle nanj po drugi smeri. Tudi perujski Triglav-Huascaran je bil nujniv in še osem vrhov. Nosačev niso imeli. Ti da so pač potrebni v Himalaji zaradi velikih razdalj in višje lege snegca, niso pa potrebni v Cordillera Peruja, kjer je dohod kratek. Zato so odprave tja cencisce in privlačnje za mlade planinice.

Sicer pa se revija peča z domačimi škotskimi vrhovi, prinaša pregled različnih vzponov nanje in poročila svojih članov o različnih turah v inozem-

višja od nedeljskega povratnega voznega listka.

Izbira izletnih krajev in vrhov ni bila povsem posrečena. V kraje, kjer vozijo le avtobusi, izleta ni moč organizirati le z rednim avtobusom. Cena vožnje na izrednih avtobusih pa je tako visoka kot pri rednih, a bi ob nezadostni zasedbi avtobusa gotovo bila še višja. Tak izlet je torej glede stroškov dokaj tvegan. V bodoče bo treba misliti na prevoze s kamionmi, ki bodo morali biti za ta namen primerno opremljeni.

Slab odziv za izlete je bil v tiste gorske predele, katerih izhodišča so lahko dosegljiva z vlakom in seveda v Grindovce. Večji interes je vladal za Golico in za Stol, za katera je potrebno dovoljenje za gibanje v obmejnem pasu. Mikavni pa so bili izleti na Dovski Križ in Kukovo Špico, za katere je bilo potrebno vodstvo izkušenega planinca in pa dobro pripravljena organizacija. Tudi za izleta na Porczen in Rattitovec je bilo dokaj zanimanja.

Na proslavi 15. obletnice bojev na Sutjeski je bilo naše društvo častno zastopano z 18 člani, ki so prehodili pota partizanskih poходov čez planine Treskavica in Zelengora, povzpeli so se na Maglič, Vetrenjak in Treskavac, obiskali pragozd in slap Perućice ter se druge lepe predele bosenskih gora ter prisostvovali tudi proslavi sami.

Morda je bila tudi organizacija tega ali one izletna skupka in premaio podprtia z ustrezno propagando. Program izletov smo objavili za daljšo dobo vnaprej, objavili smo program izletov v časopisu, sproti informirali članstvo z noticami v časopisih in izlete propagirali še posebej v turistični oddaji naše RTV. Lahko bi rekli, da je bilo propagande za izlete dovolj.

Prijetno je objeknilo, ko so se naših izletov udeležili

tudi člani planin. društva "Poštar" in s tem so nopravili že prve korake k meddržavnemu sodelovanju ljubljanskih planinskih društev.

Vsekakor bo moral propagandni odsek v bodoče razmisli, katere izlete bo organiziral in juk, da bo obisk čimvečji in da bodo doseženi namen izletov. Sicer moramo čim bolj veselje in ljubezen do obiskovanja gorskega sveta, gojiti družabnost in nuditi razvedrilo v naravi, s kulturnim vodstvom pa pokazati na posebnosti, na znamenitosti in na lepoto v naravi.

Imeli smo namen osnovati skupino vodnikov, ki bi imela posebne naloge in bi delovala po posebnem pravilniku, ki bi ga bilo treba še sestaviti. Doslej še nismo uspeli pridobiti za ta odsek primerne tovarisce, a bomo poskusili še z onimi, ki so prehodili našo planinsko transverzalo in ki so tudi sicer v gorah zelo aktivni. Ta odsek je našemu društvu potreben, kajti organizacija izletov v gore spada med eno prvih propagandnih nalog našega društva.

Predavateljstvo. V 18 mesecih od zadnjega občnega zbora smo priredili 21 predavanj, ki jih je obiskalo 4812 oseb. Povprečna udeležba na enem predavanju je bila 229 oseb.

Ustregli smo obiskovalcem naših predavanj in smo med planinska predavanja uvrstili tudi potopisna predavanja. Vendar ni vsako predavanje zadovoljilo poslušalcev in bi bilo morda koristno, če bi katero izmed predavanj opustili. Na obisku so trpeila prav zaradi tega nekatera izredno lepa predavanja. Videli smo, da bomo morali pri bodočem sestavljanju programa predavanj paziti tako na vsebinu predavanja kot na to,

stvu. Iz njih je razvidno, da hodi večina njih še vedno v švicarske in avstrijske Alpe. Dr. Pr.

HELENA US, GEOLOGIJA IN MINERALOGIJA, DZS 1958, strani 250.

V knjigi, ki je pred nami, najde bralec zgoščeno osnovno znanje o geologiji in mineralogiji.

V uvodu obravnavata avtorica geologijo in mineralogijo kot vedi, njune naloge, povezavo z drugimi vedenji, zgodovino razvoja, pomen in metoda dela. Na kraju poglavja je potreben popravek, da imamo v Beogradu Zvezni geološki zavod, ne pa Glavni geološki zavod.

V drugem poglavju najdemo osnovne pojme iz mineraloge in petrografe. Tu se opisuje sestav in zgradba ter nastanek rudnin in mineralov. Tu najdemo še osnove kristalografije, vede o kristalih in njihovi zgradbi, načine in pomen rentgenskega preiskavanja mineralov, fizikalne, kemične, optične in druge lastnosti rudnin.

V tretjem poglavju se obravnavata splošna ali dinamska geologija. Tu se seznanimo z magmatskim delovanjem in vulkani, pojavi v zvezi z vulkanizmom, kot so fumarole, močete, terme in toplice, gejziri itd. Seznanimo se s plutonizmom in magmo, magmatskimi kameninami in rudninami. Sledi opis rudnin pneumatolitskega in hidrotermalnega nastanka ter njihovih rudišč. Med temi podrobnejce opiše našo Idrijo. V nadaljevanju se seznanjamamo z eksogenim delovanje — preperevanjem, klimatskimi področji, denudacijo in delovanjem tekoče vode, erozijo in plazovi ter na kraju še z delovanjem morja, morski sedimenti, jezeri in delovanjem ledu. Sledimo slikovitemu opisovanju delovanja vetra in organizmov na zemeljski površini, nastajanju koralnega apnenca in drugi usedlin. Širše poglavje je posvečena podtalni vodi in njenem delovanju.

V nadaljevanju spoznavamo, kako nastajajo kamenine organskega izvora, ki gore — premog in nafta. Spoznavamo usedline in metamorfne kamenine ter osnove tektonike, kjer se seznanjamamo z orogenezo, potresi in gibanji, itd.

V četrtem poglavju sledimo zanimivi razlagi o zgradbi zemlje, v naslednjem, petem oddelku pa knjiga obravnavata zgodovinsko geologijo ali stratigrafijo. Tu spoznavamo fosile in kako so nastali, geološke ekle in kako določamo starost usedlin. Dodana je pregledna tabela geoloških dob. Končno napravimo sprchod preko vse geološke zgodovine. Tu spoznamo najrazličnejše in najznačilnejše življenje v posameznih dobah, klimo in kamenine, razširjenost morja in kopna. Spoznamo razvoj sesalcev, polodenitiv in na kraju pojav in razvoj človeka ter najznačilnejše najdbe iz teh doh.

Zadnje poglavje obsega kratek pregled geološke zgradbe Jugoslavije.

Knjigo pozivljajo številne fotografije in risbe. Dodano so še štiri celotranske barvne priloge.

Knjiga z originalno razporeditvijo snovi je v lepem tisku in je pisana zelo zanimivo. Postala je potrebna zamenjava sedaj že nekoliko zastarelega in v slovenščino prevedenega Tučanovega učbenika. Da pa je to prva povočna domaća izdaja učbenika geologije, pa ni treba poudarjati. Knjigo bo vzel v roke rad vsak ljubitelj narave in planinca, ki si hoče na lahek način pridobiti vsaj osnove geologije.

D. N.

PLEZALNA ČELADA je danes že skoraj običajen rekvizit. Pred nekaj leti smo pisali o nje iznajditelju Paulu Hüblu, ki se je od 1. 1937 ukvarjal z njo. Takrat je mislil na duraluminij. V vojni ta material ni bil prost, zato je ideja zaspala do l. 1953. Hübel je tedaj izdelal aluminijasto čelado, ker se iz duraluminija nekateri deli niso mogli izdelati, vendar se ta material ni obnesel. Hübel je priskočil na pomoč dr. R. Hechtlu z gumijastim vložkom. Čelada je ščitila glavo pred 15 gramskim kamencem, če bi ta padel iz višine 70 m na 30 mm² površine na čeladi. L. 1954 je dr. Hechtel pisal Hüblu, da je alu-čelada vendarle koristna, da pa bi bil vesel drugačnega materiala. To so pa že imele firme, ki skrbe za varovalne čelade motociklistom, in sicer iz umetne mase, dobljene s kondenzacijo in drugimi prijemi moderne kemije.

Tako so prišli do umetne snovi Ultrramid B. Proizvedla jo je tvornica anilina in sode v Ludwigs-hafenu. Ultrramid B je policaprolactam, nekaj, kar je blizu perlona. Ima take lastnosti, da so vzbudile pozornost P. Hübla. Dal ga je preizkusiti na visoki tehnični šoli v Stuttgartu in l. 1955 je tvornica Schüler izdelala prvo planinsko čelado. Najmočnejši udarci s kladivom se je niso prijeli, pa tudi PKW, ki je vozil čez njo, se ni vdala. Kmalu je našla pot v inozemstvo. Plezalcu s čelado se danes nobeden več ne smeje. Ni pa rečeno, da bo teh čelad vedno dovolj na trgu, kajti povpraševanje po njih ni toliko, da bi se splačala velika proizvodnja. Zato so se že pojavili v Nemčiji glasovi, naj se za artikel pozanima vojska in z njim opremi alpske čete. Diemberger pa predlaga, naj bi čelada imela še majhen ščitnik za tilnik, ob straneh bi je bilo lahko več, spredaj bi naj majhen ščitnik varoval še oči in nos. Problem je seveda, kako naj se vse to uresniči. Čim manjši bo polmer krivine pri čeladi, tem močnejša bo. Celada ne sme biti velika, ne večja, kot je sedanja, predvsem mora dobro sedeti.

V JOHNSBACHU, ljubeznivi avstrijski vasici pod Gesäuse, so na pokopališču odkrili skupni spomenik 215 plezalcem, ki so od 1. 1865 do 1958 bili pokopani na tem množičnem pokopališču žrtv Gesäusa. Pobudo za spomenik je dal l. 1950 dr. Erwin Mehl, organizacijo je prevzel ÖAK, velike zasluge ima za to tudi znateni dr. Karel Prusik.

BRUNO DETASSIS je zdaj redkobesedni oskrbnik koče Brentei. Rodil se je v Trientu l. 1910 v revni družini. Se zelo mlad je postal gorski vodnik, vendar po potrebi, če mu je zmanjkalo denarja. Ima za seboj preko 100 prvenstvenih smeri, med njimi več VI (severovzhodno steno Crozzer di Brenta, severovzhodno Brenta alta, jugovzhodno Croz dell'Altissimo), vse pa se odlikujejo po izbranih težavah. Vendar ni plezal samo v Brenti, ki jo ima pred nosom, pozna vse Dolomite, plezal pa je tudi v Kaiserju. L. 1937 je bil v Lauperjeve smeri v Eigerju na ogledih za severno steno. Z njim je bil Pirovano. Tega je potegnil plaz, vendar ga je Detassis obdržal in ga ranjenega privlekel do koče Mittellegi. Detassis je danes lastnik penziona v

da so barvasti diapositivi na višini.

Med kulturno-prosvečno dejavnostjo planinskega društva bi morali uvrstiti še razne poučne izlete, ekskurzije, sprehode, kot n. pr. nekoliko obiskov botaničnega vrta, parkov, gozdov, zoološkega vrta, prirodoslovnih zbirk, narodopisnega muzeja, muzeja NOB, umetniških galerij in podobno. Takšne dejavnosti doslej v našem društvu še ni bilo, a upamo, da bi se našel organizator, ki bi tudi takšno dejavnost vpeljal v naše društveno življenje, zlasti v mladinskem odseku.

Dopisništvo, to je pisanje člankov za časopise, radio, Planinski Vestnik je nezadostno in sploh ni organizirano v našem društvu. Zato tudi nimamo točnega pregleda o vseh članekih, ki so med letom izšli in ki so jih napisali naši člani. Casopisnim uredništvom »Slovenski Poročevalci«, »Ljudska Pravica«, »TT«, »Tovariš« in drugim, ki so objavljali planinske članke in naše prispevke, smo za njihovo razumevanje hvalčni in prosimo, da tudi planinstvu dajo nekoliko več prostora.

Tudi naša radijska postaja je oddajala vrsto planinskih poročil in je imela posebno oddajo »Po slovenski transverzali«, ki je vzbujala mnogo zanimivih komentarjev. Hvalčni smo uredništvu pri radiu za to oddajo, pa tudi obema avtorjem, ki nočeta biti imenovana.

Turistično oddajo smo svedeča izkoristili in smo v njej propagirali izlete našega društva, posebno pa obisk Komne in Triglavskih jezer v letnem in zimskem času.

V proračun za leto 1959 smo stavili tudi znesek, ki bi bil potreben za izdajo letnega informativnega blitvena članstvu. V tem blitvenu naj bi vsaj enkrat na leto malo pred občnim zborom sporočili članstvu podrob-

neje vse o našem delu in tako bi poleg ostalega osljasali in pospešili potek občnega zabora.

Na vremensko hišico, ki je v našem mestu potrebna in ki je bila pred vojno v »Zvezdi« kot kraj rednih sestankov najbolj aktivnih planincev, nismo pozabili. Kolikor smo zvedeli, bo SAP-Turist-biro dal potrebita sredstva za postavitev te hišice pred palačo Zadružne zveze, instrumentarij pa bi priskrbel Meteorološki zavod.

Izšel je prospekt za Komno. Redakcijo prospekta je imel propagandni odsek, medtem ko se je za finančna sredstva za prostek in za eksploatacijo te-tega pobrrial gospodarski odsek, ki je v ta namen zbral oglase za posebni vložek k prosteku. Žal smo prostek izdali – vsaj vložke v slovenskem, srbohrvaškem, italijanskem, nemškem in angleškem jeziku – v premajhni nakladbi – skupaj 6000 izvodov. Ker mu manjka grafikon v prosteku navedenih smučarskih tur, je potrebna izdelava orientacijskih tabel v Domu na Komni. Takšne table naj bi postavili tudi v zavetišču pri Savici in v Koči pri Triglavskih jezerih.

Meddruštveno sodelovanje ljubljanskih planinskih društev. Pobudo za pozivitev meddrusvenstvenega planinskega sodelovanja tudi v Ljubljani je dal propagandni odsek že lani, a te ideje ni mogel realizirati zaradi ovir, ki so tedaj nastale. Zamišljena sta bila dva sestanka v Kamniški Bistrici, združena z izletom na Staničev vrh in na Kompoloto. Na teh sestankih naj bi najprej propagandisti v imenu društev ugotovili potrebo po takšnem sodelovanju in potem na drugem sestanku pa naj bi odbor niki društev napravili skle-

Madonna di Campiglio, od 1. 1948 pa je oskrbnik koče Brentei. L. 1956 je s svojim bratom s smučmi izvršil turo od Julijskih Alp do Mt. Blanca, l. 1957 vodil italijansko ekspedicijo na Cerro Grande v Patagoniji ter se poskusil s Cerro Torre.

PRIRODOPIS ALPSKEGA ČLOVEKA — planinka, ki ga je pri nas med obema vojnoma populariziral v Planinskem Vestniku in kasneje v svojih Zbranih spisih Janko Mlakar, je letos v februarski številki Bergkamerada povzel dokaj znani nemški planinski pisatelj Hermann Kornacher. Članek je ilustriral dr. Julius Macon. Vrste planincev po latinusu takole označuje: Homo alpinus turisticus — planinski turist. Pseudo-homo rusticus alpinus — hribovec (pri tej vrsti loči še podvrste, župnika in kuharico; homo capitalis caplanus, ultramontanus, virgo immaculata parochialis); Pseudohomo Hubertus antinigrarius — lovec; Pseudohomo quasi asinus — nosač; Pseudohomo nigritus — tihotapec; Pseudohomo Cripto Hubertus — divji lovec; Pseudohomo Vampyr — oskrbnik; Pseudohomo mentor callidissimus — vodnik. Stvari ne bi zapisali, če ne bi bil tako očiten velikanski razloček med Mlakarjem in Kornacherjem. V dobro Mlakarju seveda. Njegov humor je bil neizčrpen, a zato nič manj dragocen.

ŠTIRI MESECE ZAPORA je dobil spremjevalec neke planinke iz Lüdenscheida zaradi zločina zoper življenjsko varnost. Spremjevalec je doma iz München. Dekle je zdrsnilo v ledeniško razpoko in zmernilo, ker spremjevalec ni imel opreme, s katero bi jo odel. Avstrijska sodišča v teh obsodbah prvačijo.

BAVARSKA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA je od 1. 1945 prinesla z gora 20 000 ponesrečencov, od tega 750 mrtvih. Prvo pomoč je nudila v 60 000 primerih. To pove samo to, da hodi v gore zelo veliko ljudi in med njimi mnogo lahkomisljenih in neizurjenih. Veliko krivide lahko pripisemo tehnizaciji v gorah, saj je skrajšala pot do sten, omogočila izredno hitro premagovanje višin, onemogočila počasno aklimatizacijo, to pa povzroča gorsko bolezen, srčne motnje in krvavitve v možganih. Žičnice nad 3000 m (Mt. Blanc) so znamenje človeške nezmrnosti, lov za rekordi in profitti.

PET UR UMETNEGA DIHANJA in drugih sredstev za življenje je vrnilo v življenje študentko Mario Mylius. V Grossarlalu je 300 m široki kložasti plaz pobral 17 dunajskih študentov. Večino so rešili, štiri niso mogli obuditi. Gornji primer potrjuje staro navodilo, da je pri oživljavanju ponesrečencev v plazovih potrebna vztrajnost in spet vztrajnost. Kdor pozna reševanje iz plazov, pa ve, na kakšno preizkušnjo je ravno postavljena vztrajnost.

18 000 ŠILINGOV takse so morali plačati Avstriji za pravico do vzpona na Dhaulagiri. Ekspedicija pa je stala 100 000 mark. To ni veliko, če posmislimo, da je Italijane stal Kč 1 000 000 mark.

PLAZOVI delajo nczmanjšane skrbi gorski reševalcem. Prof. Wastl Mariner trdi, da bi bilo možno od 100 zasutih rešiti vsaj 10, če bodo reševalci zarces izurjeni. Izredno važna je brzina reševanja. Če dve uri in pol po plazu ponesrečenca še nismo našli, je

malor verjetnosti, da ga bomo rešili. V zadnjih letih opažajo reševalci, da se ponesrečenci, posebno mladi ljudje, ne znajdejo v primeru plazu: nobeden ne odpne stremen na smučah, nobeden ne odvrže smučarskih palic. Avstrijski reševalci bodo začeli izdajati poseben bilten, ki bo opozarjal mladino na te stvari.

LEDENIK FEDČENKO v Pamiru, na Strehi sveta, se vsako leto skrajša za 9 m. Nekoč je meril 144 km v daljavo, nove meritve pa mu dajejo samo 70 km dolžine. Sovjetski znanstveniki delajo nove karte za Pamir, ker stare ne ustrezajo več dejanskemu stanju.

PREDOR POD MONT BLANCOM bo odprt 1. 1961. Povezal bo Chamonix in Entrèves pri Courmayeu. Iz Pariza v Rim bo potem vožnja z avtom za 450 km krajska. Pomemben pa bo tudi za alpiniste, saj bo omogočil prekoračenje alpskega grebena v območju Mt. Blanca v dveh dneh. Ko sta Heckmair in Köllensperger zaradi neurja 4 dni ždela v Pointe Walker, so morali reševalci 200 km z avtom preko Malega Sv. Bernarda, da bi jima prišli na pomoč. Ko bo tekel predor, bo ta 200 km dolga pot skrajšana na 12 km. Bo pa drag. Taksa za osebo bo znala 12 mark. Toliko stane tudi vožnja z žičnico na Aig. du Midi.

GREBEN WETTERSTEINA od Barbara-Hütte do Mittenwalda so od 15. do 21. februarja 1959 preplezali člani AV sekcijs Oberland (Albrecht, Buncsack, Jordan, Obster, Wels in Wolf). V to grebensko plezanje so vključili Zugspitze (Jubiläumsgrat), Schneefernerkopf, Hochwarner, Schüsselkarspitze, Leutascher, Partenkirchner, Dreitorspitze, Meilerhütte, Musterstein, Wetterwand in Wetterspitzen. Pri tem prečenju so posnemali sovjetske alpiniste, posluševali so se vnaprej pripravljenih depojev, v katerih so dobili hrano in druge potrebštine.

V KARAKORUMU sta se l. 1959 podali angleška in nemška ekspedicija. Angleško ekspedicijo vodi dr. Keith Norbuston, star 33 let, zdravnik. Bil je dvakrat na Antarktiki in pri poskusu na 7950 m visoki Distaghil-Sar (v skupini Batura v Karakorumu). Njegovi sodelavci so: John Edwards, 28 let stari glaciolog, z izkušnjami na Grönlandiji; Dick Knight, 25 let stari alpinist, ima za seboj velike grebanske ture v Zahodnih Alpah — Peutereyski greben, Grandes Jorasses, greben Hirondelles; Harry Stephesson, Knightov plezalni tovarš.

V nemški ekspediciji sta Albert Hirschlichler, 33 let star, ima za seboj tudi severno steno Eigerja, in Martin Günnel, geograf. Nemci niso dobili dovoljenja za skupino Batura, češ da je preblizu SZ, Tibeta in Afganistana, Angležem pa se dovolilnica glasi tudi na to skupino po mili volji. Nemci se vedno vprašujejo, zakaj tako.

Salzburski plezalci so šli l. 1959 v Hoggar sredi Sahare. Med njimi je tudi Marcus Schmuck, ki je l. 1958 z Buhlom, Diembergerjem in Winterstellerjem prišel na Broad Peak. Marca so se odpeljali z V W-Kombi v Palermo, odtod z ladjo v Tunis. Kako gre to lahko — kakor da jim je svet na razpolago. Cilj potovanja: nekaj novih smeri v pogorju, kjer so bili že večkrat Francuzi in tudi Italijani.

PRIVATNA NEMŠKA EKSPEDICIJA V HINDUKUŠ je novost posebne vrste. Gre za Almo in

pe. Odborniki plan. društva »Univerza« in »Poštar« v zadnjem času se najmajšega plan. društva »Rašica« so poudarjali, da bi bilo potrebno sklicati tak meddržveni sestanek in so prepustili iniciativno za to našemu društvu. Tak sestanek — prvi — smo sklicali za sredo 18. marca. Sklep tega sestanka bomo objavili posebej.

Medrepubliško planinsko sodelovanje, osnovano na Lisci 19. maja 1957, med našim društvom in planinskim društvom »Zagreb«, je dobitlo po sklepih obeh odborov na Risnjaku na Dan republike 1958 konkretno oblike. Medsebojno si že pomagamo pri organizaciji predavanj, a bomo organizirali vrsto izletov za članstvo obeh društev.

Namen tega medrepubliškega sodelovanja je, da bi se tovariške vezi ob skupnem delovanju planinskih društev obeh republik še bolj okrepile in razširile na planinice tudi drugih društev in republik; nadalje, da bi se široko množice planincev medsebojno spoznavale in živele v prijetnih odnosih ob medsebojnem spoštovanju.

Iz vsega navedenega, pa tudi iz podrobnih poročil o izletih in predavanjih je razvidno izvršeno delo, razvidno pa je tudi to, kar bo še treba izvesti. Zaradi obsežnosti dela propagandnega odseka je potrebno, da se v tem odseku izvrši reorganizacija in delo odseka pravilno opredeli ter oceni. Reorganizacijo propagandnega odseka v ideoološko-propagandni del in v gospodarsko-propagandni del bo treba nujno izvršiti, povezano z opredelitvijo delovnih področij, kompetenc, dolžnosti in odgovornosti poedinih funkcionarjev društvenega upravnega aparata (sekretariata). Pri tej reorganizaciji bo treba vsekakor upoštevati, da propagandni odsek ni organizacijsko telo samo za sebe,

ampak je to telo v tesni povezavi z ostalimi odseki, kot so alpinistični, mladinski, smučarski, fotografiski, dopisniški itd. v pogledu napredka planinstva zlasti med mladino in zaradi divljanja kulturno просветне ravni. Pri reorganizaciji in pri izdelavi poslovnika pa je treba jemati v obzir še to, da ima propagandni odsek še drugo naloge: podpirati mora gospodarsko dejavnost društva s komercialno propagando za obisk gorskih postojank in gora na sploh.

Ljubljana, 15. III. 1959
Slavko Peršič

SKUPNA IZJAVA O VLEM POLJU. Na skupnem sestanku predstavnikov Komisije za telesno kulturo pri IS LRS, Planinske zveze Slovenije, Gorenjske turistične poduzeze in predstavnikov občin Kranja, Jesenice in Bohinja ter predstavnika komisije za smučarske centre pri zvezni komisiji za telesno kulturo, ki ga je sklical in vadil predstavnik OLO Kranj, so obravnavali lokacijo za visokogorski zimskošportni center, ki jo išče zvezna komisija za telesno kulturo, da bi zgradila potrebne objekte in naprave.

Pogoji za center: zgodnjina in pozna snežna odeja, možnost trasiranja sodobnih prog za vse tri smučarske discipline (za teke, za skoke do 30 m in 75 m, za smuk z višinsko razliko 800 m in dolžino 3000 m), ugodne in klimatske razmere in možnost, da bi zgradili dom z vsemi potrebnimi napravami. Zato so se vsi navzoči zedinili, da bo sklep, ki so ga sprejeli, obvezen za vse organizacije in ustanove, ki jih zastopajo:

Navzoči se strinjajo s predlogom SZS in zvezne komisije za zimskošportni center, da je najbolj primerno področje za ta cen-

Haralda Biller, katerima sta se pridružila še Stöckinger in Vogel. Zadnji trije imajo za seboj težje ture v Vzhodnih in Zahodnih Alpah, pa tudi Alma Biller ni brez njih, Harald pa je bil l. 1954 v Nepalu. Da bi videli več sveta so šli V W-Kombi skozi Avstrijo, Jugoslavijo, Grčijo, Turčijo in Perzijo v Afganski Kabul. Stroški 4000 mark na osobo, stroški za V W-Kombi vključeni. Podporo so dobili od AV sekcijs v Nürnbergu in Bayerland, podprt jih je tudi glavni odbor DAV, največ pa privatniki. Cilj: Hinduš in to vzhodno od prelaza Bamian (3650 m), kjer se vzdiguje Tirič — Mir (Norvežani l. 1950). Hinduš je prav malo raziskan.

ŽENSKA EKSPEDICIJA NA ČO-OJU (8153 m) je pred realizacijo. Pogumna in podjetna Claude Kogan iz Nizze si je vtepla v glavo, da bo ponovila vzpon, ki so ga brez posebnih težav izvedli l. 1954 Avstrijci dr. Herbert Tichy, Sepp Jöchler in šerpe Pasang Dava, Lama in baje l. 1958 tudi neka indijska naveza. Claude Koganova je že bila v tem svetu in je s Švicarjem R. Lambertom dosegla višino 7650 m. Njene tovarišice v tej ženski himalaški navzci so: Angležinja Dorothy Gravin, gospodynja in mati dveh otrok; Ellen Healey, poročena l. 1956 je že bila v Himalaji; Loulou Boulez iz Ženeve, doslej najuspešnejša alpinistinja, ki ima za seboj Pointe Walker v Grandes Jorasses in je bila že v Andih. Belgijka Claudine van der Straten iz Bruxelles je tudi bila že v Andih; dr. Colette La Bret, Francozinja, in še Jeanne Franco, žena znanega Jeana Franco, ki je prvi pristopil na Makalu. Poleg teh bodo še na Čo-Oju tudi dve hčerki Norkaya Tensinga in ena njegova nečakinja. Izkušenj torej ne manjka, vsaj večini med temi ne. Vendar — ekspedicija se je končala tragično.

DR. MIHA POTOČNIK, zastopnik GRS v IKAR (Internacionalne komisije za reševanje v gorah), je v stuttgartskem listu »Berg-Echo« v februarju 1959 napisal o naši GRS informativen članek, ki je zdobil veliko pozornost v planinskih krogih po svetu.

Dr. Max Oechslin, urednik švicarske revije »die Alpen«, je priobčil članek v ekscerptu. Ko navaja sredstva GRS, vzklika: Ce bi mogel SAC računati s takimi sredstvi, bi tudi uvedel gratis reševalno službo. Z januarjem 1959 so uvedli v SAC zavarovanje za primer nesreče.

NOV IZUM za samoreševanje iz ledeniških razpok sta prispevala gorski vodnik Ad. Jüsy in W. Marti. Izum poenostavlja samoreševanje s Prusikovim vozлом: na vrv, po kateri plezamo, vpncemo dva jeklena »prijema« (izumitelja sta dala napravi ime po sebi »Jumar«), dve jekleni stremeni, v katere plezalec vtika noge, z rokami pa ju izmenično brez težav poteguje navzgor. Teža obeh stremen znaša 500 g, lahko se nosita v navadnem žepu. Stremeni se lahko vpneta na konopljeno ali nylonsko vrv, suho ali mokro, premera 7–14 mm. Stremi vzdrži težo 300 kg, varnost pa je preračunana na 450 kg, torej petkratna. Do obtežitve 100 kg ne puščajo »prijemi« na vrvi nobene sledi, ker prijemajo z okroglimi zobmi. Pri poskusih so jih sunkovito obteževali z 240 kg, pa jih je vrv vzdržala brez pomembne škode. »Jumar« pa ni uporaben samo za samoreševanje in reševanje iz ledeniških razpok, marveč tudi za težke prečnice in težka mesta za drugega v navezi, posebno če pride do slabega vre-

mena, do večjih zamud, do ranitve. Jekleni stremeni prihranita čas in moč. Obneseta se v marsikaterem plezalskem manevru, ki je bil doslej zamenjen in naporen, pri plezanju z dvema vrvema pa omogočata, da si plezalec, ki stoji v Prusikovih zankah, popolnoma osvobodi roke.

VSAK SEDMI ŠVICAR ima motorno vozilo. (Švica ima 5 205 000 prebivalcev, motornih vozil 725 600.) Turizem prinaša letno Svici 1210 milijonov šv. frankov. Zanimivo je, da so v Švici izvedli standardno razmejitev gorskega področja od dolinskega. Švica ima 3100 občin. Od teh jih je gorskih 766, delno pa 518. 1816 občin pa leži v dolini. Gorsko področje obsega $\frac{2}{3}$ dežele, vendar samo 32 % obdelovalnega sveta. V tem predelu živi 700 000 ljudi, 15 % vsega prebivalstva. 85 % prebivalcev živi torej zunaj gorskega področja. Ena tretjina vseh posestev v gorskem področju je malih posestev. Švicarji se toliko ukvarjajo s tem vprašanjem zato, da bi ne izgubili teh 32 % obdelovalne površine, ki je za prehrano Švice vendarle pomembna. Zato premisljajo, kako bi na teh malih posestvih uvedli umno, napredno živinorejo in ustvarili učinkovito proizvodnjo mleka in sira.

116 ŽIČNIC IN VZPENJAČ je bilo konec 1. 1958 samo v Alpah na nemškem državnem ozemlju, ki ni veliko. Avstrija pa stoji po številu žičnic in drugih takih naprav takoj za Italijo. 40 velikih žičnic prepelje v Avstriji 8 milijonov gostov. Poleg tega imajo še 77 odprtih in 286 vlečnih liftov. Švica pa ima v obratu 400 takih velikih in malih naprav. Januarja 1959 pa je bilo tu vloženih 28 prošenj za gradnjo novih žičnic. Turizem tu eksploatira gore z veleindustrijskimi metodami.

ZARADI NESREČE V PLAZU so v Švici zaprli voditelja smuškega tečaja, ker je vodil svoje tečajnike po svežem snegu, ne pa po smučišču. Utrgal se je plaz, mu pobral vseh 9 tečajnikov, od katerih so samo tri rešili, 6 pa jih je v plazu zmrznilo. Ker je bilo v vremenski napovedi za tisti dan rečeno, da preti huda nevarnost plazov, in ker je podobno strokovno poročilo prišlo tisti dan tudi iz Instituta za raziskovanje plazov na Weissfluhjochu, so se oblasti odločile, da smuški učitelj po zakonu odgovarja za življjenje mladih smučarjev.

SOVJETSKI ALPINISTI kot organizacija so prijavili svojo prošnjo za vstop v UIAA. Francoska planinska zveza (FFM) podpira to prošnjo, medtem ko se iz Švice oglaša oster ugovor v smislu agresivnega antikomunizma. Ne privič Urednik revije »die Alpen« se vprašuje: »Ali smemo pozabiti, da je v SZ vse »državno«? Ali je potrebno obremenjevati UIAA (Mednarodno zvezo planinskih združenj), ki temelji na svobodnjaških tradicijah, s članstvom sovjetskih ljudi? Internacionarnost UIAA ne bo nič utrpela, če teh ljudi ne bo v njej. S statutom SAC (Švicarskega alpskega kluba) njihove ideje nimajo ničesar skupnega.« — Kakšna intoleranca vnetega zagovornika svobode in svobodnjaške tradicije!

DISTAGHIL SAR (7885 m) je vrh v pakistanskem Karakorumu. L. 1957 ga je skušala doseči, pa je prispeval samo do 7100 m. Zdaj so na poti tja anglo-italijanska ekspedicija (Gregory - Ghiglione), znani ženevski himalajci pod vodstvom Raymunda

ter Triglavsko pogorje z ojko lokacijo na Velem polju.

Da bi mogli dokončno spoznati pomen te lokacije, je potrebno proučiti tudi okolico.

Predstavniki omenjenih organizacij mentijo, da je potrebno ta center obravnavati tudi s turističnih vidikov. Zato je potrebno proučiti dostop do tega centra z največjo možno kapaciteto.

Smučarska zveze Slovenije naj ob pomoči Komisije za telesno kulturo pri IS LRS oskrbi vso potreben dokumentacijo.

V letošnjem zimskem sezoni je potrebno dokončati skalikalnico na Velem polju in kar najbolj razmazhniti dejavnost na tem področju.

Udeleženci sestanka so bili tudi soglasni v oceni, da za današnje razmere zadostuje v državi en zvezni visokogorski smučarski center, in sicer — kot je dočeno — na Velem polju.

OTVORITEV PLANINSKEGA DOMA NA JANČAH (794 m). V nedeljo, 11. X. t. i. je bil na slovesen način izročen svojemu namenu planinski dom na Jančah, ki ga je zgradil PD Litija-Smartno.

Tega velikega planinskega praznika so se udeležili streljini planinci, med tem pa tudi delegacija PZS pod vodstvom podpredsednika tov. Toneta Bučerja, tov. Milan Berčič, republiški poslanec zборa proizvajalcev, tov. Leopold Maček, predsednik Ob LO Polje, tov. Stane Pungerčar, predsednik Ob LO Litija, tov. Janez Pirnat, podpredsednik Ob LO Ljubljana, tov. Tone Kopravnikar, direktor Predstavništva v Litiji in predsednik Turističnega društva v Litiji itd.

Zbrane planince in predstavnike oblasti ter organizacij je pozdravil domači društveni predsednik tov. Marjan Oblak, ki je podal tudi kratki historiat gradnje tega doma. Za njim je govoril podpredsednik PZS

tov. Tone Bučer, ki je nato s simbolično izročitvijo ključa družvenemu gospodarju tov. Feriju Tičarju tudi izvršil uradno otvoritev doma in povabil vse navzoče planince, da si ga ogledajo. Predstavnika PZS je se posebej pozdravila v svoji sredini tričlanska ekipa pionirjev-planincev v narodni noši in mu izročila šopek rdečih nageljnov. Sodelovala sta tudi litijijski pevski zbor in godba na pihala, ki sta razigrane planince zabavala se celo po poldne. Od PZS in pevskega zbora je prejelo društvo v znak priznanja lepo spominsko darilo.

PD Litija-Smartno je že leta 1951 pričelo misliti na gradnjo te postojanke in tudi že pripravilo idejni načrt, ki pa je bil zaradi preobsežnosti zavrnjen. Napravili so potem nov načrt in leta 1955 pričeli z gradnjo. Tega leta so bili gočovi temelji, v letu 1958 pa so z gradnjo že toliko napredovali, da so lahko pričeli z zasilnim obratovanjem. Doslej so vložili v gradnjo din 6 500 000., medtem ko znaša njegova današnja vrednost 16 000 000 din. Razliko v vrednosti predstavlja prostovoljno delo članov tega planinskega aktivista, razni prostovoljni prispevki v gradivu in brezplačna dela obrtnikov. Po vsem gotova je že moderna jedilnica v velikosti 8,5 × 2,05 m z 78 sedeži, dve stranski gostinski sobi (ena od teh v podprtici za tako imenovane »nočne« goste), kuhinja z električnim hladilnikom in 7 tujskih sob, v katerih pa je treba samo se položiti parket, ki je že pripravljen. Sobe bojo imele po dve do štiri postelje in bodo do zime gotove. Dalje je že gotovo v podprtici skupno ležišče za 15 oseb. V celioti bo kapaciteta postojanke 40 ležišč. Na razpolago sta tudi že dve kleti, končana pa so tudi že vsa kanalizacij-

Lamberta. Z njim gre žena Annette, dalje Claude Asper, Marcel Bize, Italo Gamboni, Mario Grossi, Charles Jacquet in dr. Rober Marty in André Kern. Večina jih je šla v Pakistan z ladjo, Lambert in Kern pa z Pakistan International Airline.

MEDNARODNA GLACIOLOŠKA EKSPEDICIJA deluje na Grönlandiji že od 1. 1957 in bo tu ostala še 1. 1960. — Glaciologji preiskujejo ledeno ploskev v Inlandsisu. Ni še znano, kako je nastala in kdaj, ali se veča ali se manjša. Dalje proučujejo količino padavin, akumulacijo in metamorfozo, premikanje snežnikov in deformacijo, kristalografiske značilnosti in kemične spremembe. Raziskavanja se vrše v višini 300 m pri mrazu -12°C in se poslužujejo polarnega dne, ki traja tri mesece na 900 km dolgem pasu od zahodne obale (zaliv Disko) do vzhodne (fjord Ross). Švicarskim glaciologom je pripadel osrednji del. Stroške zanje bodo krili: akademski planinski klub Zürich, Švicarska ustanova za raziskovanje gora in Švicarska družba za prirodne vede.

ZA AOSTO se boji inšpektor za spomeniško varstvo, potem ko bo promet v Aosti zaradi montblanškega predora narašel. Boji se, da bo Val d'Aosta izgubila svoj sedanji značaj, ker se bo vedno bolj zazidavala. Spomeniško varstvo se zavzema za to, da bi bilo gradenj čim manj, tiste pa, ki so neizogibne, naj bodo pa po svoji arhitekturi take, da razodevajo občutek za dosedjanje podobno pokrajine in za človeka v njej v smislu idej angleškega arhitekta Georges Stapledon. Ta poudarja ozko, včasih skrivnostno zvezo med duhovno kulturo pokrajine in značajem njenih tal. Osebnost človeka in osebnost pokrajine sta si podobni, imata skupne poteze regionalnih tal. Te poteze izgube svojo avtentičnost, če zanje nimamo občutka, človek in pokrajina se lahko depersonalizira.

STENO VSEH STEN, imenuje George Livanos severozapadno steno Civette. Najmanjša nezgoda v njej se lahko razvije v katastrofo, je dejal o njej Fritz Kasperek. Visoka je 1200 m, široka več kilometrov, ena najveličastnejših sten v Evropi, smer Comici — Benedetti pa je verjetno najdaljša »šestica«, saj jo je 80 raztežajev večji del po težavnosti VI, V in kvečjemu še IV, nekaj pa jih je tudi po današnjih ocenitvah VI+. Georges Livanos jo je ponovil in govoril o njej ves čas v superlativih.

JEAN COUZY je bil po smrti imenovan za viteza častne legije. V dekreту za to odlikovanje piše, da je bil Couzy eden največjih alpinistov na svetu, zgledna osebnost po svojih moralnih in umskih sposobnostih.

FFCC je kratica za Fédération Française de Camping et de Caravaning, ki obstoji 20 let. Danes ima 200 sekcijs in 335 000 članov — campistov.

SMUŠKE TURE s pomočjo žičnic ali celo helikopterja so po mnenju Françoza Fillola samo karikature pravega smučanja. Kdor je kdaj užil celodnevno smuško turo, bi mu utegnil pritrditi. Pri nas sicer stvar še ni vroča.

GORSKA ŽELEZNICA iz Chamonixa v Montenvers je lani praznovala 50-letnico. Že 1. 1892 je nek inženir vložil prošnjo za koncesijo gorske železnice iz Chamonixa na Mer de Glace. Chamoniski vodniki

pa so bili proti temu, saj je 300 ljudi živilo od nošnje. Utemeljevali so to s tem, da turisti prihajajo v Chamonix zato, da se sprehodijo, ne pa, da se vozijo z gorsko železnicico, Angleži da ne bodo več hodili v Chamonix, če bo stekla železnica v Montenvers. Da je treba ohraniti gore v njihovi prvobitnosti, ki je temeljna turistična vrednota! Toda kljub tem ugovorom, ki so sami na sebi ute-meljeni, je bila koncesija l. 1893 dana, l. 1906 so se dela začela in l. 1908 so bila končana. Oddalek orožnikov je bil ves čas na straži, da je ščitil ljudi in oprezoval proti saboterjem. L. 1954 je bila železnica elektrificirana. L. 1909 je bilo 23 740 potnikov, l. 1957 pa nad 500 000. L. 1958 so na Montenversu začeli graditi veliko restavracijo — snack bar — z veliko razgledno teraso.

20 000 ALPINISTOV se vsako leto v SZ povzpne na vrhove od 3500 do 7500 m, ne samo na Kavkazu, marveč tudi v daljnih gorah Pamirja in Tien-Šana. Tako poroča sovjetska revija »Etudes Soviétiques«.

AMERIŠKA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA je l. 1957 zabeležila 17 smrtnih nesreč pri 57 pri-merih nesreč. L. 1956 je intervenirala služba 46-krat, smrtnih nesreč je bilo 10. Najčešči vzroki nesreč: V 30 % je prišlo do padca pri plezanju, v 20 % je bila kriva krušljivost, na snegu pa je zdrsnilo v smrt 20 % ponesečencev.

ANGLEŽI NA KAVKAZU. L. 1958 je sir John Hunt dobil dovoljenje od SZ, da obišče Kavkaz. Z njim je šlo devet angleških alpinistov. Potovanje lahko stejemo med znamenja, ki obetajo znosnejše odnose med Vzhodom in Zahodom. Nanj so Angleži začeli misliti še l. 1956, ko je v Alpine Clubu pre-daval znani sovjetski alpinist Evgenij Beleckij. Ta je povedal, da ima Zvezni komisariat za športa tudi alpinistično sekcijo, ki organizira ekspedicije, alpi-nijke in taborjenja, v katerih se uri v plezjanju in hoji po gorah do 6000 gornikov hkrati. Sredstva za to dajejo sindikati. V SZ imajo kakih 200 izvrenih alpinistov z naslovom »mojster športa«. Med njimi so tudi taki kot Igor Solodnev, prvi violinist Bolšoj teatra, Aleksandrov, geodet, rektor leningrajske univerze. Alpinizem imenujejo »šolo hrabrosti«. Plezajo v navezah po 6 do 8 mož. L. 1935 je bilo na Elbrusu (5680 m) naenkrat 500 članov sovhoza Kabarda. Znane so njihove dolge traverze: Ivan Galustov je prečil 15 vrhov okoli ledeniškega bazena Bezinghi. Tura je trajala 31 dni, vse dni so bivakirali v višini 4000—5000 m. Najvidnejši alpinist je bil Evgenij Abalakov, človeški »dinamo«, ki se je smrtno po-nesrečil, pa ne v gorah. Angleži so se v Moskvi srečali z njegovim bratom Vitalijem, masivnim, mo-čnim človekom, »plešastim kot jajce«, z rokami pokritimi z brazgotinami od ozeblin. Potrjujejo, da nameravajo Rusi l. 1959 začeti s pripravami in ogledi za vzpon na Everest, vzeli pa bodo s seboj tudi Kitajce.

O svojem bivanju na Kavkazu so z Rusi napisali uradni protokol, dobili od njih vso možno po-moč, imeli popolnoma proste roke, za svojo varnost v gorah pa so odgovarjali sami. To je bil za Angleže privilegij, kajti individualnega plezanja v SZ ne poznojajo in ne dovoljujejo. Pri njih vsaka naveza prijaviti svoj vzpon in čas, kdaj bo načrt izvršila.

ska, vodovodna in elektri-fikacijska dela. Do spomla-di namerava društvo tudi urediti kopalinico. Prihodnje leto bodo — seveda če bodo pritekala denarna sredstva, tako kot si želijo — dokončali še nedograjen trakt, ki bo imel v pri-zemlju garaže za tri osebne avtomobile, na vrhu pa na-mernavo zgraditi še dve do tri tujške sobe, sušilnico ter shrambo za smuči. Društvo za to potrebuje še okrog 4 000 000 din. Računajo, da bo potem dom pri vloženih 15 500 000 din predstavljal vrednost 25 000 000 din.

Priznati je treba, da so planinci iz Litije in Smartna vložili v ta dom ogromno osebnega truda, ti več, drugi manj in da se bodo morali še zelo truditi, da bodo zbrali potrebna sred-stva za popolno dograditev doma. Imen najmarijivejših ne navajamo, ker bi jih bilo preveč, menimo pa, da se jim bomo za njihov trud in požrtvovalno delo naj-lepše oddožili, če bomo čim večkrat obiskali ta prijetni planinski dom, ki je zelo mikaven tudi pozimi, ker razpolaga z idealno smuko v neposredni bližini Ljubljane.

Na Janču drži nešteto markiranih planinskih poti. Iz Jevnice prideš že v 1.15. uri, iz Laz v 1.45. uri, iz Zaleta v 2.30. uri, iz Litije v 3. urah, iz Besnice (avto-bus Litija-Besnica-Ljubljana) z vsemi motornimi vo-zili razen avtobusa, 5 km, peš pa v 1. uri, od avto-busne postaje v Trebelje-vem preko Prežganja pa tudi v eni uri.

L. R.

O NASI TRANSVERZALI je izšel v Hannoveru januarja 1959 daljši članek (Mit-tellungen der Sektion Han-nover des DAV). Zamisel take poti pozdravlja in na-vaja njeno izredno popu-larnost. Doslej je bilo prodanih čez 3000 transverzalnih knjižic in čez 80 značk. Transverzalo »delajo« tudi inozemci, kakor je razvidno iz članka.

OB OTVORITVI NOVEGA
PLANINSKEGA DOMA KO-
KRSKEGA ODREDA NA
KALISCU

2. VIII. 1959 je PD Kranj odprlo eno najlepših planinskih postojank na slovenski zemlji. Predsednik društva tov. Klojčnik je imel ob otvoritvi lep nagovor, iz katerega povzemamo naslednje:

Danes uresničuje naše društvo pred 60 leti izraženo zamisel, zgraditi pod Storžičem planinsko postojanko.

Stevilni obiskovalci žudovite Zaplate in ponosnega Storžiča so nam po zadnjem vojnem dali novo pobudo za gradnjo postojanke na kranjski strani Storžiča. Zastavili smo pred 10 leti. Nadeli smo poti, sekali les in kopali temelje. Ze v drugem letu se je ustavilo, ker ni bilo sredstev. Pred dveimi leti smo se znova lotili dela. V to gradnjo smo vložili vsa razpoložljiva lastna sredstva in venomer znova je grozilo, da jih bo zmajalo.

Pri nadelavi potov, sekjanju in spravljanju lesa, kopanju temeljev, zlasti pa pri prenašanju raznega gradbenega materiala je bilo v tem času opravljenih gotovo preko 25 000 delovnih ur in niso med nami redki planinci, ki so opravili po nekoliko sto in tudi tisoč ur.

Samo v letošnjem letu je pri prenosih sodelovalo več krov 1300 mladićev in pristnikov JLA. Dijaki, vajenci, brigadirji iz Suhe in vojaki iz Kršč so opravili nad 10 000 udarniških ur.

Vrednost stavbe presega, z udarniškim delom vred, deset milijonov, vendar bo potreben še dober milijon, da bo povsem gotova. Treba je še dograditi in opremiti sobe v nadstropjih, zato današnja delovna zmaga še ni popolna, najbrž pa bo vse gotovo že v avgustu.

Po spremenjenem prvotnem načrtu ing. Prihode bo v Domu v šestih sobah in

če se povratek zamudi le za 15 minut, vodja tabora že vzdigne na noge reševalno ekipo.

Angleži so se tem »militarističnim metodam« najprej posmihali, pravi Georges Band, znani angleški himalajec. Čim bolj pa so spoznavali Kavkaz, tem bolje so se jim zdele dobre in primerne za okoliščine, v katerih se te ture delajo.

V Kavkazu je precej drugače kot v Alpah. Vrhovi so večji del blizu in nad 5000 m, noči so bolj mrzle. Zavetišč ni, so le permanentni tabori v višini 2000 m. Višina smeri je večji del 2000 m, v Alpah se s temi lahko merijo po dolžini samo Pointe Walker, Eiger in Brenva. Dalje v Kavkazu ni lahko uiti, če pride do sprememb vремena. Ture so take, da mora naveza najmanj 5 dni prebiti zunaj tabora, dva bivaka pri vzponu, enega pri sesaju. Če pa nastopi slabo vreme, in to je na Kavkazu pogosto, mora naveza prebiti tudi trikrat takliko.

Ruska tehnika pri tem je ta, da se ob nevihti ustavijo, zakopljejo, po nevihti pa vzpon nadaljujejo. Zato vedno nosijo s seboj šotor za 4 osebe, spalno vrečo, veliko živeža in gorivo. Vsak nosi najmanj 15 kg tovora, zato počasi napredujejo. Ob treh, štirih popoldne že razpno šotore, da si počitek podaljšajo. Na ta način lahko vzdrže napore prečnic, ture, ki trajajo 2 do 3 tedne.

Rusi so se posebno заниmali za angleško opremo. Njihova je močno obrabljena in težja od angleške. Lahkih kovin in plastičnega materiala še ne uporabljajo. Čevlje imajo okovane z okovi, podobnimi nekdaj Tricouni (za nas je bilo to idealno nakovanje pred 25 leti) iz mehkega jekla, ki dobro prijema, pa se tudi hitro izrabi, zato jih plezalci po vsaki turi brusijo. Imajo s seboj veliko železja. Vponke so starodenne, klini dobrimi, vendar ne iz specialnih jekel, zato težki. Za ledeniške ture so izvrstno opremljeni, medtem ko se v tehničnem plezanju ne morejo meriti z zahodno Evropo. Ledni klini so valjasti in imajo šestorokotno glavo. Na cepinah imajo šesterokotno luknjo, s katero lahko »odvijejo« zabitne kline v nekaj sekundah. Dereze imajo spredaj dva krajsa zoba za vzpenjanje po velikih strminah. Cepin je krakek, skoraj cepin kombiniran s kladivom, in ima zanko. Angleži so se pobahali, da nikoli ne izpuste cepina, tudi če nima zanke. Ali zarečenega kruha se veliko pojde: na prvi večji turi je Anglež izgubil cepin.

Njihova najvišja težavnostna lestvica (imajo jih od IA—VB) je enaka evropski »zelo težavno«, včasih tudi »skrajno težavno« (V, VI), ne po tehničnih zahtevah, pač pa po dolžini ture, po naporih in posebnih okoliščinah.

Plezalnih vodičev nimajo, pač pa so dali Angležem na razpolago vse beležke, črtježe in vse druge podatke. So nekako v takem položaju, kot so bili alpinisti v zahodni Evropi okoli l. 1900. Vsi vrhovi so doseženi, je pa celo vrsta sten, stebrov in grebenov še nedotaknjenih.

Poklicnih vodnikov v SZ seveda ni, vendar so Angleži naleteli v taboru »Spartaka« na tri Georgijce, ki so opravljali delo, podobno vodniškemu. Tu torej ni razločka med profesionalci in amaterji. Vsak mojster tega športa lahko dobi dopust za julij in avgust, tu dela ture s sebi enakimi, če pa ni vremena zato, pa vodi začetnike na lažje ture.

Angleži so si izbrali Užbo in ledeniški cirk Bezinghi. Deset dni so bili v taboru Spartaka v dolini Adyl-Su severno od Užbe. Naredili so nekaj tur za trening, nato pa hoteli prečiti Užbo, slabo vreme pa jih je zadržalo. Bivakirali so v Užbi, po nevihti pa so se vrnilji. Okoli Užbe je mnogo lepih smeri IV.—V. stopnje. Užba sama, Pik Sirovsky, Škelda, Četin Tau.

Po 10 dneh so se s kamionom odpeljali v Bezinghi. S tovornimi živinčeti so jim prtljago spravili v vznožje ledenika Miširgi, severno od Dych-Taua. Tu sta bila dva ruska tabora, eden Akademije znanosti, drug pa je nosil ime »Trud«. Tu je najsenzacionalnejši gorski svet Kavkaza. Ledeni stena Bezinghija je visoka 2000 m in dolga 6000 m. Angleži so se povzpeli po smeri Schwarzgruber v severni steni Jangi Taua in po severnem grebenu Škare. Uspel pa jim je tudi prvenstveni vzpon na vzhodni vrh Dych-Taua z juga. Hodili so sami ali pa v družbi z Rusi. Čeprav je šlo z jezikom težko, so se ves čas dobro razumeli (ali pa prav zato?). Kot ljudje so bili drug drugemu bližu, pravi George Band, v pogledih na šport in na druge stvari so se ujemali, politiko pa so pustili ob strani. Angleži so občudovali ruski entuziazem in vnemo, s katerim se posvečajo gorništvu. Band končuje svoje poročilo z upanjem, da bodo tudi Rusi prišli plezat v Anglijo. »To pa bo zanje kura počitka.«

ANGLEŠKE TURE NA KAVKAZU I. 1958 so naslednje: Jangi Tau (5051 m), plezali so 15. do 19. julija John Hunt, Brasher, Blackshaw in R. Jones. Ruska ocena 4 B. Rabili so štiri bivake iz baze na Miširgi. Dych Tau je visok 3198 m. Na zahodni vrh sta prišla George Band in M. Harris 22.—26. julija. Na vrhu sta imela nov sneg. Ruska ocena 5 A ali 5 B. Po Vallotovem vodiču bi bila skrajno težavnna smer zaradi dolžine (—VI, VI). Sestopila sta po prečnici (5 A) na zapadni vrh in nato po severnem grebenu (4 A). Bivakirala sta štirikrat. Začela sta 23. julija ob 8. uri, vrh sta dosegla 25. julija ob 10. uri, po 22 urah efektivnega plezanja. Nekako sredi smeri sta premagala poč V, V+ in A₂ (štirje klini in strema), iz poči pa sta prišla v kamine V in IV, po tej napeti plezariji pa sta bivakirala. Večina raztežajev se je sukala od IV—V, torej eksponirano, napeto plezanje, brez izbiranja. Smer je prisojna. Škara (5201 m) je kavkaški vrh, ki so ga 1. 1920 obiskali Avstrijci. Kot drugi je l. 1948 stopil nanj V. Abalakov in njegova naveza. Tretji so bili Angleži 15.—20. julija 1958 George Band, D. Bull, M. Harris in A. Kucovsky. Smer je kopna in ledena, po ruski oceni 5 A. Angleži so bivakirali: prvič v višini 3200 m, drugič in tretjič v višini 4000 m in 5000 m, na severovzhodnem grebenu (4 A). Po Vallotovi oceni je smer V. IV, uporaba klinov nujna.

RÉNÉ DESMAISON je v opisu svojega zadnjega plezanja z Jeanom Couzyjem posvetil nekaj prisrčnih besed svojemu velikemu spletalecu. Ko sta se po vzponu preko Pointe Marguerite v Grandes Jorasses na ledeniku razvezala, sta bila »neskončno srečna«. »Nikoli si ne bi mogel misliti«, pravi Desmaison, »da se bo najina naveza končala na tisti ledeniški moreni. Pred menoj se vrste spominki. Dru, Olan, Aiguille Noire, Dolomiti, kolikor draga kup-

skupni spalnici 40 ležišč, v jedilnici in na terasi pa je prostora za skoro 100 ljudi. Tekoča voda in butanska razsvetljava pa uvrščata dom med sodobne planinske postojanke.

Pomoč smo prejeli le od PZS v letih 1948/49 500 000 din in letos od ObLO in OLO po 600 000 din skupno torej 1 700 000 din.

Ko smo dobili bežen, skorajda že zgodbovinski vpogled v nastanek doma, ne morem mimo vseh tistih, katerim gre naša zahvala za doseženi uspeh: Brezar, Herlec, Jelen, Krpan, Pavlič, Prinčič, Reja in drugi so pred desetimi leti delali pri pripravljalnih delih. Pred dvemi leti smo vodstvo gradbenega odbora povrili tov. Stanetu Mrharju, ki nas pa je zaradi preseitve žal zapustil, za njim pa je prevzel tov. Stane Likar. Za ta uspeh imajo največ zaslug: Jože Pavlič, Stane Likar tudi kot tiki finansier, Tone Seljak in Ciril Hudovernik. Pomagali so še mnogi drugi, zlasti še naš društveni finančnik tov. Padjera, ki je s pravo virtuoznostjo oskrboval graditelje s sredstvi. Vsi so žrtvali po 100 in 100 ur brez vsakršne oškodnine za žrtvovanji čas. Danes jim vračamo z našim priznanjem, da so ustvarili planinski skupnosti in družbi objekt, na katerega smo lahko ponosni.

Pod nami se stekajo in krizajo kurirske poti iz časov NOB, pod nami je bil ustanovljen II. bataljon Kokrskega odreda, pod nami so grobovi padlih borcev in okrog nas so se bili boji, zato smo v počastitev vseh dali domu ime po Kokrskem odredu.

V čast in priznanje si štejemo, da je današnja slovesnost uvrščena v oficielni program občinskega praznika občine Kranj in da je pokroviteljstvo prezel sam predsednik Adi Puhar. Kranjski planinci tov. predsedniku mnogo dolgujemo. Lansko leto nam je prav on omogočil postavitev Koče ob Žičnici na

Krvavcu, ki je prav tako 2. avgusta bila izročena svojemu namenu – letos pa nam je pomagal, da smo pred dnevi lahko pričeli z dozidavo Doma na Krvavcu. Upam, da bomo v program prihodnjega občinskega praznika – 2. avgusta 1960 – lahko uvrstili še tretji zaporedni uspeh – otvoritev adaptiranega in povečanega Doma na Krvavcu.

Zelim, da bi novi Dom postal zatočišče vsem tistim planincem, ki ljubijo naravo in tiki gorski svet, ki ne trgajo cvetja in plaže divjadi, tistim, ki po gorah nultilijo in po kočah ne pisančujejo – in vsem tistim, ki bodo prihajali na Zaplato in Storžič.

Po govoru predsednika tov. Franja Klojčnika je spregovoril predsednik OBLO Kranj tov. Aci Puhar najprej o planinstvu in njegovem pomenu za družbo, za izgradnjo socializma. Nato je pohvalil delo PD Kranj in uteviljil naslov ponosnega Doma na Kališu z naslednjimi besedami:

»To kočo otvarjamo prav v dnevh občinskega praznika ob 18. obletnici naše vstaje. Ker bo ta koča nosila naslov Dom Kokrskega odreda, smo dolžni, da se nekoliko ozremo v preteklost. Prav tu pod pobočjem Storžiča so 1. 1941 naši zatočišče prvi kranjski partizani. 28. junija 1941 pa je tu preko na Poljanu počela prva puška. Od tega danes dalje v Storžiču nikdar ni bilo več mirno. Vsa leta so tukaj pokale puške, vsa leta so tukaj padale žrtve. Na planinah Javornik, Poljane, Konjščica, Dobrča in tu pod Storžičem so stali šotori naših partizanov. V teh letih, ko so tu padale žrtve, ko so se požigali planinski domovi in planšarske staje, se je v pobočjih teh gora formirala naša vojska.

Ze v začetku aprila 1942 je glavni štab narodno osvobodilne vojske Slovenije

Ijcnih zmag. Ni mogoče pozabiti dni, ko sva skupaj šla za istim idealom in se v ledu in skali zdaj vesila zdaj trpela v naporih. Kaj sva iskala v teh stenah in grebenih? Tveganje? Ne, Jean ni bil eden tistih, njegova previdnost je bila legendarna, njegovo izvrstnost in uspešnost so vsi občudovali, spoštovali pa so ga tudi razne prevroče glave. Jean ni imel rad nekoristnega tveganja, vse je pretehal, vsak problem natančno analiziral in znal obrniti, če je varnost terjala. V višinah je morda prej iskal čistost duha, veselje nad svetom, na katere ni madca? Ni se boril zoper goro, niti proti sebi, saj so ga napor plezanja vedno veselili. Mikalo ga je tisto duševno stanje, ki se rodil iz premagovanja težav, iz boja z njimi. Prijateljstvo in spomin nanj sta neugonobljiva.«

POINTE MARGUERITE je Jean Couzy plezal 5. in 6. avg. 1958 Smer je izredno težavna (večji del IV in V). Prvih 500 m je deloma kopna deloma ledna tura, zgornji del je kopen. Težave so goste v zgornjem delu. Rabila sta za 800 m 35 klinov, 15 ur čistega plezanja.

POINTE ADOLPHE REY (3535 m) ima izredno lep, nažagan vzhodni greben. 15. sept. 1958 sta ga preplezala Robert Guillaume in Lionel Terray. Ocenje V+, sprva prosto plezanje, nekoliko lažje kot Rebufatova smer v Aiguille du Midi, toda daljša. Ker je pristop izredno lahek, smer pa tehnično zanimiva, bo verjetno postala klasična.

ISOLÉE (4114 m) ima na južni strani od lani izredno mikavno speljano smer. Naredila sta jo Švicarja M. Bize in F. Zbinden 31. julija in 1. avgusta. To je zračna, direktna smer po južnem razu, tehnična po težavnosti V A 1, A 2 in V+. Raz je visok 450 m in nudi lepe priložnosti plezalcem, ki imajo radi »artificiel«, to je serijo plezalskih prípomočkov, previse, strehe, napelost prve vrste.

DIRETTISSIMO v Veliki Cini (2999 m), ki so jo od 6. do 10. julija 1958 ob pozornosti največjih plezalcev sedanje dobe izpeljali štirje Nemci (Brandler, Hasse, Lehne in Löwe), so doslej ponovili Holzer in Cesare Maestri (15.–17. julija 1958), Jean Couzy in Réné Desmaison (28. in 30. julija 1958), Hugo Weber in Albin Schelbert (1. in 2. avg. 1958) ter Eric Abram in Toni Egger (26.–28. sept. 1958). V smeri je bilo do konca leta do 250 klinov in kakih 15 svedrovcev, 8 v spodnjem delu stene pred zono previsov, 5 v previsih, 2 pa v zgornjem delu stene. Previsna partija stene je visoka 180 m, raztežaj mora meriti najmanj 35 m, potrebitno je 45 vponk. Smer je natančno ocenil in izrisal Desmaison. Pravi, da pri ocenitvi smeri ni upošteval eksponicije, ki je ves čas ekstremna. Desmaisonove ocene se sučejo ves čas od IV–V, tri mesta ocenjuje s III, 5 mest s VI, previsno partijo ves čas z A 3, A 3 pa se pojavlja tudi v spodnjem delu in zgornjem delu stene. Nad previsno zono je »komfortni« bivak.

GHM (Groupe de Haute Montagne) vodi sedaj Jean Franco. Med odborniki sta znana Gaston Rebuffat in André Vialatte. Blagajnik je že več let Jacques Teissier du Cros, Švico zastopa Réné Dittert, Italijo Toni Gobbi, Veliko Britanijo Ted Wrangham. Častni člani so med drugimi Gugliermina G. F. in G. B., Marcel Kurz, Henri de Séogone in

Tézénas de Moncel. Slednji je bil predsednik GHM od 1. 1939—1945. Doslej so bili predsedniki te elite francoskih alpinistov: Jacques de Lepency 1930; Henri de Séogne 1930—1937; Jean A. Morin 1937 do 1939. Clanstvo v GHM pomeni priznanje za velike alpinistične storitve.

SOVJETSKI ALPINISTI so l. 1959 gostje francoskih alpinistov, kot so bili l. 1958 francoski v SZ. Nekaj sovjetskih gostov je prevzela Državna šola za smučanje in alpinizem v Chamonixu. Ta šola bo svojim kurzistom odslej izdajala diplome, ki bodo natančneje določale sposobnosti absolventov. N. pr. sposoben za vodstvo naveze na turah do AD, v diplomi pa bodo tudi naštete posamezne ture in vrhovi, ki jih diplomant po mnenju šole lahko obvlada. Načrtno usmerjanje ljudi v gore terja od organizatorjev tudi večjo odgovornost in zato določene sankcije.

MLEKOVODE (pipes-lait) že grade v francoskih alpskih krajih v Haute Savoie, v Taninges, Megevette, Ormion. Najdaljši mlekovod drži s Sixta, dolg je 4500 m, višinska razlika 800 m.

V OBMOČJU MT. BLANCA je bilo konec l. 1958 in v začetku l. 1959 zabeleženih več pomembnejših vzponov. Žal med temi ne najdemo nobenega, ki bi ga bili izvedli naši plezalci. Kot deseta naveza sta na Mt. Blanc po smeri »Hruške« (La Poire) prišla sept. 1958 Rigott iz Grenobla in Sandoz iz Lyona. Prvenstveni vzpon na Dent du Requin sta po smeri Mayer-Dibona 15. februar 1959 izvedla R. Guillaume in G. Tek. Peti vzpon po britanski smeri v zahodni steni Aiguille de Blaitière sta izvršila 9. in 10. avg. 1958 Dunajčana A. W. Philipp in R. Ruf. Philipp pravi, da je ta smer težja kot zahodna stena Druja in skoraj enaka jugozahodnemu stebri Druja. Philipp je menda nagnjen k takim devalvacijam priznanih valut.

Isti Walter Philipp je s Petrom Dienerjem kot tretja naveza ponovil kompletno prečenje Aiguilles de Chamonix od 30. jun. do 1. jul. 1958. Podobno turo je s K. Rainerjem izvedel pred leti Hermann Buhl.

V Aiguille du Géant sta Italijana C. Mauri in A. Oggio-ni izvedla prvi zimski vzpon po vzhodni steni 26. februar 1959.

K. Blach in W. Philip sta kot šesta naveza prišla preko jugozahodnega stebra Petit Dru.

RODA DI VUEL je v januarju 1959 imela najmodernejsi obisk. Prišla sta velika korrektorja starih smeri Lehne in Löwe in kot tretja naveza preplezala jugozahodno steno in kot prva naveza pozimi s štirimi bivaki. Smer sta prva preplezala sept. 1958 Brandler in Hasse. Tri bivake sta pretolkla v stremenih pri -25°C . Četrtri dan sta izstopila ob poltreh popoldne. Ves čas je vladal hud mraz, plezala sta večji del v megli. Lehne in Löwe sta ocenila smer za lažjo od direttissime v Veliki Cini. En sam raztečaj razpolaga z res izrednimi težavami. Sicer pa je navadna »šestica«, kakršnih je v Dolomitih več.

V CATINACCIU sta dva Italijana izvedla prvi zimski vzpon po vzhodni steni — Gabrielli in Zamboni. V Torre di Valgrande pa je bila uspešna španska naveza Anglada in Guillamen. Preplezala je severno steno Campanile Comici, stebri Andrich v Torre Venezia, Cassinovo smer v Piccolissimi in se-

odločil, da je treba takoj organizirati na tem področju prvo grupo odredov. In tako sta nastala na Gorenjskem Kokrski in Gorenjski odred, vsak s svojim operativnim področjem. Vzpon redno s tem pa se je tudi že porajal Koroški odred in prav v Kokrski odred sta bila vključena takratni Kamniški in Kokrski bataljon. Področje Kokrskega odreda je bilo prav tu pod Storžičem. Njegove enote so do osvoboditve v teh krajev tolkli Nemce in domače izdajalce in na tem področju je padlo dosti naših borcev.

Prepričan sem, da s to otvoritvijo najlepše praznujemo naš dvojni praznik in sicer 18. obletnico vstaje Kranja in 60. obletnico našega planinskega društva. Ob tej priložnosti sem dolžan, da v imenu ljudskega odbora Planinskemu društvu Kranj kot celoti in vsem njegovim članom iskreno čestitam in želim, da tudi v bodoče delajo tako uspešno, kot so delali v oseh preteklih letih. Se posebno pa sem dolžan zahvaliti se tistim tovarišem, ki so gradnji tega doma posvetili največ truda. Tu ne morem pozabiti imen in ljudi, članov vašega društva, kot so Klojčnik, Likar, Seljak, Pavlič, Hudovernik itd., ki so že nekaj let nazaj vse svoje proste ure pustili na tem gradilišču. S tem otvarjam našo novo, zelo prijetno planinsko postojanko in želim, da se tukaj čestokrat srečamo.

Otvoritve Doma Kokrskega odreda na Kalšču so se udeležili zvezni poslanec univ. prof. Boris Žiherl, predsednik PZS tov. Fedor Košir, javni pravobranilec LRS, načelnik GRS dr. Miha Potocnik, sekretar Ljudske skupštine Slovenije, zastopniki okoliških društev pa tudi zastopniki PD Maribor (ing. Jože Jelenec) in PD Celje in mnogo planinskega občinstva. Patrole Zvezce borcev pa so predale reportov. Puharju in počastile spomin padlih borcev. Nav-

zoči so bili tudi vidni borce iz Korkrskega odreda, dalje zastopnik JLA ter administrativni sekretar PZS tov. Lavrič.

OB 10. LETNICI ELEKTRIFIKACIJE VRSIČA

Kdo ne pozna Kramžarjevega miladiinskega droga na vrhu Vršiča (postavljen 28. X. 1949)? V desetih letih je na njem 3-krat zaplapala zestava in v nedeljo 17. X. 1959 četrčič. Vsak obiskovalec Vršiča ve, da zastava na Dolfovem drogu pomeni nekaj slovenskega za jeseniške – vršiške planinice. Ta dan se je Vršič zopet oblekel v praznito slavnostno obleko. Cudovite jesenske barve prirode in modrine neba so še povečale razpoloženje planincev, ki so prišli v polnem številu počasnit delo svojih rok. Pred 10 leti so z vseh krajev Slovenije pomagali uresničiti ideje jeseniških planincev ter prinesli na Vršič dobrane svobodne domovine – električno luč.

Kakor pred 10 leti tako so se tudi za ta jubilejni praznik odzvali vsi in prišli na kraj svojega dela, kakor da bi jih klical glas pred desetimi leti dane besede za sestanek udarniških planincev na Vršiču.

Ker je bila Erjavčeva koča pretesna za vse, smo se zbrali v Tičarjevem domu. Razpoloženje je bilo res praznično. Na obrazih je bilo čitati radost ob srečanju številnih tovarišev. Dušan, Drago, Lojze, Adi, Dolfi, Stane, Viktor, Andrej, Jože, Ivan in vsi drugi so se objemali od radosti, da je bilo njih delo kronano z uspehom in da spada danes Vršič med najbolj udobne in najlepše planinske postojanke.

Ob 19. uri je otvoril slavnost ing. Dušan Sikošek in napovedal program prireditve. Po večerji so planinci s skioptičnimi silikami obujali spomine na gradnjo dajnovoda Vršič. Nastopilo je več govornikov. Prvi je

verozahodno steno v Torre di Valgrande. Mnogo novih smeri je bilo narejenih v Pirenejih, pozimi in poleti, plzali so Francozi, vendar manj znana imena iz jugozahodne Francije.

MONT FAIRWEATHER je slovita gora na Alaski, visoka 4694 m. 27. junija 1958 so se nanjo povzpeli D. Blair, D. Moore, P. Sherman in P. Yard. Pa niso bili prvi. Prvi vzpon datira iz l. 1931.

V ČAMBA LAHUL je lani krenila francosko-britanska ekspedicija. Člani so bili Miss Margaret Mnuro, M. Hamish Mac Arthur, Franck Solari in Emile Rayle iz Pas de Calaisa. Ekspedicija je bila lahke narave, mudila se je v Himalaji vsega 6 tednov in to iz Londona, tja in nazaj. Ni imela visokih ciljev, nekaj pettisočakov in šesttisočakov je pa kljub temu dejala podse. Vzponi niso bili težki. Vendar se je ekspedicija končala tragično: vodja ekspedicije Hamish Mac Arthur je v taboru IV počasi od 14. na 15. julij nenadoma umrl.

V CORDILLERI BLANCI pa je prav tako v avgusta 1958 izvršila več težkih vzponov francosko-slovenska ekspedicija (Henri Chanzy, Emslie, Yves Merle d'Aubigné, Hugh, Simpson in Walace). Prva je prišla na Huantsan Chico (5703 m) po vzhodnem grebenu, tura, ki se lahko primerja s klasičnim prečenjem la Meije, kot prvenstveni vzpon se ji šteje tudi Rurec (5494 m). Tudi ta ekspedicija je bila zelo lahko, opravila je to v dveh tednih in bila je zelo »alpinistična«, vendar skromna. Posegla je po pettisočkah, ki jih je še precej nedotaknjene, medtem ko so šesttisočaki tu že vsi »obrani«.

UŽBA, ena najlepših gor na svetu sploh, je bila cilj francoskih alpinistov l. 1958. Bezinghi jim ni bil dodeljen, zakaj, tega Leon Coutet, ki o Francozih na Kavkazu priobčuje obširno poročilo, ne pove. Užba jih je pritegnila s strgoščjo svojih sten, s svojimi fantastičnimi grebeni, z mračnimi ozebniki. Ni čuda, če ji domačini pravijo »Čarownica«. S Claude Koganovo, Paulom Gendre in Andréjem Coutet je bil Michel Lepinov, njihov stalni spremjevalec (torej nekoliko drugačen režim kot pri Anglezih). Poleg Lepinova jim je za Užbo priskočil na pomoč še neki Jura. Kakor Anglezi so tudi Francozi povsod iskali primerjavo z Alpami. Tako so se na Užbi spomnili v nekem ozebniku Gervasutijevem v Mt. Blanc de Tacul (58°) in ugotovili, da je Gervasutijev lažji od tistega v Užbi. Lepinov je 50 let star in ko je Francozom stisnil roko na vrhu Užbe, je imel solze v očeh. Tudi Francozi so bili ginjeni. Prvi svojega naroda so bili, ki so imeli srečo gledati čudoviti razgled s te čarobne gore. Claude Koganova ni bila zraven, ker je nekaj bolj leha.

HIDDEN PEAK (ALI GAŠERBRUM I.) (8068 m) je pripadel Amerikancem. Andrew John Kauffmann nam o tem takole pripoveduje. Sanje mnogih let so se uresničile, po mesecih boja, muk in razočaranj so dobiti obliko resničnosti. V Ameriki je težko dobiti podporo za ekspedicijo, saj alpinizem ni tako popularen šport kakor v Evropi. Težko je dobiti denar in ljudi, treba je trdovratno dokazovati. Največ po zaslugi Nicka Clincha smo končno stali v Pakistanu s tremi tonami opreme in brašna in z okoli 2 milijona frankov, pravzaprav malo denarja, vendar nam je zadostovalo.

Laže, kot so dobili pomoč pri sodržavljanjih, so dobili oporo pri evropskih plezalcih. Na roko jim je šel Jean Couzy v pogledu kisikovih aparatov, Jürg Marmet jih je učil v uporabi teh stvari, Guido Magnone jim je nasvetoval butan, Marcel Ichac in André Roch sta jim svetovala najboljšo pot v Baltoro. Raymond in Nicole Leininger pa sta jih opremila s celo vrsto drobnih stvari. Lionel Terray pa jim je pred odhodom dejal: »Naj se zgodi karkoli, naj bo vreme lepo ali grdo, naj bo teren še tako težak, v vsakem primeru morate naprej.« To je bil najboljši nasvet, kar smo jih dobili.

Amerikancev je bilo osem. Dva najboljša, Gilbert Roberts in Nick Irvin sta prišla za njimi dva dni po uspehu. Na mestu pa so bili: Nick Clinch, ki je ekspedicijo organiziral, vodja ekspedicije Pete Schvening, Bob Swift, Tom Mc Cormack, dr. Tom Nevison in Kauffmann. Nevison ni bil alpinist, pa se je dobro izkazal. V moštvo sta spadala tudi Pakistanca, kapetana Mohd Akram in Rizvi.

Dva tedna so rabili do Baltora, po običajni poti, ki pa zanje ni bila zato nič manj mikavna, nevarna in polna zgodb. Ko so polegli v provizornem temeljnem taborišču na moreni ledenika, je snežilo. Nato so pet dni z 20 kulijami rabili, da so v višini 5000 m 5 km dalje postavili bazni tabor. Swift, Schoening in Kauffmann so šli takoj na ogledne. Hidden-Peak so prviti oblegali 1. 1934 in to Mednarodna himalajska ekspedicija, v kateri sta bila André Roch in Hans Ertl. Poskušali so po jugovzhodnem grebenu, vendar brez pravega navdušenja, ker Hidden-Peak ni bil med cilji v prvem planu. L. 1936 je vodil Henri de Séguigne veliko ekspedicijo, vendar ga je odbil monsum.

Trojica oglednikov je iskala za novo potjo, francoski greben se jim je zdel predrag, jugovzhodni raz pa je pretrgan z velikimi snežišči. Preiskali so najprej ledenik Južni Gačerbrum in si ogledali zahodno stran Hidden Peakta, zamikal jih je zahodni greben, pa so misel nanj opustili, ker je bilo videti, da ima pretežke kopne predele. Po treh dneh so bili spet na razu Roch — Ertl. Čeprav so jim pretilli plazovi, so vendarle srečno napredovali in odkrili kar posrečeno pot, niso pa računali z vsem, kar jih čaka, predvsem ne z 8 km dolgo visoko planoto Urduk (6500 m). Kauffmann pravi, da je bolje izbrati tehnično težjo pot takor pa tako.

11. junija 1958 so postavili tabor I v vznožju jugozahodnega raza v višini 5300 m. Naslednji dan sta Nevison in Schoening opremila nevarna mesta s fiksno vrvjo in prišla do višine 6000 m, nista pa našla primernega prostora za tabor II. Naslednji dan so Clinch, Mc Cormack in Kauffmann s tremi nosači poiskali prostor za tabor II. Bilo je težko, nevarno delo, naporno še prav posebej zato, ker še niso bili dovolj aklimatizirani. Z ureditvijo tabora II so se pa ukvarjali več dni v viharnem vremenu. Kar predraglo, požrlo jim je mnogo moči, ko so se vzpenjali in sestopali tistih 1000 m med 5300 in 6200 m s tovori po 25 kg. Imeli so še višinskih nosačev, plėmena Balti, toda dva sta bila bolna. Poleg tega je zbolel še Mc Cormack in obležal v taboru II. Clinch in Kauffmann sta ga spravila v tabor I k Nevisonu. Vsega skupaj je bilo na razpolago 10 ljudi za prečenje in to sahibov in baltijcev. Glavne težave so premagali med taboroma II. in III., vsega 300 m više, v glavnem po grebenu, mestoma IV.

govoril takratni predsednik družva Drago Korenini Tov. Mrak Loize, ki ima največje zasluge pri elektrifikaciji Vršiča, je govoril o zgodovini elektrifikacije.

Na prvi odborni sci dne 21. XI. 1948 je bil izvoljen gradbeni odbor. Tedaj so se vsi tovarši s stiskom rok objubili sodelovanje pri nalogi.

Po vseh izvršenih administrativnih pripravah je gradbeni odbor poveril dolžnost, da izbere traso za daljnovod tov. Ing. Sikošku, Mraku in Savlju. Dne 24. XI. 1948 so pri hotelu Erika začeli meriti novo traso in zabilo prvi kolček. Seveda je bilo treba prej parkrat prehoditi vse področje po dolini Pišnice, da se je izbrala prava smer. Mnogo razgovorov s številnimi vaščani, pastirji in planinci je bilo potrebno, da so nam povedali vse značilnosti ozemlja, preko katerega naj bi šel bodoči daljnovod. Stari kranjskogorski pastir Jok je znal največ povedati. Tudi stari Kravanja, ki je v stari Jugoslaviji tihotaplil iz Trente v Kranjsko goro, je vedel za vse stezice, za vse plazove in zimske težave, vedel je od kod najmočnejše piha veter, vedel je, kje zapade najbolj globok sneg, kje ruši Pišnica teren pa tudi kje najbolj udarja strela, nam je povedal. Tudi mnogi drugi domačini so nam dajali dragocene nasvette.

Upoštevajoč vse navedene nasvette smo izbrali res edino možno traso, zaščiteno pred vsemi naravnimi nevarnostmi. Ni naključje, da poteka trasa večji del po 500 let stari trentarski poti. Skrivnost te poti so znali poiskati tudi bivši avstro-orski vojaški inženirji in so za oskrbovanje soške fronte skoraj po isti trasi zgradili žičnico. Da je bila trasa res pravilno izbrana, nam najbolj dokazuje dejstvo, da v 10 letih ni bilo na daljnovodu nobene poškodbe niti zastoja.

V enem tednu je bila 10 km dolga trasa zakolite-

na. Dne 16. V. 1959 je tov. Savl posekal prvo grmovje pod Mihovim domom. Naslednjo nedeljo so dolino Pišnice napadala stotine planinskih udarnikov protostoljcev iz vseh krajev Slovenije. Vlaki so bili prenatrpani. Kamion za kamionom je vozil in doval zelo delovno silo. Prav posebno se je treba zahvaliti kranjskogorskim domaćinom, ki so kljub pomladni trpezi, da so velike delovne množice gazič nihil travo in sekale cvetoča drevesa.

Oskrbniki koč, Koširjeva Pepe, Kraševce Polde in Pavla so skrbeli za lačne želodce protostoljcev.

Priznati moramo, da je bila gradnja elektrifikacije Vršiča izvršena v spontanem zanosu in z jekleno voljo planinskih delovnih množic. 10 640 udarniških ur je lahko v ponos vsemu slovenskemu planinstvu.

Dne 29. X. 1949 je bilo dokončno zgrajena elektrifikacija Vršiča.

Podpredsednik vlade LRS tov. dr. M. Breclj je bil ta dan kljub na novemu snegu navzoč pri slovensnosti otvoritve in je vklopil električni tok v trafo-postajo. Njegova navzočnost in pohvala je potrdila naše delo in obetala novo življenje na Vršču.

Z enominutnim moikom smo počastili tudi spomini tragično preminulih članov sodelavec pri elektrifikaciji Vršiča: Kravanja Anton, zadela ga je kap pri nadaljavi gorske poti dne 19. VI. 1953; Kristijan Bertonecij, ponesrečil se je z jadralskim letalom v Lescah dne 26. VI. 1957, član Aero kluba, Balantič Avgust se je rodil 28. VIII. 1906 na Jesenicah. Že v svoji mladosti je vzljubil planine. Ko se je ustanovil na Jesenicah leta 1924 TK Skala, je postal takoj njen agilni član. V prostem času se je sprechajal s fotoaparatom v prirodi. Postal je član foto-kluba. Pri Markežu se je izučil električne

stopnje. Greben sta Schoening in Kauffmann opremila s fiksнимi vrvimi.

16 dni po vstopu v raz so se zbrali vsi v taboru III z brašnom za 8 dni in s 4 nosači. Sklenili so hitreje napredovati, saj so imeli sijajno opremo in v glavnem so se dobro počutili. Čakala pa so jih presenečenja. Greben, ki jih je vezal s platojem Urduk, je bil težji, kot so pričakovali. Grozile so jim opasti, pršič in tudi strmi kopni predeli. Morali bi celo sestopiti kakih 30 m, toda nosačem se je zdelo pretežko in tako so postavili tabor IV komaj v višini 6700 m, na robu planote Urduk, a 2 km prej, kot so imeli v načrtu. Nato jih je štiri dni zadržalo v šotorih slabo vreme. Pregazili so 3 km snežne planjave, a gaz je bila kmalu zametana. Dva nosača sta vzdrževala zvezo s taborom I, tam pa ni bilo nikogar. 4. julija, 5 dni po odhodu iz tabora III, je potegnil mrzel veter in obriral nebo in začeli so gaziti proti taboru V. Udiralo se jim je do kolen, često do kobala, pa tudi do pasu. Vsakih 10 minut se je čelnici mož izmenjal in samo ta je dobival dozo kisika, ostali ne, ker so ga hranili za naskok na vrh. Popoldne so bili v višini 7100 m. Hoteli so priti do 7500 m, pa niso mogli, zato so razpeli štore. Tu sta ostala samo Schoening in Kauffmann. To noč sta prvič uporabila kisik za spanje in sta spala dobro. 5. julija sta se ob 6. uri dobro podprla, nato pa se z vrvimi, drczami in z dvema steklenicama kisika odpravila proti vrhu. Mora sta prevaleči še 4 km daljave in 100 m višine. Tehničnih težav ni bilo več, pač pa napor v globokem snegu. Že višine same bi bilo dovolj za njuna pljuča, zdaj pa še tak sneg. Po 4 urah sta prišla na neko sedlo v višini 7500 m, odkoder sta imela razgled na vso pot.

Končno vrh, srča, uspeh, okoli njiju najvišji vrhovi sveta: K2, Broad Peak, Gašerbrumm, ocean vrhov, širna puščava snega in razdijeljene ledne, na Gašerbrumu IV nasredi tega sveta še ena ekspedicija, italijanska pod vodstvom Cassina.

V tabor V sta prišla ob devetih zvečer po 15 urah hoje brez prestanka, brez jedi in brez pijače. Njuni steklenici kisika sta bili prazni, njima se imata zahvaliti, da sta zdržala. Ko sta se v spalnih vrečah dodata ogrela, sta si skuhala čaj in ga spila primerne količine.

24 ur po vzponu na vrh sta bila že v taboru I, ostali pa so skrbeli za evakuacijo taborov. Vreme ni bilo dovolj ugodno, da bi se pognala proti vrhu še ena naveza, čeprav jih je mikalo.

21. julija so bili spet v Skarduju. Natančno dva meseca so bili v gorah. Hidden — Peak ni najtežji, a tudi ni najlažji med osemtisočaki, a po mnenju Kauffmanna in drugih so le naredili hitrostni rekord in dokazali, da lažja ekspedicija lahko opravi prav isto kar težka, če je le moštvo navdušeno in vztrajno. In še nekaj: Ostalo bo prijateljstvo in spomin v sričih prijateljev, ki so to zmogli. — Kauffmann je bil lani sprejet tudi v GHM.

HARAMOŠ (7400 m) so lani 4. avgusta 1958 dosegli Avstriji, tudi z lahko ekspedicijo. 14 dni jih je snežni vihar držal kot ujetnike v bazi, 1. avgusta ob treh zjutraj pa so končno nastopili pot k taboru I. Noč so trgali samo kriki nosačev — tri so imeli, ki so klicali tega ali onega mohamedanskega svetnika v pomoč. To pot so pred viharjem že nadelali, postavili celo angleške lestve čez razpoke, 14 dnevnih

vihar pa je pot tako spremenil in gibanje ledenikov je bilo tolikšno, da so morali utreti čisto novo gaz. Tabor I. in tabor II. sta bila pokrita s poldrug meter visokim snegom. S sondami in z lopatami so ju našli in ju spravili v red. Do sem (5900 m) so jim pomagali nosači. Sledi 200 m visoka zgornja vzhodna stena, v kateri so že imeli fiksno vrv. Najprej so jo osvobodili ledu in snega, nato pa ob njej spravili preko nahrbtnik za nahrbtnikom. Heinrich Roiss se je nato spravil s sondami na tabor III. (6000 m), našli pa so ga s skupnimi močmi še po poldne. Nato jim je zbolel Rudolf Ebner, pa tudi zdravnik se ni počutil dobro. Zaspali so s slabimi avspicijami. Za naskok na vrh so ostali samo trije: Roiss, Pauer in Mandl. Oprtali so se s težkimi nahrbtniki in načeli 7 km dolgi greben z mnogimi opastmi. Od višine 6000 m je bila zanje nova pot, iz tabora III jih je pognal vihar v bazo. Levo od grebena, 3000 m niže so videli Baltoro in dolino Haramoš. Medtem jim je padel v razpoko Roiss (na Dhaulagiriju se je smrtno ponesrečil 1. 1959), k sreči so bili navezani. Opasti so bile nevarne, ker je pripekalo sonce. Okoli Nanga Parbata in Rakapošija je bilo že videti nevarne megle. Bilo je vroče delo, kajti greben je kakor tobogan, večkrat so izgubljali višino in nekako na pol pota do vrha, blizu špika, ki so mu dali ime »Naključje« (Zufallspitze), so postavili šotor. Spali niso skoraj nič, sanjali so z odprtimi očmi ogori, ki jih je zvabila v te razpoke. Po polnoči so morali spet sestopati in to kar na 5700 m. Imeli so torej do vrha ta dan še 1700 m, vendar so sklenili, da bodo to naredili. Z delom so začeli še v temi. V višini 6700 m so iz vzhodne strani krenili v severno, nato na raz in na pleče, kamor so prispeti ob 9. uri zjutraj. Čez greben se je gnal hud veter, ki jim je jemal moči, vendar vrh, ki so ga gledali pred seboj, jim je dajal moči. Nataknili so si dcorez in korak za korakom počasi lovili ravnotežje na ozkem grebenu. Lovila jih je megle in strah pred slabim vremenom se jim je pridružil, nič kaj dober spremjevalec. Ob 13.50 so prispeti na vrh, ki ima prostora komaj za tri može, na vse strani svet strmo pada v globino. Zasadili so avstrijsko zastavo, zraven nje pakistansko in klubsko značko ÖTK (Österreichisches Touristenklub), filmali in si ogledali svet okoli sebe. Pri tem jim je zlezel mraz do kosti, prsti so otrdeli, slabo vreme pa je bilo že prav blizu, veter je zarjovel zdaj od te zdaj od druge strani, nastopila je megle in jim otežila orientacijo. Napadla jih je neodoljiva želja po spancu, bili so že 18 ur na nogah. Ob 8. uri zvečer so stali pri taboru IV in zaspali kakor ubiti. Pa ne za dolgo, kajti če bi prišlo do hujšega poslabšanja vremena, bi bili tu ujeti kot v mišnici. Zato so na hitro pospravili, pustili demonom Haramoša precej opreme in se pretolkli do tabora III. Noč so slabo prespalni, naslednji dan pa si je vsak oprtal po dva nahrbnika, da bi bila evaluacija vsaj kolikor toliko popolna. Ko so jih spuščali preko ledene stene, so imeli z njimi mnogo opravka. Ko so se spuščali ob vrvi, jih je veter zanašal sem in tja nad breznom. Ko so končno prišli v bazo (4800 m), so jih tisti, ki so tja prišli pred jurišno navezo, gledali kot duhove. Niso mogli verjeti, da so se izmazali iz snega, megle in viharja. Captain Jimi in nosači so kazali svoje veselje s pravim orientalskim ognjem.

stroke. Bil je zaposlen pri elektriki v Žirovnici. Kot pomočnik elektromonterskega mojstra je bil poznan in priljubljen v vsej okolici in gornjesavski dolini. Bil je veden, pošten, skromen in požrtvovalen. Pri elektrifikaciji Vršiča je bil eden glavnih sodelavcev. Dne 24. IV. 1959 se je ponesrečil. Zeločisto pa je odjeknila novica, da je postal žrtev svojega poklica. Umrl je dne 15. V. 1959. Savti

PO POTEH XIV. DIVIZIJE

V počastitev 40. obletnice KPJ in SKOJ je Planinsko društvo Celje priredilo v dneh 27. in 28. aprila t. l. pohod po poti XIV. udarne divizije in sicer od Sedlarjevega do Celjske koče. Ker ima ta pohod poleg planinsko-športnega cilja še večji pomen za ohranitev spomin na težke borbe med zadnjo vojno, je bilo na zboru planinskih društev celjskega okraja, ki se je vrnil dne 31. maja 1959 na Menini planini, sklenjeno, da se ta zgodovinska pot pohoda XIV. divizije vsako leto ponovi in zaradi tega tudi markira.

Neutrudni markaci pri PD Celje so se takoj lotili naloge. Pot se prične v Sedlarjevem, kjer je postavljen spomenik v spomin, ko je XIV. divizija v noč med 6. in 7. februarjem 1944 leta prekoračila Sotlo in začela svoje prodiranje proti Bohorju. Markacija nos popelje nadalje mimo kmetij, sadovnjakov, vinogradov in manjših gozdov levo od Buč do Pilštanja, nato po gozdnih poteh Bohorja do planinskega doma in nadaljuje proti Federmusu, kjer je imela divizija hude boje z Nemci. Pot nas vodi naprej na Planino, odtod mimo Marofa, Sv. Petra in vasi Velike Grahowke na Svetino.

Prihodnje leto pride na vrsto še sektor Svetina-Dramlje-Slemene-Konjiška gora-Paški Kozjak-Smrekovec-Luče. Pot Sedlarjevo-Pilštanj-Bohor je markiral markacijski odsek PD

Celje, medtem ko je pot Bohor-Planina-Svetina markirala planinska skupina »Emajl«, oboji pod vodstvom tov. Keguja, ki že več let vodi markacijski odsek PD Celje. Tako smo odprli ljubiteljem narave zopet lep predel slovenske zemlje.

Grebelaher

ENOLETNO
TEKMOVANJE
»CORE IN MLADINA«

Zamudo objavljamo rezultate tekmovanja »Gore in mladina« za tekmovalno leto 1958/59. 22. julija so bili na zboru mladih planincev v Vratih razglaseni končni rezultati. Iz poročila načelnika komisije tov. Kristana sledi, da se je tekmovanje v tem tekmovalnem letu precej razmahnilo in napredovalo v kvaliteti. Vendar pa se ne moremo zadovoljiti z udeležbo odsekov, saj se je tega tekmovanja udeležilo od 91 planinskih društev le 17 mladinskih odsekov.

Posamezni mladinski odseki so dosegli v skupni razvrstitvi naslednja mesta: 1. Obrtnik Maribor, 2. Prevalje, 3. Akademsko planinsko društvo Ljubljana, 4. Postojna, 5. Jesenice, 6. Zagorje, 7. »Janez Trdina« Mengeš, 8. Bled, 9. Ruše, 10. Ravne, 11. Zerjav, 12. Maribor, 13. Radlje, 14. Mežica, 15. »Matica« Ljubljana, 16. Žiri, 17. Radovljica.

V posameznih tekmovalnih skupinah pa so dosegli najboljše rezultate MO Prevalje v I. skupini (uspehi v organizaciji), MO Jesenice v II. skupini (Planinska terenska dela) in MO Obrtnik v III. skupini (vzgoja članstva).

Tov. Kristan je na koncu pozval vse mladinske odseke, da pokažejo v prihujnjem tekmovalnem letu še večjo dejavnost in da se priključijo tekmovanju še ostali odseki, ki so stali do zdaj ob strani.

SLOVENSKI PLEZALCI so v Olimpu zapisani s prvenstvenimi smermi. V severni steni Skale imata svojo smer prof. Marijan Lipovšek in ing. Lev Pipan od leta 1934, v jugozapadni steni Stefanija sta plezala ing. France Avčin in ing. Vinko Modic. Prof. Lipovšek in ing. Pipan smeri nista ocenila, ponovljena pa še ni, zato inozemska literaturaocene ne navaja, pač pa prinaša ÖAZ 1959/1 sliko te smeri.

NOVEJŠO PLEZALSKO ZGODOVINO OLIMPA so uvedli Nemci in sicer leta 1955 Huhn in Wiedermann s smerjo po težavnosti VI. stopnje. Leta 1956 sta šestico plezala tudi Grka Mihailides in Xanthopoulos v Stefaniji. V Mytiki sta smer VI. stopnje potegnili Grka Mihailidis in Salotas iz Litohorona leta 1957. Več smeri so v Olimpu zarisali tudi tržaški plezalci: naveza Trevesini-Pirnetti, Avanco-Mussafia, Schwab in Agliardi. Po letu 1940 pa Olimp ni več tako internacionalno torišče, razvija pa se tu dokaj lepo grški alpinizem.

COGOLISA (7654 m) se je pred desetletji imenovala Bride-Peak. L. 1909 je tu postavil abruški vojvoda višinski rekord, ki je držal 13 let. Dosegel je 7498 m. L. 1957 je tu padel v smrt Hermann Buhl, eden največjih alpinistov vseh časov. 4. avg. 1958, torej v istem času, kakor Avstrijevi Haramoš, so prišli na Cogoliso Japonci pod vodstvom H. Kihare.

CAMAR (7177 m) v nepalskem Šringi Himalu, severovzhodno od Kathmanduja je l. 1953 dosegla novozelandška himalajska ekspedicija. Vodil jo je Athol A. Roberts, na vrh so prišla G. Bishop, Akyangyal in Gr. J. Mc Callum — Ph. C. Gardner in Nyima. Svet tega uspeha skoraj ni zabeležil do lanskega leta, ko se je za to zavzel nezmotljivi G. O. Dyhrenfurth.

BILANCA HIMALAIZMA do 1. jan. 1959 znaša: 12 vzponov na osemtisočake in 50 sedemtisočakov. Ponovitve niso vštete. En osemtisočak je dosegla tudi indijska ekspedicija, in sicer 15. maja 1959. Vodil jo je Keki Bunšah, poleg njega sta bila še Pasang Dava Lama in Sonam Gyaltsen. 28. apr. jim je na ekspediciji umrl major Narendra Dhar Jayal, vodja »Himalayan Mountaineering Instituta« v Darjeelingu. Umrl je v bazi ekspedicije za pljučnico.

»PRIJETELJI PRIRODE« na Koroškem so na svojem področju posejali 10.000 semen očnice — planike. Le kako so prišli do semen?

NOVE SMERI V GRŠKIH GORAH se zabeležujejo od gričevja, ki se vzdiguje 576 m nad morjem (Akrokorint) do Olimpa (2917 m). Nove smeri so nastale v zadnjih 20 letih v skupini Gamila, Giona, Helmos, Tamas (tu ima Koukos, visok 2112 m, steno visoko 1000 m) in Vardousia. Večina vrhov meri od 2000 do 2500 m. Smeri se po grških ocenah gibljejo med III., IV., V. Leta 1957 je znani grški alpinist Ilias Nikopoulos izdal knjigo Mount Olympus, vodič po Olimpu in alpinistično zgodovino gore. Grki se ukvarjajo z mislijo, da bi gradili avtocesto na Olimp in to iz Sparmosa in da bi dogradili hotel, ki so ga začeli neposredno pred drugo svetovno vojno.

PREGLED PLANINSKO - SMUČARSKIH NESREČ IN PO

Zap. Št.	Datum	Kraj nesreče	P o n e s r e č e n c i		
			Ime in priimek	poklic	rojen
1.	11. I.	Črni vrh	Janez Tušek	—	—
2.	12. I.	pod Storžičem	Jurij Radon	električar	6. 3. 1934
3.	16. I.	Velika planina	Franc Zore	—	—
4.	19. I.	Pokljuka - Lipanca	Anton Marolt	—	—
5.	19. I.	Vršič	Vladimir Pogačnik	dijak	5. 5. 1943
6.	20. I.	pod Bogatinom	Janez Majdič	dijak	10. 2. 1948
7.	21. I.	Spodnja Krma	Štefko mladinci PD Javornik	—	—
8.	24. I.	Planina na Kraju	Zlatka Marek	ravnatelj Ind. šole	—
9.	26. I.	Mala planina	Boris Robič	dijak	—
10.	27. I.	Planina na Kraju	Milica Jan	prof.	15. 10. 1929
11.	28. I.	Komna	Petar Kalinič	avijat. oficir	—
12.	28. I.	Mala planina	Anton Puh	—	—
13.	29. I.	pod Bogatinskim sedlom	Toman	—	—
14.	22. II.	Velika planina	Frančiška Kos	—	—
15.	23. II.	Pod Storžičem	Marjan Salberger	usnjari	22. 3. 1929
16.	23. II.	Mala planina	Ciril Romšak	—	—
17.	23. II.	na plazu nad Tičarjevim domom na Vršiču	Andrej Cijan	študent medicine	—
18.	24. II.	Planina na Kraju	Ljubomir Filipovič	študent	24. 4. 1934
19.	25. II.	Komna	Ivica Tračnik	—	—
20.	9. III.	Velika planina	Ančka Sternad	gospodynja	6. 6. 1931
21.	12. III.	Komna	Snežana Bujanovič	študent	23. 6. 1939
22.	13. III.	Govnač - Komna	Svetozar Radojevič	oficir JLA	25. 8. 1920
23.	13. III.	Komna	Miloš Kovačević	oficir JLA	17. 12. 1923
24.	16. III.	pod Storžičem	Ludvik Košir	dentist	23. 8. 1927
25.	16. III.	pod Storžičem	Vid Mesarič	študent medicine	16. 6. 1933
26.	23. III.	Zeleniški plaz	Ivan Narobe	električar	20. 6. 1937
27.	30. III.	Peca	Tomo Vevar	uslužbenec	—

GRS IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1958

P o n e s r e c e n c i				Vzroki nesreče	Poškodba
rojstni kraj	držav- ljanstvo	stalno bivališče			
—	Jugosl.	Kranj		neznani	obolenje z visoko temperaturo
Tržič	"	Tržič		padec pri smučanju	izvin leve noge v gležnju
—	"	Zagorice p. Stahovica		padec pri smučanju	poškodba desne noge v kolenu in d. ključnice
—	"	Bled		izčepnost	zmrzline na rokah in nogah
—	"	Ljubljana, Nje- goševa 9		padec pri smučanju	zlom noge nad členkom
Gornik	"	Kranj, Zlato polje	11	padec pri smučanju	poškodba leve noge
—	"	Javornik - Ko- roška Bela		zaradi močnih snežnih metežev in slabe opreme se sami niso mogli vrniti	brez poškodb
—	"	Ljubljana — Ravbarjeva 5	2	padec pri smučanju	izpah levega kolena
—	"	Radomlje 87		padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
Maribor	"	Maribor Vilharjeva	2	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
—	"	Zadar — Dom aviijatičara		padec pri smučanju	poškodba levega kolena
—	"	Preserje 11 — Radomlje		padec pri smučanju	poškodba desne noge v gležnju
—	"	Iskra Kranj, Industr. Kov. šola		padec pri smučanju	poškodba skočnega sklepa leve noge
—	"	Ljubljana, Ulica Kneza Kocilja 49		padec pri smučanju	poškodba kit v levem kolenu
Tržič	"	Tržič, Cerkvena 17		padec pri smučanju	zlom leve noge v kolenu
—	"	Vrhpolje 22 pri Kamniku		padec pri smučanju	poškodba desne noge v gležnju
—	"	Ljubljana - Pred- jamska 52		padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
Beograd	"	Zagreb		padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
—	"	Koper - Sandela blok 29		padec pri smučanju	zlom leve noge pod kolonom
—	"	Ljubljana - Rozma- nova 11		padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju
Zagreb	"	Zagreb — Ul. Uskovac 20		padec pri smučanju	zlom leve noge pod kolonom
Zagreb	"	Zagreb - Ul. Boži- darteviča 4		padec pri smučanju	zlom desne noge v glež- nju in izpah kolena
—	"	Pula		padec pri smučanju	izpah leve noge v kolenu
Ljubljana	"	Ljubljana — Križna ulica 7		padec pri smučanju	dvakratni zlom leve noge v gležnju
Maribor	"	Ljubljana — Hradec- kega 28		padec pri smučanju	zvin
Domžale	"	Domžale — Savska cesta 32		padec pri smučanju	zlom leve noge
—	"	Mežica - rudnik		padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju

P o n e s r e č e n c i

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ime in priimek	poklic	rojen
28.	13. IV. 1958	Mala planina	Milenka Kreč	—	9. 6. 1932
29.	20. IV. 1958	Vzh. greben Storžiča	Tine Prinčič	—	—
30.	30. IV. 1958	Govnac - Komna	Aleksander Goršek	—	6. 12. 1933
31.	16. V. 1958	Vršič	Jože Slibar	oskrbnik	—
32.	30. V. 1958	Uršlja gora	Marija Pučko	dijakinja	—
33.	19. VI. 1958	Gornje Ravne nad Ceško kočo	Vitomir Blažek	—	—
34.	3. VII. 1958	Severna stena Trav- nika - Aschenbrenner- jeva smer Vel. Mojstrovka — južna stran grebena	Stane Jurea in Vid Mesarič	študent študent	23. 10. 1933 16. 6. 1933
35.	3. VII. 1958	Vrh Vetrnjaka — Sutjeska	Rudi Celer	uslužbenec	10. 2. 1912
36.	5. VII. 1958	Turska gora — Cadova smer	Andjelo Lozej	—	—
37.	15. VII. 1958	Peca	Jože Šegel	odbornik PD Mežica	49 let
38.	16. VII. 1958	Melišče pod Cedco — sev.-zapad. ostenje Kočne	Ljerka Sestrič	—	—
39.	21. VII. 1958	V grapi severne stene Kočne	Fridrik Jazbec	—	1929
40.	1. VIII. 1958	Kamniško sedlo	Milica Kuščar	—	—
41.	8. VIII. 1958	V bližini bivaka IV. na Rušju pod Stenarjem	Renata Winkler	vzgoji- teljica	29. 5. 1934
42.	17. VIII. 1958	Triglavská stena — Bavarska smer	Nuša Grm	—	—
43.	23. VIII. 1958	Na spodnji poti pod Ržo	Franc Petek	—	—

rojstni kraj	državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Maribor	"	Ljubljana - Rožna dolina VIII/14	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju
Kranj	"	Kranj — Titov trg	100 m pod vrhom se je utrgal snežni plaz, ki ga je potegnil za seboj preko Turnov kakih 800 m	poškodbe na glavi, na desni roki in na hrbitenici
-	"	Dol pri Ljubljani	padec pri smučanju	zlom desne noge
-	"	Erjavčeva koča na Vršiču	ponoči zašel na rob ceste	zlom kosti v peti desne noge in prelom goleni leve noge
-	"	Celje	neznani	težek srčni napad
-	"	Beograd	na poti iz vrha Grin-tovega proti severni steni mu je domnevno spodrsnilo, da je strmoglavil preko severne stene. Datum nesreče ni ugotovljen, vendar pa je prišlo do nesreče po 8. II. 1958	smrtna
Ljubljana	"	Ljubljana — Slomškova 15	izčrpanai in oslabela	
Maribor	"	Ljubljana — Hradeckega 28	ker sta zaradi neurja brez zadostne opreme tri dni bivakirala v steni	brez poškodb
-	"	Ljubljana — Celjska 14	nerodno stopil	počena kost v gležnju desne noge
-	"	Zagreb — Gortanova 25	pri plezanju mu je popustil oprimek, zaradi česar je padel 5 m in obvisel na spletalčevi vrvi	poškodba desnih reber in leve noge
-	"	Mežica	na povratku s prostovoljnega dela pri gradnji koče na Peči je v temi zašel s poti in zdrknil v plaz	smrtna
-	"	Zagreb	padec	zlom leve noge nad gležnjem
-	"	Celje — Nova vas 27	strela	najdba trupla (nesreča registrirana že v statističnem pregledu za leto 1957 pod zap. št. 38, 55 in 58)
-	"	Ljubljana	pri sestopu nerodno stopila	zlom desne noge v gležnju
-	DR	Dresden — Malter-Nemčije strasse 22	padla pri prečenju police	smrtna
-	"	Kamnik	pri plezanju jo je stisnil skalnat blok, ki ga je verjetno sprožila plezalna vrv	na več mestih zlomljeno medenico
-	"	Radovljica	zdrsnil pri prečenju poleđenelega snežišča	poškodbe na obeh nogah in na levih roki

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ime in priimek	poklic	rojen
44.	21. VIII. 1958	Lom v Planici	Jože Cuznar	gorski reševalec	10. 12. 1923
45.	22. VIII. 1958	Planina Prevala pod Begunjščico	Marija Serjan	planšarica	—
46.	30. VIII. 1958	Predelske glave nad planino v Mangartu	Marička Kravanja	—	66 let
47.	31. VIII. 1958	Nad vstopom v Herle- tovo smer v severni steni Ojstrice	Jožica Marn	—	—
48.	2. IX. 1958	Hrušenska planina pod Rožeo	Lojzka Zaman	babica	33 let
49.	13. IX. 1958	Severna triglavška stena	Danilo Marušič in Smajl Muča	—	—
50.	21.-23. IX. 1958	Zelenica — na severni strani plazu v skalah	Branko Ložič in Zivo Vuletić	zidar	8. 5. 1924
51.	1. X. 1958	Triglavška sedmica jezera	Nace Dramaša	delovodja	—
52.	4. X. 1958	Zahodna stena Kotovega sedla	Prvostav Jovanović	—	28 let
53.	5.-6. X. 1958	Severna stena Turske gore	ing. Ivo Reya in Dušan Kukovec	elektro- inženir dimnikar	22. 11. 1932 3. 12. 1929
54.	20. X. 1958	Zahodna stena Kotovega sedla	Zoran Marković	—	32 let
55.	30. XI. 1958	Severna stena Bavškega Grintavca	Branko Trašlinović	rezervni oficer JLA	16. 8. 1932
56.	31. XII. 1958	Malá planina	Zdenka Zgajnar	—	—
57.	30. III. 1958	Peca	avstrijski smučar	—	—

POIZVEDOVALNE

57. 30. III. 1958 Peca avstrijski smučar — —

rojstni kraj	državljjanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
Rateče	„	Rateče 78	se ponesrečil pri delu v gozdru	smrtna
—	„	Lesce pri Bledu	zdrsnila po strmi grapi, ob straneh poraščeni z visoko travo, ki je bila zaradi včednjevnega dežja zelo spolzka — domnevno jo je lahko ubila tudi strela pri nabiranju brusnic	smrtna
—	Jugosl.	Log pod Mangartom	zdrsnila v globok žleb in si zlomila tilnik	smrtna
—	“	Maribor	v težki prečnici se ji je pri plezanju odkrutil oprimek, nakar je zdrsnila 10 do 15 m	pretres možganov, krvavitev iz desnega ušesa ter lažje poškodbe na čelu in desnem kolenu
—	“	Jesenice	spodrsnila na spolzkem kamnu	poškodba desne noge v gležnju
—	“	—	pri sestopanju s Kredarico v Vrata sta zašla v severno Triglavsko steno pod Zlatorogove police	brez poškodb
—	“	Brinje — Novi Sad	izguba orientacije, nezadostna oprema zaradi neurja (akcija zaradi klicev na pomoč)	izčrpanost — zmrzline
—	“	Vel. Kikinda		
—	“	Ljubljana	pri obnovi koče mu je padel hlod na glavo	pretres možganov
—	“	Beograd	neznani — pogrešan od julija 1957	smrtna
Celje	„	Celje — Miklošičeva 3	pri plezanju se odkrušil kamen	poškodbe na obeh rokah od plezalne vrvi
Osjek	„	Rušč 5/b		zlom nartnih kosti in počena pogačica na desni nogi
—	“	Beograd	neznani — pogrešan od julija 1957	smrtna
Beograd	„	Bovec — planinski polk JLA	neznani	smrtna
—	“	Ljubljana — Rožna dolina II/3	v temi nerodno stopila	poškodba leve noge v gležnju

AKCIJE

- Avstr. — zaradi velike brzine in nevidljivosti na tekmovalju izgubili orientacijske brez poškodb

P o n e s r e č e n c i

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	Ime in priimek	poklic	rojen
58.	13. VIII. 1958	Severna stena Velikega vrha (Košuta)	dva neznanca	—	—
59.	31. VIII. 1958	Ostenje Travnika in Jalovca	neznanec	—	—
60.	14. IX. 1958	Severozahodna stena Spika — Dibonova smer	Nedeljko Jaklč Vida Grošelj Pavel Jurčič Darko Šurman	—	—
61.	15. IX. 1958	Vršič	Ljudmila Hribar	—	—
62.	21. IX. 1958	Severnouvzhodni raz Jalovca	nemški alpinisti	—	—
63.	15. XI. 1958	Vzhodna stena Ojstrice — Kocbekova grapa	Zvonimir Brlič Tugomir Bradač Peter Mihelčič	—	—

rojstni kraj	državljanstvo	stalno bivališče	Vzroki nesreče	Poškodba
—	—		zaradi izgube orientacije zašla v severno ostenje Vel. Vrha in sama izplezala	brez poškodb
—	—		akcija zaradi domnevnih klecev na pomoč	brez uspeha
—	Jugosl. Zagreb - AO " Velebit		se niso vrnili iz stene v dogovorjenem času	brez poškodb
—	"			
—	"			
—	Jugosl. Medvode 71		se ni v dogovorjenem času vrnila s ture po Hanzovi poti na Prisojnik, kjer je prenočila	brez poškodb
—	DR Nemčije	—	se niso v dogovorjenem času vrnili — bivakirali v steni	brez poškodb
—	Zelezniki, obč. Cuka- " rica pri Beogradu, " Radničko n. 5/II Zagreb — Vel. Dol 24 Kranj — Stará cesta 25	po vlotu v kočo na Korošici so v slabem vremenu ob sestopu proti Robanovemu kotu zašli in klícali na pomoč; reševalci so jih našli v koči in izročili LM	brez poškodb	

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA 1957 IN 1958

Zap. št.	Planinsko društvo	Clanstvo 1957	Naročniki 1957	Clanstvo 1958	Naročniki 1958	Stev. naroč. 1957 v %	Stev. naroč. 1958 v %	Porast 1958	Padec 1958
1.	Ajdovščina	152	49	147	56	32	38,1	7	
2.	Bled	266	51	779	56	22	7,3	—	
3.	Boh. Bistrica	215	19	249	20	8	8	1	
4.	Bohinj	190	33	453	38	17	8,4	5	
5.	Bovec	151	24	152	26	15	17,1	2	
6.	Brežice	247	28	276	30	11	1	2	
7.	Celje	1292	196	1364	205	15	15	9	
8.	Cerkno	395	22	365	26	5	7	4	
9.	Crnomelj	101	13	109	13	12	12	—	
10.	Crnuče	230	15	201	17	7	8,5	2	
11.	Del - Hrastnik	193	31	246	30	16	12,2	—	1
12.	Domžale	397	40	442	48	10	11	8	
13.	Dovje	290	22	372	22	7	6	—	
14.	Gorje	421	35	599	42	8	7	7	
15.	Gornji grad	197	13	196	13	6	6,6	—	
16.	Gozd - Martuljk	76	5	90	5	6	5,5	—	
17.	Hrastnik	460	45	589	44	8	7,4	—	1
18.	Idrija	490	76	545	78	15	14,3	2	
19.	Ilirska Bistrica	—	2	70	4	—	5,7	2	
20.	Javornik	732	57	725	58	8	8	1	
21.	Jesenice	1239	115	1142	127	9	11	12	
22.	Jezersko	159	18	196	18	11	9,2	—	
23.	Kamnik	885	107	1079	118	12	11,8	11	
24.	Kobarid	165	8	138	8	5	5,8	—	
25.	Kočevje	79	7	77	7	9	9,9	—	
26.	Kokra	77	8	40	8	10	20	—	
27.	Koper	247	104	327	107	42	33,7	3	
28.	Kostanjevica	103	3	150	3	3	2	—	
29.	Kranj	1421	310	1666	346	22	18,6	36	
30.	Kranjska gora	170	26	201	30	15	12,9	4	
31.	Križe	245	13	268	13	5	4,8	—	
32.	Krško	296	38	383	37	12	9,5	—	1
33.	Laško	638	60	687	62	9	9	2	
34.	Lilija	206	21	252	22	10	8,7	1	
35.	Litostroj	226	78	275	95	34	34,4	17	
36.	Ljubljana - matica	6985	1564	7589	1374	22	18,1	—	190
37.	Ljubno in Solčava	81	14	75	15	17	20	1	
38.	Ljutomer	184	11	294	9	6	3,1	—	2
39.	Majšperk	113	42	141	40	37	28,3	—	2
40.	Marihor-m. in PTT	2815	346	3449	359	14	10,4	13	
41.	Maribor - Obrtnik	351	11	439	12	3	2,7	1	
42.	Medvode	532	54	468	57	10	12,1	3	
43.	Mengeš	534	51	573	51	9	8,8	—	
44.	Mežica	397	24	446	25	6	5,4	1	
45.	Most na Soči	82	36	89	37	11	41,5	1	
46.	Mozirje	103	17	204	18	17	8,8	1	
47.	Murska Sobota	173	15	150	16	9	10,6	1	
48.	Nova Gorica	184	49	287	48	26	16,7	—	1
49.	Novo mesto	234	24	213	25	10	11,7	1	
50.	Oplotnica	113	6	116	6	5	5,1	—	
51.	Podbrdo	187	12	205	15	7	7,3	3	
52.	Podljubelj	42	5	—	5	12	—	—	
53.	Postojna	315	32	335	32	10	9,5	—	

Zap. št.	Planinsko društvo	Clanstvo 1957	Naročniki 1957	Clanstvo 1958	Naročniki 1958	Stev. naroč. 1957 v %	Stev. naroč. 1958 v %	Porast 1958	Perdec 1958
54.	Poljčane	104	7	81	7	8,6	—	—	
55.	PTT - Ljubljana	537	38	590	40	7	6,8	—	
56.	Prevalje	580	60	630	57	10	9	—	3
57.	Ptuj	228	24	281	22	10	7,8	—	2
58.	Radeče	251	42	292	45	17	15,4	3	
59.	Radlje	74	5	105	11	6	10,5	6	
60.	Radovljica	784	86	981	91	11	9,3	5	
61.	Ravne	510	35	574	36	7	6,3	1	
62.	Rimske Toplice	111	19	130	21	17	16,2	2	
63.	Ruše	1203	64	1210	69	5	5,7	5	
64.	Senovo	257	44	264	44	17	16,6	—	
65.	Sežana	133	25	145	27	19	18,6	2	
66.	Slovenska Bistrica	637	44	760	42	7	5,5	—	2
67.	Slovenj Gradec	400	41	450	46	11	10,2	5	
68.	Slov. Konjice	477	42	406	42	9	10,3	—	
69.	Solčava in Luče	240	57	257	58	23	22,5	1	
70.	Senjur	203	31	169	31	15	18,5	—	
71.	Škofja Loka	492	64	559	65	13	11,6	1	
72.	Šoštanj	561	23	622	24	1	3,8	1	
73.	Tolmin	235	48	346	49	20	14,1	1	
74.	Trbovlje in »Kum«	1275	146	1416	158	11	11,1	12	
75.	Tržič	520	45	556	47	8	8,5	2	
76.	Univerza Ljubljana	717	27	706	27	4	3,9	—	
77.	Velenje	165	9	103	11	6	10,7	2	
78.	Vipava	60	9	20	9	15	45	—	
79.	Vuzenica	177	11	122	3	6	2,5	—	8
80.	Zabukovec	109	8	87	7	7	8	—	1
81.	Zagorje	622	30	855	32	5	3,7	2	
82.	Železničar Ljublj.	382	67	388	69	18	17,7	2	
83.	Železniki	276	17	188	17	6	9	—	
84.	Zerjav	416	14	344	23	3	6,7	9	
85.	Ziri	203	41	194	43	20	22,2	2	
86.	Zreče	—	9	148	9	—	6	—	
39034				5237	43912	5258		235	214
Trst - Gorica				107	107			—	—
Beograd				33	33			—	—
Zagreb				49	52			3	
Republiška PD				47	36				11
Ostale Republike				73	78			5	
Inozemski naročniki				40	46			6	
Zamena z inozemstvom				34	33				1
Zamena v državlji				26	26			—	—
Razni				116	132			16	
5762					5801			265	226

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1958

Zap. št.	Planinsko društvo	Vrsta članstva			
		odrasli člani	mladinci	pionirji	s k u p a j
1.	Ajdoščina	120	19	8	147
2.	Bled	333	26	370	779
3.	Bohinjska Bistrica	164	50	35	249
4.	Bohinj — Srednja vas	163	110	180	433
5.	Bohor Senovo	134	30	100	264
6.	Bovec	60	30	62	152
7.	Brežice	106	45	125	276
8.	Celje	997	282	85	1 364
9.	Cerkno	148	70	147	365
10.	Crnomelj	70	30	9	109
11.	Črnuče	90	24	87	201
12.	Dol pri Hrastniku	216	26	4	246
13.	Domžale	257	92	93	442
14.	Dovje-Mojsstrama	260	55	37	372
15.	Gorje pri Bledu	314	62	223	599
16.	Gornji grad	125	34	37	196
17.	Gozd-Martuljk	44	10	36	90
18.	Hrastnik	387	44	158	599
19.	Idrija	361	92	92	545
20.	Ilirska Bistrica	45	12	13	70
21.	Javornik - Koroška Bela	553	75	117	725
22.	Jesenice na Gorenjskem	711	160	271	1 112
23.	Jezersko	96	50	50	196
24.	Kamnik	725	203	151	1 079
25.	Kobarid	109	21	5	138
26.	Kočevje	68	5	4	77
27.	Kokra	35	4	1	40
28.	Koper	230	47	30	327
29.	Kostanjevica na Krki	52	10	88	150
30.	Kranj	881	586	199	1 666
31.	Kranjska gora	105	55	41	201
32.	Križe	121	21	126	268
33.	Kum Trbovlje	337	50	97	484
34.	Laško	398	94	195	687
35.	Lisca Videm-Krško	284	97	12	393
36.	Litija - Šmartno	230	14	8	252
37.	Litostroj Ljubljana	248	11	16	275
38.	Ljubljana - matica	5 245	1 692	652	7 589
39.	Ljubno ob Savinji	39	20	16	75
40.	Ljutomer	116	21	157	294
41.	Luče	116	5	60	181
42.	Majšperk	113	20	8	141
43.	Maribor	1 843	851	343	3 037
44.	Medvode	279	189	—	468
45.	Mengeš	205	192	176	573
46.	Mežica	355	57	34	446
47.	Most na Soči	60	20	9	89
48.	Mozirje	98	30	76	204
49.	Murska Sobota	80	58	12	150
50.	Nova Gorica	190	47	50	287
51.	Novo mesto	146	55	12	213
52.	Obretnik Maribor	237	165	37	439
53.	Opotnica	46	18	52	116
54.	Podbrdo	137	36	32	205
55.	Poletjane	54	27	—	81
56.	Postojna	178	60	97	335

Zap. št.	Planinsko društvo	odrasli člani	mladinci	pionirji	skupaj
Vrsta članstva					
57.	PTT Ljubljana	502	38	50	590
58.	PTT Maribor	397	6	9	412
59.	Prevalje	363	140	127	630
60.	Ptuj	144	121	16	231
61.	Radeče pri Zidanem mostu	155	108	29	292
62.	Radlje ob Dravi	40	48	17	105
63.	Radovljica	718	166	97	981
64.	Ravne na Koroškem	333	80	161	574
65.	Rimske Toplice	84	26	20	130
66.	Ruše pri Mariboru	528	157	525	1 210
67.	Sežana	101	4	40	145
68.	Slovenska Bistrica	460	100	200	760
69.	Slovenj Gradec	241	71	132	450
70.	Slovenske Konjice	241	82	80	406
71.	Solčava	55	17	4	76
72.	Sentjur pri Celju	81	52	36	169
73.	Skofja Loka	459	84	16	559
74.	Šoštanj	377	98	147	622
75.	Tolmin	193	112	41	346
76.	Trbovlje	579	182	171	932
77.	Tržič	439	82	35	556
78.	Univerza Ljubljana	56	595	55	766
79.	Velenje	66	32	5	103
80.	Vipava	18	2	—	20
81.	Vuzenica	89	21	12	122
82.	Zabukovca	71	8	8	87
83.	Zagorje ob Savi	417	296	142	855
84.	Zreče	100	24	24	148
85.	Železničar Ljubljana	234	122	32	388
86.	za Selško dolino v Železnikih	147	24	17	188
87.	Zerjav	328	73	43	344
88.	Ziri	161	33	—	194
Skupaj		27 267	9 219	7 426	43 912
V letu 1957		25 251	7 902	5 821	39 034
V letu 1958		27 267	9 219	7 426	43 912
Razlika		+ 2 016	+ 1 257	+ 1 605	+ 4 878

PREGLED GRADBENIH INVESTICIJ V LETU 1958

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	Investirano							Skupne investicije v letu 1958 din
			iz lastnih sredstev din	prostovoljno delo ur	vred- nosti din	subvencija PZS din	ostale subvencije din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	
1.	Ajdovščina	Koča pri izviru Hublja	186 775	—	—	—	391 720	—	—	578 495
		Iztokova koča pod Golaki	—	42	2 100	—	—	—	—	2 100
2.	Bled	Blejska koča na Lipanci	41 756	62	12 400	—	—	—	—	54 156
3.	Bohinj - Srednja vas	Koča pod Bogatinom	136 095	40	2 800	—	—	—	—	138 895
		Dom Savica	550 245	—	—	—	—	—	—	550 245
		Koča na Uskovnici	337 597	60	4 200	—	—	1 107 950	—	1 449 747
		Vodnikov dom na Velem polju	277 849	80	5 600	460 000	—	1 840 000	—	2 583 449
4.	Bohor Senovo	Koča na Bohorju	1 052 364	2 785	111 400	—	—	—	—	1 163 764
5.	Bovec	Koča Zlatorog v Trenti	—	—	—	70 484	—	281 936	—	352 420
		Koča Petra Skalarja pod Kaninom	—	—	—	2 180	—	8 720	—	10 900
		Koča na Mangrtu	—	—	—	27 336	—	109 344	—	136 680
6.	Celje	Depandanska Doma v Logarski d.	1 802 594	—	—	—	1 000 000	—	—	2 802 594
		Celjska koča pod Tovstim vrhom	161 733	—	—	—	—	—	—	161 733
		Kocbekov dom na Korošci	464 481	—	—	—	—	—	—	464 481
7.	Cerkno	Planinsko-lovska koča na Črnem vrhu	9 460	—	—	—	—	—	—	9 460
8.	Crnuče	Koča na Mali planini	95 000	600	60 000	—	155 000	—	—	310 000
9.	Dol pri Hrastniku	Koča na Goreh	207 760	1 958	65 040	—	1 619 528	—	341 149	2 233 477
10.	Dovje - Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	—	—	—	80 000	—	320 000	—	400 000
11.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	66 836	137	10 990	—	—	—	—	77 826
		Tržaška koča na Dollču	114 140	124	8 680	—	—	—	—	122 820
12.	Gornji grad	Dom na Menini planini	338 143	582	34 920	100 000	—	400 000	—	873 063
13.	Hrastnik	Koča na Kalu	562 000	240	19 200	—	180 000	—	269 000	1 030 200
14.	Ilirska Bistrica	Zavetišče na Velikem Snežniku	7 043	5 700	600 000	—	230 242	—	—	837 285
15.	Javornik - Koroška Bela	Kovinarska koča v Krmi	22 168	—	—	—	—	—	—	22 168
		Dom Pristava v Javorniškem rovtru	180 579	—	—	—	—	—	—	180 579
16.	Jesenice na Gorenjskem	Tičarjev dom na Vršču	92 800	—	—	59 980	—	239 920	—	392 700
		Bivak I (Vel. Dnina)	—	20	1 600	—	—	—	—	1 600
		Bivak II (Pod rokavi)	—	40	3 200	—	—	—	—	3 200

		Investirano								
Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	iz lastnih sredstev din	Prostovoljno čelo ur	v vred- nosti din	subvencija PZS din	ostale subvencije din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din	Skupne investicije v letu 1958 v letu din
		Bivak III (Za Akom)	—	314	25 120	—	—	—	—	25 120
		Bivak IV (Na Rušju)	—	410	32 800	—	—	—	—	32 800
		Koča v Martuljku	—	246	12 300	—	—	—	—	12 300
		Zavetišče pod Špiko	—	65	5 200	—	—	—	—	5 200
17.	Jezersko	Ceška koča na Ravneh	—	35	3 500	79 818	—	319 273	—	402 591
18.	Kamnik	Koča na Starem gradu	186 845	—	—	—	—	—	—	186 845
		Cojzova koča na Kokrškem sedlu	161 921	—	—	80 000	—	320 000	—	551 921
		Koča na Jermanovih vratih	123 048	—	—	—	—	—	—	123 048
19.	Koper	Tumova koča na Slavniku	—	—	—	—	684 289	—	—	684 289
20.	Kostanjevica na Krki	Dom na Polomu	27 784	—	—	—	—	—	—	27 784
21.	Kranj	Dom na Krvavecu	48 490	—	—	—	—	—	—	48 490
		Koča ob žičnici na Krvavecu	1 598 887	—	—	—	—	2 000 000	2 000 000	5 598 887
		Koča na Smarjetni gori	45 788	—	—	—	—	—	—	45 788
		Dom Kokrškega odreda na Kalšču pod Storžičem	852 521	—	—	—	—	—	—	852 521
22.	Krajska gora	Dom na Korenskem sedlu	6 453	—	—	—	—	—	—	6 453
		Mihov dom	16 524	—	—	—	—	—	—	16 524
		Koča na Gozdu	49 254	—	—	—	—	—	—	49 254
23.	Križe	Koča na Križki gori	154 000	500	25 000	—	—	—	—	179 000
24.	Kum Trbovlje	Koča na Kumu	336 415	—	—	—	270 000	—	—	606 415
25.	Laško	Dom na Smohorju	28 705	—	—	—	—	—	—	28 705
26.	Lisca Videm Krško	Tončkov dom na Lisci	173 689	240	14 400	—	150 000	—	—	338 089
27.	Litiča - Smartno	Dom na Jančah	461 792	748	74 800	200 000	400 000	800 000	109 823	2 046 420
28.	Ljubljana - matica	Dom v Kamniški Bistrici	174 059	—	—	—	—	—	—	174 059
		Koča pri Savici	526 082	—	—	—	—	—	—	526 082
		Dom na Komni	576 693	—	—	—	400 000	—	—	976 693
		Koča pri Triglavskih jezerih	320 426	—	—	599 995	—	2 399 981	3 000 000	5 320 412
		Triglavski dom na Kredarici	526 082	—	—	—	—	—	—	526 082
		Bivak pod Skuto	1 000	—	—	—	—	—	—	1 000
29.	Maribor	Mariborska koča (depandansa)	100 000	250	12 500	—	414 288	—	3 167 906	3 694 694
		Ribniška koča	205 563	200	10 000	—	100 000	—	—	315 563
		Koča na Pesniku	16 477	—	—	—	198 700	—	—	215 177

Zap. št.	Planinsko društvo	Planinska postojanka	Investirano								Skupne invest. v 1. 1958 din
			iz lastnih sredstev din	prosto- vojno delo ur	vred- nost din	suveni- cija PZS din	ostale suveni- cije din	posojilo PZS din	ostalo posojilo din		
30.	Medvode	Koča na Zavcarjevem vrhu	—	20	1 000	—	31 012	—	—	—	32 012
31.	Mengeš	Slavkov dom na Golem brdu	490 000	720	36 900	—	—	—	—	—	526 000
32.	Mežica	Mengeška koča na Gobavici	232 573	—	—	—	—	—	—	—	232 573
		Zavetišče Grohat na Raduhi	—	35	3 500	—	—	—	—	—	3 500
		Koča na Pikovem (Podpeca)	18 000	42	4 200	—	—	—	—	—	22 200
		Dom na Peči	1 997 989	2 980	298 000	174 653	5 660 000	638 611	38 663	8 927 916	
33.	Nova Gorica	Koča Kekec na Katarini	3 800 000	1 510	151 000	—	—	—	—	—	3 951 000
34.	Obrtnik Maribor	Dom na Tužzlovem vrhu	721 422	—	—	—	500 493	—	—	—	1 221 915
35.	Oplotnica	Koča na Pesku	—	—	—	—	23 348	—	—	—	23 348
36.	Podbrdo	Zavetišče na Petrovem brdu	135 000	50	5 000	—	—	—	—	—	140 000
37.	Poljčane	Dom na Boču	12 000	24	2 400	—	—	—	—	—	14 400
38.	Postojna	Koča Mladika na Pečni rebri	65 000	850	72 000	—	—	—	—	—	137 000
39.	Prevalje	Dom na Ursliji gori	96 779	2 565	128 250	16 792	119 500	67 168	—	—	428 489
40.	PTT Maribor	Poštarski dom pod Plešivcem	29 904	80	4 000	—	205 000	—	—	—	238 904
41.	Radeče pri Židanem n.	Zasavkska koča na Prehodavcih	19 000	—	—	—	—	—	—	—	19 000
42.	Radovljica	Pogačnikov dom pri Križkih jez.	160 711	—	—	160 000	—	640 000	—	—	960 711
43.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	32 820	833	49 980	—	—	—	—	—	82 800
44.	Ruše	Ruška koča (Tinetov dom)	254 304	—	—	—	500 000	—	—	—	754 304
45.	Slovenska Bistrica	Dom pri Treh kraljih	400 000	600	36 000	—	447 000	—	—	—	883 000
46.	Skočna Loka	Dom na Lubniku	345 461	—	—	—	300 000	—	600 000	—	1 445 461
47.	Šoštanj	Andrejev dom na Slemenu	471 906	360	72 000	—	—	—	—	—	543 906
48.	Tolmin	Koča na Razbor planini	430 000	620	37 000	160 000	—	640 000	—	—	1 267 000
49.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	37 529	132	9 000	—	—	—	—	—	46 529
50.	Tržič	Dom na Kofcah	378 675	—	—	—	—	—	—	—	378 675
51.	Univerza Ljubljana	Koča Tamar v Planici	103 813	400	20 000	122 833	—	491 330	—	—	737 976
52.	Vuzenica	Koča Planinc	5 400	—	—	—	—	—	—	—	5 400
53.	Zagorje ob Savi	Coparjeva koča na Čemšeniški pl.	7 401	195	13 650	—	—	—	—	—	21 051
		Koča na Gori	381 723	233	16 450	—	—	—	—	—	398 173
54.	Železničar Ljubljana	gradnja vzpenjače na Vogel	107 902	288	28 800	—	—	—	—	—	136 702
55.	za Šeško dol. v Zelez.	Koča na Ratitovcu	50 000	—	—	—	—	—	—	—	50 000
56.	Jerjav	Koča na Smrekovcu	160 073	—	—	—	—	—	—	—	160 073
57.	Planinska zveza Slov.	Slajmarjeva vila v Vratih nabava šotorov	—	—	—	450 000	—	—	—	—	450 000
			—	—	—	579 646	—	—	—	—	579 646
		Skupaj:	24 574 311	28 037	2 145 980	3 423 717	13 980 120	12 684 233	8 586 546	65 394 907	
		V letu 1957:	16 213 320	32 549	4 077 920	4 534 301	18 746 354	13 344 199	2 887 308	39 803 902	
		V letu 1958:	24 574 311	28 037	2 145 980	3 423 717	13 980 120	12 684 233	8 586 546	65 394 907	
		Razlika:	+ 8 360 991	- 4 512	- 1 931 940	- 1 111 684	- 4 766 234	- 659 966	+ 5 699 238	+ 5 591 005	

PREGLED KAPACITETE, OBISKA IN NOČITEV PLANINSKIH POSTOJANK V LETU 1958

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nad- morska višina	V upravi PD	Kapaciteta ležišč			Stevilo obiskovalcev			Število nočitev
					Število postelj	Število skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslo- vanov	Inozem- stev	Skupaj	
1.	Blejska koča na Lipanci	Jul. Alpe	1633	Bled	9	15	24	2335	44	2379	2338
2.	Prehodna planinska postojanka Planine	"	495	Bled	3	—	3	ne evidentira			—
3.	Zavetišče Mrzli Studenec	"	1240	Bled	3	—	3	313	—	313	—
4.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	—	3	8	845	—	845	—
5.	Zavetišče na Rovtariči	"	1182	Bohinjska Bistrica	—	—	—	520	—	520	—
6.	Koča na Uskovnici	"	1138	Bohinj - Srednja vas	10	15	25	1350	71	1921	483
7.	Koča pod Bogatinom	"	1513	Bohinj - Srednja vas	54	30	84	3703	72	3775	3711
8.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1895	Bohinj - Srednja vas	25	24	49	4434	397	4831	471
9.	Dom Savica	"	805	Bohinj - Srednja vas	4	2	6	2966	1713	4709	73
10.	Koča Zlatorog v Trenti	"	622	Bovec	16	16	32	2318	215	2733	1414
11.	Koča Petra Skalarja pod Kaninom	"	1872	Bovec	—	65	65	123	12	133	21
12.	Koča na Mangrtu	"	2072	Bovec	—	20	20	2356	399	2655	162
13.	Dom na Predelu	"	1156	Bovec	3	6	9	14 139	1924	16 063	238
14.	Aljažev dom v Vratih	"	1015	Dovje - Mojstrana	41	120	161	9990	313	10 363	3342
15.	Dom Planika pod Triglavom	"	2404	Gorje pri Bledu	24	37	61	5354	421	5775	1251
16.	Tržaška koča na Doliju	"	2120	Gorje pri Bledu	24	20	44	4839	369	5208	983
17.	Staničeva koča pod Triglavom	"	2332	Javornik - Koroška Bela	25	43	73	3376	62	3458	1265
18.	Kovinarska koča v Krmi	"	892	Javornik - Koroška Bela	—	22	22	4562	53	4615	193
19.	Erjavčeva koča na Vršču	"	1515	Jesenice na Gorenjskem	43	18	61	12 677	131	12 898	5550
20.	Tičarjev dom na Vršču	"	1620	Jesenice na Gorenjskem	28	20	48	10 945	34	10 979	2130
21.	Koča pri izviru Soče	"	786	Jesenice na Gorenjskem	10	—	10	9071	3	9074	249
22.	Zavetišče po Spičko	"	2050	Jesenice na Gorenjskem	—	16	16	197	13	215	195
23.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2180	Jesenice na Gorenjskem	—	4	4	19	—	19	19
24.	Bivak II (Pod rokavji)	"	2140	Jesenice na Gorenjskem	—	5	5	52	—	52	52
25.	Bivak III (Za Akom)	"	1340	Jesenice na Gorenjskem	—	8	8	101	3	104	104
26.	Bivak IV (Na Rušnju)	"	1980	Jesenice na Gorenjskem	6	—	6	114	1	115	115
27.	Koča v Martuljku	"	930	Jesenice na Gorenjskem	6	5	11	161	—	161	161
28.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	26	32	527	—	527	190
29.	Koča v Krnici	"	1218	Kranjska gora	10	21	31	1613	12	1625	399
30.	Mihov dom	"	1070	Kranjska gora	2	16	18	2453	4	2457	336
31.	Koča na Gozdu	"	1226	Kranjska gora	20	13	33	2336	4	2340	910

32.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1307	Litostroj Ljubljana	—	28	28	4104	16	4420	55
33.	Dom na Komni	"	1520	Ljubljana - matica	70	24	94	5377	88	5465	7592
34.	Koča pri Savici	"	660	Ljubljana - matica	4	21	25	3918	33	3951	1217
35.	Mladinsko zavetišče na Bogatinskem sedlu	"	1804	Ljubljana - matica	—	8	8	540	—	540	166
36.	Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	"	1683	Ljubljana - matica	20	35	55	6136	169	6305	2101
37.	Triglavski dom na Kredarici	"	2515	Ljubljana - matica	60	56	115	8260	146	8406	2233
38.	Koča na Crni prsti	"	1844	Most na Soči	2	18	20	171	25	196	—
39.	Gomiščkovo zavetišče na Krnu	"	2210	Nova Gorica	—	50	50	1388	120	1508	282
40.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	680	Nova Gorica	38	—	38	1092	109	1201	248
41.	Zavetišče Petrovo Brdo	"	804	Podbrdo	4	—	4	1789	9	1798	128
42.	Poštarska koča na Vrsiču	"	1725	PTT Ljubljana	28	—	28	3172	642	8814	770
43.	Zasavska koča na Prehodavcih	"	2050	Radeče pri Zid. mostu	—	21	29	2636	85	2721	540
44.	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	"	2052	Radovljica	12	48	60	1752	345	2097	1218
45.	Koča na Razor planini	"	1333	Tolmin	—	20	20	1216	81	1237	440
46.	Zavetišče Globoko	"	1835	Tolmin	—	4	4	ne evidentira			
47.	Koča Tamar v Planici	"	1108	Univerza Ljubljana	15	19	34	4215	58	4303	654
48.	Koča na Poreznu	Predg.	1632	Cerkno	16	25	41	2899	18	2917	235
49.	Planinsko-jošvska koča na Črnem vrhu	Jul. Alp	1288	Cerkno	25	50	75	2820	15	2835	112
50.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	824	Cerkno	3	20	23	2588	12	2600	21
51.	Zavetišče v Počah pod Poreznom	"	700	Cerkno	—	—	—	998	—	998	—*
52.	Koča na Smarjetni gori	"	664	Kranj	—	—	—	9750	—	9750	—
53.	Slavkov dom na Golem brdu	"	423	Medvode	6	32	38	3711	33	3744	154
54.	Dom na Lubniku	"	1027	Skofja Loka	22	—	22	2397	11	2408	557
55.	Koča na Ratitovcu	"	1666	za Seško dolino v Zelезнikih	21	21	42	2456	—	2456	665
56.	Zavetišče na Vrsniku	"	724	Ziri	—	5	5	206	16	222	2
57.	Zavetišče na Mrzlem vrhu	"	925	Ziri	—	5	5	889	4	893	—
58.	Dom Pristava na Javorniškem rovju	Kara-	920	Javornik - Koroška Bela	2	16	18	4218	—	4218	1105
59.	Dom na Korenskem sedlu	vank	1075	Kranjska gora	11	—	11	1516	61	1577	—
60.	Dom na Peci	"	1650	Mežica	48	50	98	3457	19	3476	1216
61.	Koča na Pikovem (Podpeca)	"	986	Mežica	5	—	5	3778	25	3803	634
62.	Zavetišče pri Skrubetu	"	850	Mežica	—	—	—	4680	—	4680	—
63.	Zavetišče pri Graufu	"	700	Mežica	—	—	—	4745	—	4745	—
64.	Dom na Kalu pod Kofcami	"	1050	Podljubelj	2	3	5	ni posloval			
65.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	50	—	50	5205	21	5226	1165
66.	Poštarski dom pod Plešivecem	"	800	PTT Maribor	10	20	30	4342	4	4346	197
67.	Valvasorjev dom pod Stolom	"	1180	Radovljica	25	—	25	3866	50	3916	1336
68.	Roblekov dom na Begunjščici	"	1757	Radovljica	6	40	46	3138	12	3150	1715
69.	Koča po Kladovom	"	1560	Tržič				ni poslovala			

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nad- morska visina	V upravi PD	Kapaciteta ležišč			Stevilo obiskovalcev			Stevilo nočitev
					Stevilo postelj	Stevilo skupnih ležišč	Skupaj	Jurisko- vanov	Inozem- cev	Skupaj	
70.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	16	16	32	3223	18	3246	567
71.	Dom Titovi graničarji na Zelenici	"	1535	Tržič	—	—	—	537	—	537	—
72.	Zavetišče na Bistriški planini	"	1052	Tržič	—	—	—	493	—	493	—
73.	Zavetišče Tegošče	"	1203	Tržič	—	—	—	208	—	208	—
74.	Zavetišče na Konjščici	"	1563	Tržič	—	—	—	494	—	494	—
75.	Prehodno planinsko zavetišče v Tržiču	"	516	Tržič	—	—	—	ne evidentira			—
76.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kamniške	757	Celje	151	—	161	40 952	121	41 076	3084
77.	Frišaufov dom na Okrešlju	Alpe	1378	Celje	21	40	61	9239	19	9278	1070
78.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	23	30	53	2130	2	2132	676
79.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	"	1344	Celje	94	64	158	10 781	10	10 791	5569
80.	Bivak pod Ojstrico	"	1800	Celje	4	—	4	12	—	12	12
81.	Ceška koča na Ravneh	"	1543	Jezersko	29	—	29	2674	13	2687	610
82.	Cojzova koča na Kokškem sedlu	"	1791	Kamnik	30	25	55	3649	30	3679	1149
83.	Koča na Jermanovih vratih	"	1884	Kamnik	46	40	86	3917	23	3940	1408
84.	Bivak pod Kočno	"	1952	Kranj	—	6	6	38	—	38	38
85.	Koča na Križki gori	"	1582	Križe	5	8	13	3570	—	3570	322
86.	Zavetišče na Mali Poljani	"	1100	Križe	—	—	—	2869	—	2860	—
87.	Zavetišče Trstenik	"	450	Križe	—	—	—	11 612	—	11 612	—
88.	Zavetišče v Gozdu	"	864	Križe	—	—	—	8226	—	8226	—
89.	Dom v Kamniški Bistrici	"	601	Ljubljana - matica	33	22	55	5292	37	5329	2389
90.	Bivak pod Skuto	"	2104	Ljubljana - matica	—	8	8	25	—	25	25
91.	Koča na Loki pod Raduho	"	1520	Luče ob Savinji	9	23	32	2215	—	2245	665
92.	Zavetišče Grohat na Raduhi	"	1682	Mežica	—	16	16	1106	9	1115	35
93.	Zavetišče pri Pucu	"	710	Mežica	2	—	2	2119	14	2163	16
94.	Koča pod Olševo	"	1250	Solčava	2	—	2	1056	2	1058	12
95.	Zavetišče pod Ojstrico	"	1206	Solčava	10	20	30	997	21	1018	44
96.	Koča v Logarjevem kotu	"	907	Solčava	—	11	11	3012	—	3012	86**
97.	Andrejev dom na Slemenu	"	1096	Soštanj	33	50	83	14 829	56	14 885	1380
98.	Dom pod Storžičem	"	1100	Tržič	40	80	120	5219	16	5235	897
99.	Kostanjčeva koča na Dobrči	"	1520	Tržič	13	16	29	1309	8	1317	157
100.	Bivak v Storžiču	"	1750	Tržič	—	4	4	50	—	50	14
101.	Koča na Smrekovcu	"	1377	Žerjav	33	24	62	5360	4	5364	910
102.	Koča na Mali planini	Predgorje	1447	Crnuče	7	20	27	1443	2	1450	950

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi PD	Kapaciteta ležišč			Stevilo obiskovalcev			
					Stevilo postelj	Stevilo skupnih ležišč	Skupaj	Jugoslovanov	Inozemcev	Skupaj	Stevilo nočev
163.	Koča na Veliki planini	Kamn.	1560	Domžale	22	30	52	1760	2	1762	2433
104.	Dom na Menini planini	Alp	1508	Gornji grad	10	60	70	2148	7	2155	308
105.	Koča na Starem gradu	"	585	Kamnik	—	5	5	6730	30	6760	173
106.	Dom na Krvavcu	"	1700	Kranj	28	70	98	19 604	546	20 150	4970
107.	Koča ob žičnici na Krvavcu	"	1495	Kranj	—	—	—	6274	96	6370	—**
108.	Mengeška koča na Gobavici	"	440	Mengeš	5	—	5	12 000	—	12 000	189
109.	Zavetišče na Resevni z razgl. stolpom	"	629	Sentjur	—	4	4	721	20	741	25
110.	Mariborska koča razglednim stolpom	Pohorje	1080	Maribor	35	18	53	14 410	53	14 463	4055
111.	Ribniška koča	"	1530	Maribor	34	36	70	6721	13	6734	3669
112.	Koča na Pesniku	"	1104	Maribor	5	10	15	2890	8	2898	116
113.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	30	—	30	4913	4	4917	896
114.	Ruška koča (Tinetov dom)	"	1250	Ruše pri Mariboru	19	38	57	12 246	146	12 392	2278
115.	Koča nad Šumikom	"	1125	Ruše pri Mariboru	8	12	20	4955	8	4963	360
116.	Koča pri Treh kraljih	"	1200	Slovenska Bistrica	17	—	17	1860	7	1867	79
117.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1161	Slovenj Gradec	12	38	50	2960	—	2960	511
118.	Grmovškova dom pod Veliko Kopo	"	1377	Slovenj Gradec	28	30	58	4919	—	4919	1324
119.	Koča Planine	"	960	Vuzenica	2	7	9	1727	2	1729	5
120.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	659	Poljčane	19	30	49	1560	—	1560	124
121.	Koča na Zavcarjevem vrhu	Kozjak	914	Maribor	10	14	24	2108	5	2113	502
122.	Zavetišče na Urbanu	"	595	Maribor	—	—	—	936	—	936	—
123.	Zavetišče Podlipje	"	840	Vuzenica	—	—	—	1665	—	1665	—
124.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	1130	Velenje	—	—	—	826	—	826	—
125.	Koča na Bohorju	Zasavje	925	Bohor Senovo	—	—	—	2792	4	2796	—
126.	Celjska koča (Tovst)	"	750	Celje	52	11	63	4147	13	4160	1320
127.	Zavetišče na Goreh	"	791	Dol pri Hrastniku	3	—	3	4949	49	4998	27
128.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	18	15	33	5999	6	5105	1166
129.	Koča na Kumu	"	1219	Kum Trbovlje	36	50	86	6159	6	6165	1904
130.	Dom na Smohorju	"	738	Laško	50	2	52	4361	16	4377	1147
131.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca Videm Krško	18	13	31	4232	33	4267	690
132.	Dom na Jančah	"	794	Litija - Smartno	26	16	42	2769	17	2786	56
133.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Himske Toplice	4	—	4	1101	9	1110	2
134.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	14	13	27	8587	9	8596	890

135.	Koča na Gori	"	849	Zagorje ob Savi	70	—	70	5500	25	5525	862
136.	Zavetišče Zaloka	"	680	Zagorje ob Savi	—	—	—	3249	11	3260	—
137.	Coparjeva koča na Čemšeniški planini	"	1206	Zagorje ob Savi	—	14	14	1605	11	1616	105
138.	Dom na Polomu	Gorjanei	725	Kostanjevica na Krki	12	—	12	1413	—	1413	455
139.	Dom Vinka Paderšiča	"	822	Novo mesto	6	26	26	1329	—	1329	123
140.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko 1048	Crnomelj	20	16	36	3680	15	3095	536	—
141.	Koča pri Jelenovem studencu	gričevje	856	Kočevje	5	8	13	738	—	738	145
142.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski 1260	Ajdovščina	—	12	12	478	—	478	72	—
143.	Dom pod Cavnom	gozd	890	Ajdovščina	10	—	10	1078	22	1100	181
144.	Koča pri izviru Hublja	"	250	Ajdovščina	—	—	—	4641	17	4658	—
145.	Koča Kekce na Katarini	"	307	Nova Gorica	—	—	—	4548	327	4873	—
146.	Zavetišče Sivka	Idrijsko 1006	Idrija	4	—	4	6481	—	6481	32	—
147.	Zavetišče na Jelenku	hribovje	1106	Idrija	—	—	—	4245	—	4245	—
148.	Koča na Hleviški planini z razgl. stolpom	"	997	Idrija	5	1	6	7306	—	7306	210
149.	Dom na Javorniku	"	1240	Idrija	16	20	36	5174	—	5174	196
150.	Zavetišče Vojsko	"	1089	Idrija	—	—	—	ne evidentira	—	—	—
151.	Cankarjeva koča na Svinčakih	Snežnik 1242	Ilirska Bistrica	—	—	—	ni poslovala	—	—	—	—
152.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško- 1028	Koper	10	20	30	2731	1554	4285	51	—
153.	Stjenkova koča na Trstelju	Komenski 642 kras	Nova Gorica	12	—	12	1073	78	1153	104	—
154.	Dom Poldanovec na Lokvah	Trnovska 965 planota	Nova Gorica	36	32	68	ne evidentira	—	—	—	862
155.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos 1248	Postojna	2	46	48	2351	75	2426	462	—
156.	Zavetišče pri Blažonu	"	915 Vipava	—	—	—	334	—	384	—	—
157.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notranjski 710 kras	Postojna	—	—	—	1391	13	1404	—	—
S k u p a j				2206	2476	4682	583 217	12 219	595 436	109 613	—
V letu 1957:				2095	2321	4416	514 372	8115	522 487	93 139	—
V letu 1958:				2206	2476	4682	583 217	12 219	595 436	109 613	—
Razlika:				+ 111	+ 155	+ 266	+ 68 845	+ 4104	+ 72 949	+ 16 474	—

Inozemski obiskovalci plaminskih postojank so bili iz sledečih držav: 5176 iz Italije, 2374 iz Nemčije, 1756 iz Avstrije, 1089 iz Anglije, 406 iz Svice, 392 iz Holandije, 274 iz ZDA, 217 iz Francije, 139 iz Nizozemske, 91 iz Madžarske, 37 iz Kanade, 54 iz Belgije, 47 iz CSR, 47 iz Poljske, 23 iz Danske, 19 iz Svedske, 9 iz Grčije, 7 iz SSSR, 6 iz Norveške, 1 iz Romunije, 1 iz Bolgarije, 1 iz Argentine, 1 iz Luxemburga in 2 iz Bližnjega vzhoda.

* 30. 6 1958 ukinjeno

** poslovala samo od 10. 8. do 1. 10. 1958

*** pričela obratovati avgusta 1958

**PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV
V LETU 1958**

Zap. Št.	Planinsko društvo	Investirano						Skupne investi- cije v 1. 1958
		iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo	v red- nosti	subven- cija PZS	ostale subven- cije	din	
		din	ur	din	din	din	din	
1.	Ajdovščina	—	45	2 250	—	—	—	2 250
2.	Bled	10 876	—	—	—	—	—	10 876
3.	Bohinjska Bistrica	—	—	—	—	—	—	—
4.	Bohinj - Srednja vas	25 039	—	—	—	—	—	25 039
5.	Bohor Senovo	5 945	26	1 040	—	—	—	6 985
6.	Bovec	—	—	—	—	—	—	—
7.	Brežice	—	—	—	—	—	—	—
8.	Celje	165 098	—	—	—	—	—	105 098
9.	Cerkno	17 495	58	2 900	—	—	—	20 395
10.	Črnomelj	—	624	37 440	—	—	—	37 440
11.	Crnuče	—	—	—	—	—	—	—
12.	Dol pri Hrastniku	1 641	45	1 800	—	—	—	3 441
13.	Domžale	160 176	—	—	—	—	—	160 176
14.	Dovje - Mojstrana	2 900	112	11 200	—	—	—	14 100
15.	Gorje pri Bledu	17 000	145	10 150	—	—	—	27 150
16.	Gornji grad	2 200	214	12 840	—	—	—	15 040
17.	Gozd Martuljek	—	—	—	—	—	—	—
18.	Hrastnik	5 000	60	4 800	—	—	—	9 800
19.	Idrija	—	—	—	—	—	—	—
20.	Istarska Bistrica	650	48	2 000	—	—	—	2 650
21.	Javornik - Koroška Bela	16 050	105	5 250	—	—	—	21 300
22.	Jesenice na Gorenjskem	9 510	—	—	—	—	—	9 510
23.	Jezersko	7 500	45	4 500	—	—	—	12 000
24.	Kamnik	29 135	586	28 130	—	—	—	57 265
25.	Kobarid	—	—	—	—	—	—	—
26.	Kočevje	—	—	—	—	—	—	—
27.	Kokra	3 738	8	400	—	—	—	4 138
28.	Koper	4 000	70	7 000	—	—	—	11 000
29.	Kostanjevica na Krki	—	—	—	—	—	—	—
30.	Kranj	—	—	—	—	—	—	—
31.	Kranjska gora	860	12	1 800	—	—	—	2 660
32.	Križe	—	—	—	—	—	—	—
33.	Kum Trbovlje	3 000	25	2 000	—	—	—	5 000
34.	Laško	82 000	—	—	—	150 000	—	232 000
35.	Lisca Videm Krško	5 800	41	1 610	—	—	—	7 440
36.	Litija - Šmartno	—	76	7 600	—	—	—	7 600
37.	Litostroj Ljubljana	1 500	40	6 000	—	—	—	7 500
38.	Ljubljana - matica	29 514	—	—	—	—	—	29 514
39.	Ljubno ob Savinji	—	30	1 500	—	—	—	1 500
40.	Ljulomer	—	—	—	—	—	—	—
41.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—	—
42.	Majšperk	—	—	—	—	—	—	—
43.	Maribor	14 958	80	4 000	—	—	—	18 958
44.	Medvode	2 400	96	4 800	—	—	—	7 200
45.	Mengeš	7 600	53	3 000	—	—	—	10 600
46.	Mežica	850	160	15 700	—	—	—	16 550
47.	Most na Soči	—	—	—	—	—	—	—
48.	Mozirje	—	9	1 000	—	—	—	1 000
49.	Murska Sobota	—	—	—	—	—	—	—
50.	Nova Gorica	6 500	181	24 000	—	—	—	30 500
51.	Novo mesto	75 000	25	2 500	—	—	—	77 500
52.	Obrtnik Maribor	—	—	—	—	—	—	—
53.	Oplotnica	8 148	28	3 000	—	46 652	—	57 800

I n v e s t i r a n o

Zap. št.	Planinsko društvo	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo	v vred- nosti	subven- cija PZS	ostale subven- cije	Skupne investi- cije v 1.1958
		din	ur	din	din	din	din
54.	Podbrdo	1 500	24	2 400	—	—	3 900
55.	Poljéane	50 000	20	2 000	—	—	52 000
56.	Postojna	—	120	9 600	—	—	9 600
57.	Prevalje	5 300	210	10 300	—	—	15 800
58.	PTT Ljubljana	—	30	3 000	—	—	3 000
59.	PTT Marlbor	—	—	—	—	—	—
60.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
61.	Radeče pri Zidanem mostu	—	—	—	—	—	—
62.	Radlje ob Dravi	—	30	1 800	—	—	1 800
63.	Radovljica	—	—	—	—	—	—
64.	Ravne na Koroškem	—	28	1 400	—	—	1 400
65.	Rimske Toplice	750	20	2 000	—	—	2 750
66.	Ruše pri Mariboru	25 000	183	18 300	—	—	43 300
67.	Sežana	—	—	—	—	—	—
68.	Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—
69.	Slovenjgradec	2 000	44	4 400	—	—	6 400
70.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—
71.	Solčava	—	54	3 780	—	—	3 780
72.	Sentjur	—	—	—	—	—	—
73.	Skofja Loka	5 497	40	3 200	—	—	8 697
74.	Soštanj	10 000	120	24 000	—	—	34 000
75.	Tolmin	7 000	320	15 000	—	—	22 000
76.	Trbovlje	—	33	1 980	—	—	1 980
77.	Tržič	10 240	—	—	—	—	10 240
78.	Univerza Ljubljana	1 500	120	10 000	—	—	11 500
79.	Velenje	—	—	—	—	—	—
80.	Vipava	1 350	160	8 000	—	—	9 350
81.	Vuzenica	—	—	—	—	—	—
82.	Zabukovca	—	—	—	—	—	—
83.	Zagorje ob Savi	10 800	80	4 000	—	—	14 800
84.	Žreče	10 000	80	4 000	—	6 000	20 000
85.	Železničar Ljubljana	6 727	530	53 000	—	—	59 727
86.	za Selško dolino v Železnikih	—	80	6 000	—	—	6 000
87.	Žerjav	19 146	—	—	—	—	19 146
88.	Žiri	—	—	—	—	—	—
89.	pregledi in popravilo potov v režiji PZS	—	—	—	153 457	—	153 457
90.	zimske markacije v Julijeh	—	—	—	50 000	—	50 000
	Skupaj:	828 893	5 373	398 600	203 457	202 652	1 633 602
	V letu 1957:	805 071	4 323	242 430	257 024	235 000	1 539 525
	V letu 1958:	828 893	5 373	398 600	203 457	202 652	1 633 602
	Razlika:	+ 23 822	+ 1 050	+ 156 170	- 53 567	- 32 348	+ 94 077

DIREKCIJA ZA LJUDSKO / REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI



Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!

Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121



ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

TRGOVAČKO PREDUZEĆE ZA PROMET OGREVnim I
GRADEŽNIM MATERJALOM NA VELIKO I MALO

»SEČA«

SKOPJE

Ul. 11 oktobra 52 | Telefon: direkcija 3662 in 3396 | Pošt. fah 300 | Tek. rač. ⁸⁰²⁻⁷⁰
1-75

- Nabavlja in prodaja:
- gradbeni material,
- drva za kurjavo, premog itd.
- Priporoča svoje prodajalne v Skopju

GRADJEVINSKO PREDUZEĆE ZA VISOKU GRADNJU

»VAR D A R«

NEGOTINO VARDAR

Izvršuje visoke gradnje
z lastno mehanizacijo,
razpolaga z lastnimi
obrtnimi delavnicami

PODJETJE ZA IMPREGNACIJO LESA

Hoče



IZDELUJE:

TT in elektrovodne drogove,

prage za industrijske tire

in kocke za tlakovanje tovarniških objektov

Impregnacija po sodobnih metodah s kreozotom in wolmanitom

»15. september«

TOVARNA CEMENTA IN SALONITA

Telefon Anhovo 3, 4, 5, 8 — Telegram: Cement Anhovo

PREDSTAVNIŠTVO: Zagreb, Račkoga 8 IV | Tel. 23-714 | Telegr.: Salonit Zagreb
Beograd, Ul. 1. maj 33 | Tel. 31-218 | Telegr.: Salonit Beograd

IZDELUJE:

1. Portland cement

2. Azbest cementne izd. »Salonit«, tlačne vodovodne cevi, kanalizacijske in dimovodne cevi in cevi za namakanje s potrebnimi spojnimi deli. Razne oblike cevnih sistemov po naročilu in načrtu. Valovite in ravne plošče raznih dimenzijs, oblik in barv za pokrivanje streh, za oblaganje sten in stropov.

A N H O V O

SLOVENIJA — JUGOSLAVIJA

TRGOVSKO PODJETJE NA VELIKO

tekstil

LJUBLJANA CIRIL METODOVA 1

IMA NA ZALOGI
KVALITETNO
DOMAČE IN UVOŽENO
BOMBAŽNO, SVILENO IN
VOLNENO BLAGO
PRIMERNO ZA
PLANINSKE POSTOJANKE
IN PLANINCE

LJUBLJANA
BEETHOVNOVA
ULICA 11

TELEFON
23-931, 23-940



SLOVENIALES

IZVOZ LESA IN LESNIH IZDELKOV

SLOVENIALES izvaja: mehek rezan les vseh vrst in dimenzij, bukov in hrastov rezan les kakor tudi rezan les ostalih listovcev, doge in sode, celulozni les, železniške prage, drva za kurjavo, lesno oglje, zaboje vseh vrst, parkete, furnirje, rezane in panel plošče, lesovinske plošče občutljive in drugo galanterijsko blago, kopita, igračke, taninske ekstrakte, lesno moko, športne rekvizite: smuči, vodne smuči, badminton rekeete, moderno in stilsko pohištvo (v garnitureh ali posameznih kosih), stole razne konstrukcije in izdelave, drobno in ciroško pohištvo, montažne hiše in barake.

SLOVENIALES prodaja svoje izdelke vsej trgovski mreži širom Jugoslavije.

SLOVENIALES ima v notranjosti države svoje poslovnice v Ljubljani, Celju, Beogradu, Zagrebu.

SLOVENIALES opremlja: hotele, restavracije, kavarne, gledališča, kinodvorane, laboratorije, klinike, ladje, poslovne in reprezentančne prostore, trgovske hiše itd.

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

- vodovodne
- plinske
- parovodne
- konstrukcijske
- pohištvene
- pancirne
- v dimenzijah 1/8 »—3«
- spojke za cevi
- loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE